

“...ATT STADEN MÅ BLIFVA BEBYGD MED WARACHTIGE STENHUUS.”

VÄSTERÅS STADS TEGELBRUK I VIKSÄNG

Arkeologisk undersökning av Västerås 1514 och 1515, Västerås 1:128,
Domkyrkoförsamlingen, Västerås kommun, Västmanlands län

ÅSA BERGER

”...ATT STADEN MÅ BLIFVA BEBYGD MED WARACHTIGE STENHUUS.”

VÄSTERÅS STADS TEGELBRUK I VIKSÄNG

Arkeologisk undersökning av Västerås 1514 och 1515, Västerås 1:128,
Domkyrkoförsamlingen, Västerås kommun, Västmanlands län

ÅSA BERGER

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3015

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILDER:

FRAMSIDA: Tegelslagning i Colonial Williamsburg, Virginia, USA. Foto: The Colonial Williamsburg Foundation.

BAKSIDA: Besök på utgrävningen vid tegelslagarens torp i maj 2016. Foto från V.

Thanks to the Colonial Williamsburg Foundation for providing us with images to illustrate life at the brick work!

Tack till Colonial Williamsburg Foundation för bilderna som illustrerar livet vid tegelbruket!

ALLMÄNT KARTMATERIAL: ©Lantmäteriet, Gävle 2017. Medgivande MEDGIV-2017-7-05592.

TRYCK: Kph Trycksaksbolaget AB, Uppsala 2017

©Arkeologikonsult 2017

ISBN 978-91-982611-3-4

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ	8
SYFTE.....	10
METOD OCH GENOMFÖRANDE.....	10
ÄLDRE KARTMATERIAL	11
TEGELBRUKET I ARKIVEN.....	15
Tegelbrukets brukningstid	15
Räkenskaper.....	16
Att tillverka tegel	16
Råvaror	20
Tegelslagare och andra arbetare vid bruket.....	22
Brukets byggnader	23
Teglets användningsområden	24
Arrendatorer.....	24
Människorna i tegelslagarens torp.....	24
RESULTAT TEGELBRUKET	26
Inledning.....	26
Tegelugnen	26
Tegelladan och lerkranen.....	30
Analyser	32
Diskussion	32
RESULTAT TEGELSLAGARENS TORP	34
Inledning.....	34
Hus 1	35
Hus 2	39
Aktiviteter före husen	41
En friliggande spis?	43
Fynd från torpet.....	43
Analyser	46
Diskussion	46
RESULTAT FISKARSTUGAN.....	48

REFERENSER	51
Litteratur	51
Otryckta källor	51
Arkiv	52
Äldre kartor	52
ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER	53
BILAGOR.....	55
Bilaga 1. Anläggningstabell tegelbruket	57
Bilaga 2. Anläggningstabell torpet	61
Bilaga 3. Makrofossilanalys	65
Bilaga 4. Osteologisk analys	67
Bilaga 5. Tabell benmaterial	71
Bilaga 6. Fyndtabell tegelbruket	89
Bilaga 7. Fyndtabell torpet	91
Bilaga 8. Rapport kritpipor	103

SAMMANFATTNING

I maj 2016 undersökte Arkeologikonsult en tegelbrukslämning och en torplämning i Viksäng i Västerås. Tegelbruket låg på mark som donerades till staden av drottning Kristina för just detta ändamål år 1646. Vid undersökningen påträffades rester av tegelugnen, tegelladan och lerbråkan, den konstruktion som användes för att röra leran till lämplig konsistens. Stora mängder tegelkross och kasserat tegel från ugnens användningstid påträffades i området. Eftersom lämningarna till stora delar var enkla och anonyma har äldre kartmaterial och skriftliga källor använts för att fastställa deras funktion. Med hjälp av bland annat räkenskaper från 1600- och 1700-talen har tegelbrukets användningsperiod kunnat fastställas till tiden mellan ca 1650 och 1757.

Torpet som undersöktes var tegelslagarens torp. Detta bestod av två små bostadshus. Ytterligare byggnader har funnits enligt de äldre kartorna men senare tiders ingrepp i området har utplånat dessa. Resterna av en spis låg en bit bort från husen och kan eventuellt ha ingått i ett friliggande kök. Visst fyndmaterial tyder på att de två små husen bör ha byggts i början av 1700-talet men måste ha föregåtts av ett eller flera bostadshus eftersom de delvis är anlagda på hushållsavfall.

Fyndmaterialet tyder på att torpet varit bebott en bit in på 1800-talet. Det skriftliga materialet har inte kunnat avgränsa torpets användningstid närmare. Torpets invånare har till viss del kunnat studeras i kyrkböckerna.

INLEDNING

I maj 2016 undersöktes en tegelbrukslämning (Västerås 1515) och en torplämning (Västerås 1514) i Västerås socken inför ett planerat skolbygge. Inför nybyggnationen behövde också marken saneras. En förundersökning hade visat att det i enlighet med äldre kartor fanns rester av en tegelugn, en tegellada och

flera andra byggnader i området. Dessutom fanns ett torp där tegelslagaren bott (Berger 2015). Lämningarna kunde dateras till historisk tid. Länsstyrelsen beslutade därför om en arkeologisk undersökning av lämningarna (Lst dnr 431-1678-2016). Undersökningen utfördes under maj 2017.

Figur 1. Undersökningsområdet i Viksäng markerat på Terrängkartan, skala 1:50 000.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Det aktuella området var beläget i den del av sydvästra Västerås som kallas Viksäng (figur 2). Höjden över havet var knappt fem meter och inga fornlämningar fanns i det absoluta närområdet. De fornlämningar som behandlas i föreliggande rapport registrerades först i samband med den förundersökning (Berger 2016) som utfördes inför kommunens planerade skolbygge 2015.

Området bestod främst av parkmark med gångstigar och var mycket tätt beväxt med stora träd och buskage, på många platser låg ris och trädstammar kvar från tidigare gallring. Inför undersökningen hade träden fällts och ytan röjts upp (figur 3). Ytterligare träd fälldes också av kommunen under själva undersökningen för att öka framkomligheten.

Genom området löpte en asfalterad väg och direkt väster om vägen låg Västerås 1514, en torplämning. Lämningen avgränsades av asfalterade vägar i norr och öster och i norr växte också ett par ekar som kommunen önskade bevara. Mot väster sluttade marken brant ned mot en yta som var odlingsmark i början av 1900-talet och som sedan ingått i värmeverkets område. Området var nästan helt överväxt med täta rosenbuskar och sly och inget av fornlämningen var synlig innan förundersökningen 2015.

Öster om den asfalterade vägen, en bit in i parkområdet låg Västerås 1515, lämningar av ett tegelbruk. I områdets sydöstra del fanns en stor sänka som avgränsades av en bäck i öster. Uppe på en bergknalle i söder har ett torp kallat Fiskarstugan legat och mycket sopor och skräp låg kringslängda i anslutning till bergknallen. I denna del av området växte också kulturväxter som syren, schersmin och krollilja.

Området var mycket påverkat av olika markingrepp. Flera av dessa kunde knytas till den tid då området var militärt övningsområde (1907–1927). Markundersökningar hade utförts inom den aktuella ytan och gropar hade grävts på ett flertal ställen. Delar av ytan visade sig innehålla cancerframkallande ämnen och dessa fick undvikas vid undersökningen. Detta påverkade dock bara det planerade undersökningsområdet marginellt.

Bäcken som löpte i nord-sydlig riktning och fungerade som dagvattendike från bostadsområdet Viksäng i norr tillkom under 1960-talet. Marken i anslutning till denna var också kraftigt påverkad genom att material som grävts ut bäckfåran vid olika tillfällen lagts upp i högar på dess västra sida.

Figur 2. Fornlämning Västerås 1514 och 1515 markerade på Fastighetskartan, skala 1:7 500.

Figur 3a. Området med ugnen innan undersökningen. Foto från SO.

Figur 3b. Platsen för torplämningen innan undersökningen. Torpet syns som en svag förhöjning till höger i bild. Foto från SV.

SYFTE

Syftet med undersökningen var att dokumentera fornlämningen, ta tillvara fornfynd, rapportera och förmedla resultaten för att skapa kunskap med relevans för myndigheter, forskning och allmänhet.

Den insamlade kunskapen förväntades bidra till områdets historia och bli till nytta för samhällsplaneringen.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Hela ytan med tegelugnen och de påträffade lämningarna norr om denna skulle banas av, sammanlagt 2 700 m². Det visade sig dock att den del av ytan som inte varit åtkomlig vid förundersökningen på grund av den täta växtligheten bitvis bestod av upp till 1,2 meter djupa, påförda jordlager. Detta ledde till att det blev alltför stora mängder maskor att hantera och därför prioriterades området närmast tegelugnen och den plana ytan i norr där förundersökningen visat att det fanns stolphål och andra anläggningar från 1700-talet.

Tegelugnen undersöktes genom att vallen i norr torvades av och delar av den sophög som fyllde dess mitt grävdes ur. Delar av sophögen fick ligga kvar i sydväst eftersom den var mycket större än förväntat. Kallmurarna i öster rensades upp och den frilagda ytan inuti ugnen banades av. En sektion grävdes i den norra kallmuren/vallen för att se dess uppbyggnad. Vallarna kring ugnen bestod nästan enbart av tegelkross. Detta avlägsnades i norra delen för att en eventuell underliggande konstruktion skulle kunna

iakttas. Sektionen dokumenterades med foto. Eftersom inte hela ugnen kunde banas av och rensas fram som planerat kunde inte någon 3D-modell framställas enligt ursprungsplanen.

Torplämningen torvades av med maskin och husgrunderna och ytorna runt omkring rensades fram för hand, en sammanlagd yta på 300 m². Husgrunderna undersöktes till 100%. Eftersom lagren i den norra husgrunden och ytan mellan husen var mycket kompakta grävdes de delvis med maskin.

Varje enskild kontext undersöktes och dokumenterades genom digital inmätning med GPS med nätverks-RTK, fotografering samt beskrivning på en speciellt utformad digital blankett. I samband med dokumentationen skedde även den provtagning som var relevant. Vissa lämningar lodfotograferades. Samtliga dokumentationsdata fördes sedan över i Arkeologikonsults GIS-baserade dokumentationssystem SiteWorks.

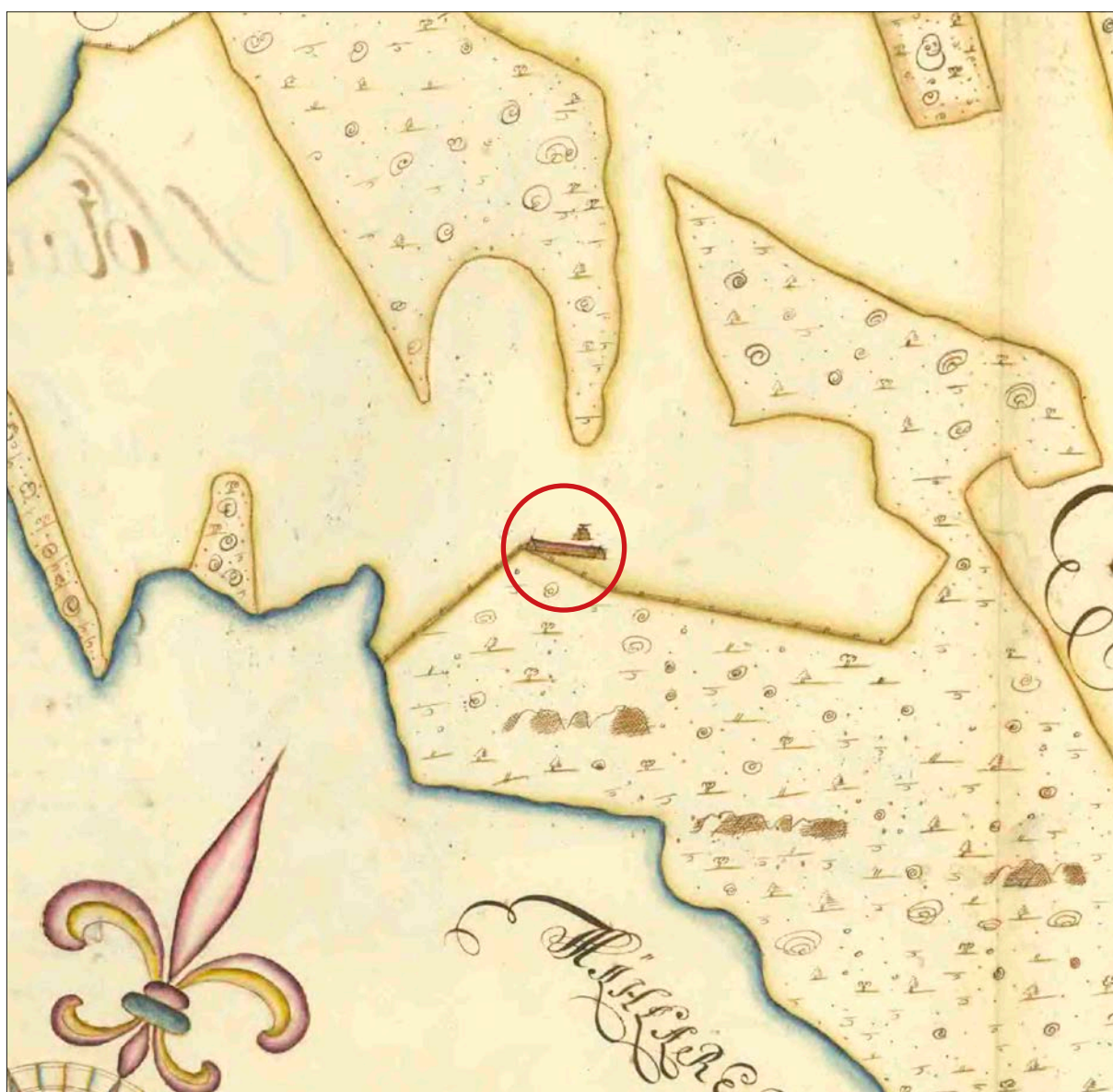
ÄLDRE KARTMATERIAL

I förundersökningsrapporten (Berger 2016) finns en genomgång av det kartmaterial som användes i projektet och de iakttagelser som gjordes i samband med rektifieringen. Denna återges nedan med vissa tillägg och ändringar. Tegelbruket och torpet finns på flera kartor med okänt årtal. De äldsta daterade kartorna är från 1688.

Geometrisk avmätning 1688 (1): Tegelladan och ytterligare en byggnad, sannolikt torpet, är utsatta (figur 4). Ingen förklarande text på själva kartan. Kartans beskrivning som är mycket omfattande består av en

redovisning av hur stadens åker och äng är uppdelade mellan stadens borgare men ingen ytterligare information om tegelbruket finns. Kartan är schematisk och har inte kunnat rektifieras.

Geometrisk avmätning 1688 (2): Två punkter är utsatta på kartan. Den ena uppges vara tegelladan medan den andra markerats med *T*: vilket sannolikt står för torp. På baksidan finns en text där området märkt med bokstaven *L* beskrivs som "Wiksäng som staden Westerås till tegelbruks inrättande donerat ähro"

Figur 4. Karta över Viksäng från 1688 (1). Tegelladan och torpet är utmärkta i centrum på kartan.

Laga delning 1735: På kartan finns åtta byggnader utsatta; tegelugn, tegellada med kran, tegelbod, torpstuga, fähus och lada (figur 5). Torpet uppges bestå av "tvenne stufvor och ett litet kiök". Till torpet hör också en liten humletäppa. Längst i norr finns en byggnad som betecknas som Borgmästarens lada. Dessutom är lergrop och blekplats med ett litet pörte utmärkta.

Den kran som markerats på kartan är den anordning som används för att blanda lera, sand och vatten till lämplig konsistens, en sådan kunde också kallas för lerbråka. Än idag används ordet *lerkran* för den maskin som keramiker använder för att knåda leran. Kranen är placerad utmed tegelladans norra vägg.

Termen blekplats verkar inte förekomma i samband med tegel. En blekplats verkar snarare ha med textiltillverkning att göra då tyg lades ut för att torkas/blekas i solen (Dalin 1830). Möjligen skulle ordet också kunna betyda plats där man lägger ut tegel för att torka. I en beskrivning från 1812 sägs det att "I brist af lador, kan man utan serdeles olägenhet, äfven under bar himmel, på släta marken, utbreda teglet...". Det täcktes då med halm och vid kraftigt regn lades plankor över teglet (Holmberg 1812).

På blekplatsen uppges också finnas ett litet pörte men någon byggnad som kan utgöra detta pörte finns inte med på kartan. Vilken funktion pörtet hade är okänt. Ordet *pört* eller *pörte* har främst associerats med de skorstenslösa byggnader av finsk typ som togs till Sverige av skogsfinnarna. Ordet har också använts om rökbastun för torkning av till

exempel spannmål eller kött. Vid Vadstena kloster omtalas ett stenhus som tidigare varit "pörthe och mältehuus" i en text från 1552 (SAOB).

Laga delning 1768: På kartan finns fem byggnader utsatta; tegelugn, tegellada, lada samt längst i väster två mindre byggnader där texten var mycket svår att tyda (figur 6). Dock finns en kopia av denna karta från 1841 där de två byggnaderna beskrivs som "Ängsvaktarens hus". Trots skriftliga uppgifter om att tegelbruket lagts ned år 1757 verkar både tegelladan och ugnen stå kvar. Den utsatta ladan är den som på 1735 års karta benämns som borgmästarens. Norr om tegelladan finns en yta som beskrivs som "gamla igenlagda lergröpper som bärgas av ängsvaktaren". Vid denna tid var alltså lergropen i norr igenlagd och det gräs som växte där bärgades av ängsvaktaren. Torpet saknas helt på denna karta.

Ljunggrens atlas 1854: Området redovisas som naturmark. Inga byggnader finns markerade. Kartan har dock inte den detaljnivå att mindre byggnader har markerats.

Häradskartan 1901: Området direkt väster om torpet redovisas som åkermark. På kartan finns ett bostadshus med omkringliggande trädgård nedanför bergknallen i områdets sydöstra del. Fram till bostadshuset löper en väg från norr med något annorlunda sträckning, lite längre mot öster, än dagens väg. Ytterligare ett hus finns på bergknallen detta är sannolikt är det torp som på senare kartor redovisas som Fiskartorpet. Norr om byggnaderna finns en åkeryta.

Figur 5. Karta från 1735 med torpets och tegelbrukets olika byggnader, tegellada och kran (1), tegelugn (2), tegelbod (3), tegelslagarens torp (4) och lada (6), skala 1:2 000.

Figur 6. Karta från 1768 med tegelladan, ugnen och ängsvaktarens hus längst i sydväst, skala 1:2 000.

Figur 7. Ekonomiska kartan från 1961 med Fiskartorpet utsatt på höjden i väster, skala 1:2 000.

Figur 8. Utsnitt från Turistkarta över Västerås från 1973.

Ekonomiska kartan 1961: På kartan finns ett torp som benämns Fiskartorpet med ett eller möjligen två uthus på bergknallen i områdets södra del (figur 7). Fram till torpet som också kallats Fiskarstugan (hemsida Västmanlands läns tidning 2017-04-21) löper en väg. I norr finns en odlad yta, en liten rest av åkermarken från Häradskartan. På denna karta har också bäcken som löper i nord-sydlig riktning

genom området tillkommit. Väster om det aktuella området har värmeverket anlagts med järnvägsspår som sträcker sig ända fram till slänten vid ytan där torpet legat.

Turistkarta 1973: Namnet Fiskartorpet har försvunnit från kartan och inga byggnader finns uttagna i det aktuella området (figur 8).

TEGELBRUKET I ARKIVEN

För att spåra förhållandena vid tegelbruket och de människor som arbetade där har olika skriftliga källor studerats. Det gäller framför allt stadens räkenskaper men också kyrkböcker, kungliga brev och besiktningsprotokoll. Vissa av handlingarna finns att tillgå digitalt men större delen har studerats i original i arkiven. Tiden för detta arbete har varit begränsad och någon fullständig genomgång av materialet har inte kunnat göras. En stor del av stadens räkenskaper och andra äldre källor har dock kontrollerats och en god bild av förhållandena vid tegelbruket kan sägas ha framkommit. Som referens har Carl Wijnblads avhandling om mur- och taktegelbruk från 1762 samt J.W. Holmbergs skrift om murtegeltillverkning från 1812 använts. I dessa beskrivs det mest effektiva sättet att tillverka tegel och vilka moment och redskap som krävs. I båda skrifterna finns ritningar över tegelugnar, tegellador och andra byggnader och konstruktioner.

Tegelbrukets brukningstid

Det äldsta dokument som behandlar Västerås stads tegelbruk är drottning Christinas donationsbrev från 27 juli 1646. I detta framgår att Västerås magistrat anhållit om att få anlägga ett tegelbruk på den utpekade platsen. Själva anhållan har inte kunnat hittas

i arkiven. Drottningen donerar området till staden under förbehåll att den otillåtna försäljning av andelar av den aktuella marken som rådmännen tidigare ägnat sig åt upphör. Rådmännen hade rätt att bärga hö på ängar på den mark som kronan ägde utanför staden och avkastningen bokfördes noggrant. Givetvis hade de inte rätt att sälja den sinsemellan vilket ändå verkar ha förekommit. Drottningen skriver att tegelbruket bör komma till stånd så att "...Staden må blifva bebygd med warachtige stenhuus."

I ett kungligt brev från 24 december 1652, som bland annat behandlar donation av två gårdar i Badelunda till staden, talas om det "nyligen upprättade" tegelbruket. Av detta kan man förstå att verksamheten vid tegelbruket kommit igång någon gång mellan 1646 och 1652. I en bok med en beskrivning av Västerås från 1778 uppges att verksamheten på tegelbruket tillsvidare fått inställas år 1757 eftersom ett kungligt brev från samma år uppmanat städerna att spara ved (Hülphers 1778). Efter detta år har inga räkenskaper från tegelbruket kunnat hittas i stadens handlingar. Det kan dock finnas uppgifter i andra av stadens handlingar som inte har kunnat studeras inom ramen för detta arbete. Det mesta pekar dock på att ingen verksamhet funnits vid tegelbruket efter 1757.

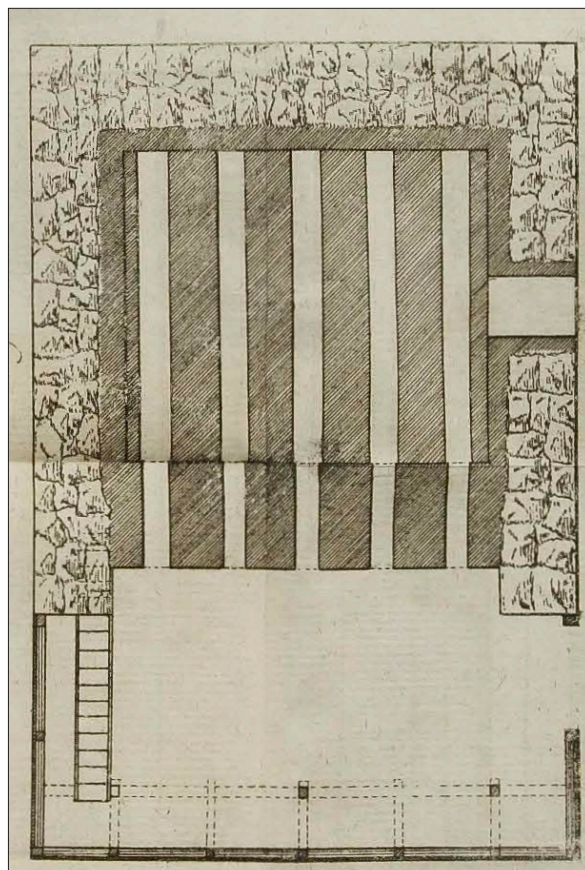

Figur 10. Tegelslagaren Christine Trowbridge vid tegelbruket i Colonial Williamsburg, Virginia, USA, slår tegel i dubbel form.
Foto: The Colonial Williamsburg Foundation.

Det torra teglet lades i glesa staplar inne i ugnen med fasta, murade tegelbänkar som underlag (figur 11a–c). Ugnen skulle sedan eldas oavbrutet i flera dygn så att allt tegel blev ordentligt bränt. I räkenskaperna kan man se att detta arbete utfördes av tegelslagaren och ibland ytterligare en person under 11–12 dygn (figur 12).

I räkenskaperna från 1747 finns uppgifter om första, andra, tredje, ända upp till sjunde ladans slagning. Detta måste betyda att man fyllde ladan med tegel i sju omgångar. Någon uppgift om att teglet flyttats till någon annan byggnad finns inte. Det verkar som om teglet fördes direkt till ugnen. Varje ladans slagning uppges ha tagit 6 dagar. Om tegelslagaren enligt Wijnblads beräkning slog 1 000 tegel per dag bör ladan alltså ha rymt minst 6 000 tegel. Ugnen brändes efter tredje ladans slagning samt efter den sjunde. Första bränningen kan då ha innehållit 18 000 tegel och den andra 24 000.

Wijnblad delar in teglet i fyra kategorier. Det leverfärgade/mörkröda som har fin klang är det bästa och används med fördel till eldstäder och skorstenar, det röda med grövre klang är bra och kan användas i andra typer av murar, det blekröda är däremot inte tillräckligt bränt och bör bara användas inomhus.

Figur 11a. Ritning över ugnens inre med fasta tegelbänkar. Ur C. Wijnblads avhandling om tegeltillverkning från 1762.

Figur 11b. Ugnsbotten med del av murverket och fasta tegelbänkar i undersökt tegelugn i Hörle, Värnamo socken, Jönköpings län 1993. Foto: Jönköpings läns museum.

Figur 11c. Gult tegel staplas på de fasta bänkarna av rött tegel inne i ugnen. Foto: The Colonial Williamsburg Foundation.

Figur 12. Tegelugnen vid tegelbruket i Colonial Williamsburg, Virginia, USA, eldas under sex dagar och övervakas under hela tiden. Foto: The Colonial Williamsburg Foundation.

Figur 13. Tegelslagaren Bill Weldon trampar lera vid tegelbruket i Colonial Williamsburg, Virginia, USA. Foto: The Colonial Williamsburg Foundation.

Det tegel som varit närmast elden i ugnen och har blivit glasbränt är visserligen mycket tåligt men eftersom det är krokigt och hårt att hugga anses det vara det sämsta.

1747 bränns ugnen två gånger. Vid den första bränningen tillverkas 10 105 st murtegel, vid den andra bränningen tillverkas 12 500 st murtegel, 800 st $\frac{1}{2}$ -tegel och 152 st "ähriltegel". Äril är en ålderdomlig benämning på en öppen eldstad (Svensk ordbok). Detta är enda gången som antalet tegel nämns i räkenskaperna.

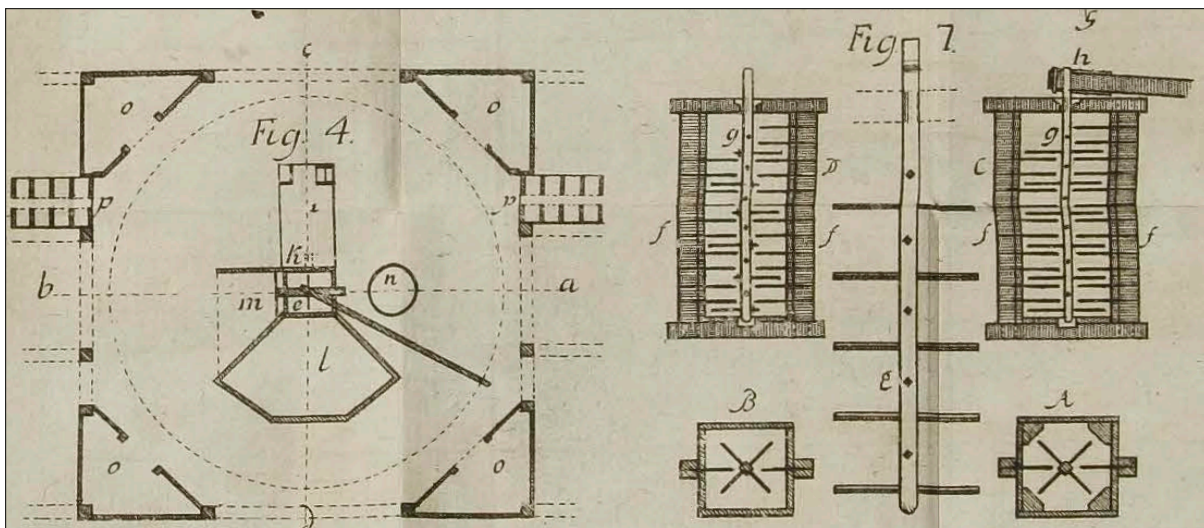
Råvaror

Platsen för tegelbruket valdes ut eftersom den lera som fanns där lämpade sig för tegelslagning. Leran måste blandas med sand och vatten till lämplig konsistens.

Denna knådningsprocess kallas för *bråkning*. Vid Wiksäng hyrs hästar in 1658 för att "bråka leer i lerlafven", alltså trampa leran till lämplig konsistens i ett stort kar. I avhandlingen från 1762 där det mest effektiva sättet att tillverka tegel presenteras, konsta-

teras att hästar inte är att föredra för att bråka lera. I stället bör man använda oxar eftersom hästarna inte orkar lyfta benen i den sega leran och därmed blir förstörda för framtida arbete (Wijnblad 1762). I räkenskaperna från 1662 finns en utgift för tre dagars "trampning". Om det är hästar, oxar eller människor som utför denna trampning framgår inte (figur 13).

Under 1700-talet används i stället den så kallade *lerkranen* för att bråka leran vid Viksäng. I 1749 års räkenskaper beskrivs hur "kräklan" gått sönder och måste föras in till staden för att lagas. Kräklan bör vara den arm som rör leran till lämplig konsistens i lerkranen. Enligt de ritningar som finns i Wijnblads avhandling är en sådan konstruerad av en stock med knivar av järn (figur 14) som finfördelar leran och blandar den med sand och vatten, exempel på kräklor helt i trä finns också. Man kan jämföra med en så kallad grötkräkla som är ett redskap tillverkat av en grantopp och som används för att röra i gröten. En lerkran/bråka drevs oftast av en så kallad kreatursvandring där djur, oftast oxar, drev runt anordningen. Det finns inga uppgifter om vilka djur som använts till detta i Viksäng. Att

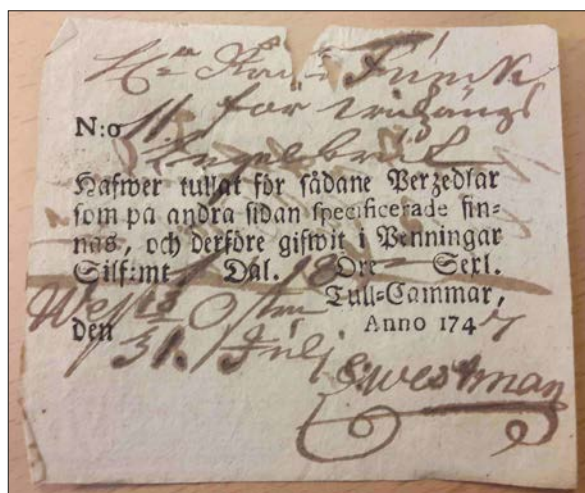
Figur 14. Ritning över lerbråka, den anordning som användes för att röra leran till lämplig konsistens. Vid bokstaven *n* den så kallade dragbommen. Ur C. Wijnblads avhandling om tegeltillverkning från 1762.

det däremot funnits en kreatursvandring bevisas av att det i ett besiktningsprotokoll från 1730 påpekas att dragbommen behöver lagas. Dragbommen är den stång som djuren spändes fast i (figur 14).

För att tegelleran skulle få rätt konsistens blandades den med sand. Proportionerna mellan lera och sand beror på lerans beskaffenhet. I Wijnblads avhandling sägs att man får prova sig fram för att hitta den optimala blandningen. Detta bör göras innan man bygger själva tegelbruket och lägger ned en stor kostnad på detta (Wijnblad 1761). Man bör göra några olika provstenar med olika lerblandning som numreras. Några placeras mitt i ugnen och andra vid sidan vid bränningen så att man sedan kan se vilken blandning som ger det fastaste teglet. För att försäkra sig om att teglet är av god kvalitet ska man lägga en sten i vattnet och sedan lämna den ute över vintern så att den fryser. "...uthärdar han det provfet oskadd, så kan man med all säkerhet lite på Teglets godhet."

Sanden till tegelbruket i Viksäng hämtades bland annat "från sjön", i en uppgift från 1691 hämtas 145 lass sand från Björnö. Ibland uppges bara namnet på den som sålt sanden, till exempel Anders Lång i Hamra. Vid undersökningen påträffades ytor med fin sand i anslutning till tegelladan.

Den utgift som förekommer oftast i räkenskaperna är tegelved. Ved var sannolikt en bristvara eftersom man har köpt in äldre byggnader (stugor och bodar) för att använda som ved men också importerat ved från

Figur 15. Tullkvitto gällande införsel av ved till tegelbruket från 1747. Originalen förvaras i Uppsala Landsarkiv.

andra platser. 1671 finns en uppgift om att skepparen Anders Eriksson fått betalt för att frakta ved från Södermanland. Från 1700-talet finns också bevarade tullkvitton där man betalat för införsel av ved via stadens östra tull (figur 15). Oftast anges vedens mängd i lass men man använder också enheten *stavrum*. Ett stavrum är en kubikfamn vilket motsvarar 5,6 m³. År 1691 har man köpt in 151 m³ ved som forslats till bruket med skuta och sedan förts med mindre båt in till land.

I Wijnblads avhandling uppges att det krävs ett halvt stavrum (2,8 m³) ved per 1 000 tegel, vid bränning i en effektiv ugn. I ett kungligt brev från

1720 som rör vedbristen vid tegelbruket beräknas förbrukningen vara 20 stavrum per år, det vill säga drygt 112 m³. Denna mängd ved bör ha räckt till ca 40 000 tegel. De få uppgifter som finns om antalet tillverkade tegel i ugnen är mycket lägre, kring 23 000 år 1747. De låga siffrorna kan tyda på att ugnen inte var av den effektiva typen.

I räkenskaperna från 1662 nämns ”halm till täckning”. Vad som täcks med halm är oklart. Det skulle kunna röra sig om halmtak men också halm för att täcka själva teglet under torkningsprocessen. Denna metod förespråkas i en bok som behandlar tegelbränning under bar himmel (Holmberg 1812). Där beskrivs hur ett tjockt lager halm breddas ut över teglet då det ligger på tork utomhus för att det inte ska torka för snabbt och därmed spricka sönder. På flera platser i räkenskaperna uppges att man köpt ”halm till tegelladan” vilket kan innebära att halmen ska användas för att täcka teglet när det ligger inne i ladan. 1747 anges specifikt att halmen införskaffats till ladutaket. Halmens mängd anges omväxlande i lass och tjog. Man får anta att ett tjog halm är 20 stycken knippen eller kärvar.

Tegelslagare och andra arbetare vid bruket

Att tillverka tegel kallades att slå tegel och den som var expert på detta för tegelslagare. Han var ansvarig för teglets tillverkning och ledde arbetet vid tegelbruket. I räkenskaperna kan man se att tegelslagaren vid Viksäng får fast lön och att han kunde få extra betalt om han till exempel huggit ved eller virke till stängsel. Till sin hjälp hade han tegeldrängar, gossar, hustrur och ”åtskillige arbetskarlar”. Tegelslagaren bodde i torpet som tillhörde bruket och de delar av året som han inte arbetade direkt med tegeltillverkningen levde han på jordbruket likt andra torpare.

1658 nämns den första kända tegelslagaren i Viksäng. Han hette Clemmet och fick 54 daler kopparmynt i lön med visst avdrag för kläder. Hans tegeldräng heter Anders Eriksson och det är möjligt att han tar över efter Clemmet eftersom tegelslagaren från 1662 heter Anders. Anders var dock ett vanligt namn så det är högst osäkert. Tegelslagaren Erik nämns 1665 då han fått betalt för gärdsel (staket) i Viksäng, det

Figur 16. Tegel staplas i tegelladan för att torka. Tegelbruket vid Colonial Williamsburg, Virginia, USA. Foto: The Colonial Williamsburg Foundation.

finns dock ingen uppgift om att han gjort något arbete vid själva bruket. År 1687–1689 heter tegelslagaren Nils Eriksson. Efter detta nämns ingen med namn förr än 1728 då Mårten Matsson förutom tegelslagare också fått titeln ängsvaktare och därmed hade i uppgift att hålla uppsikt över stadens äng. När Mårten dör 1730 tar mågen Knut Jonsson över och innehar sedan posten till 1744 när Peter Friskopp tar vid. År 1755 tillträder Lars Ingeberg tjänsten han bor sedan kvar i torpet till dess att han 1781, vid 63 års ålder, flyttar till hospitalet efter att hans hustru dött. Hans son Peter Hagberg bor kvar ännu ett tag och har då titeln ängsvaktare. Lars Ingeberg verkar ha varit den siste tegelslagaren vid tegelbruket.

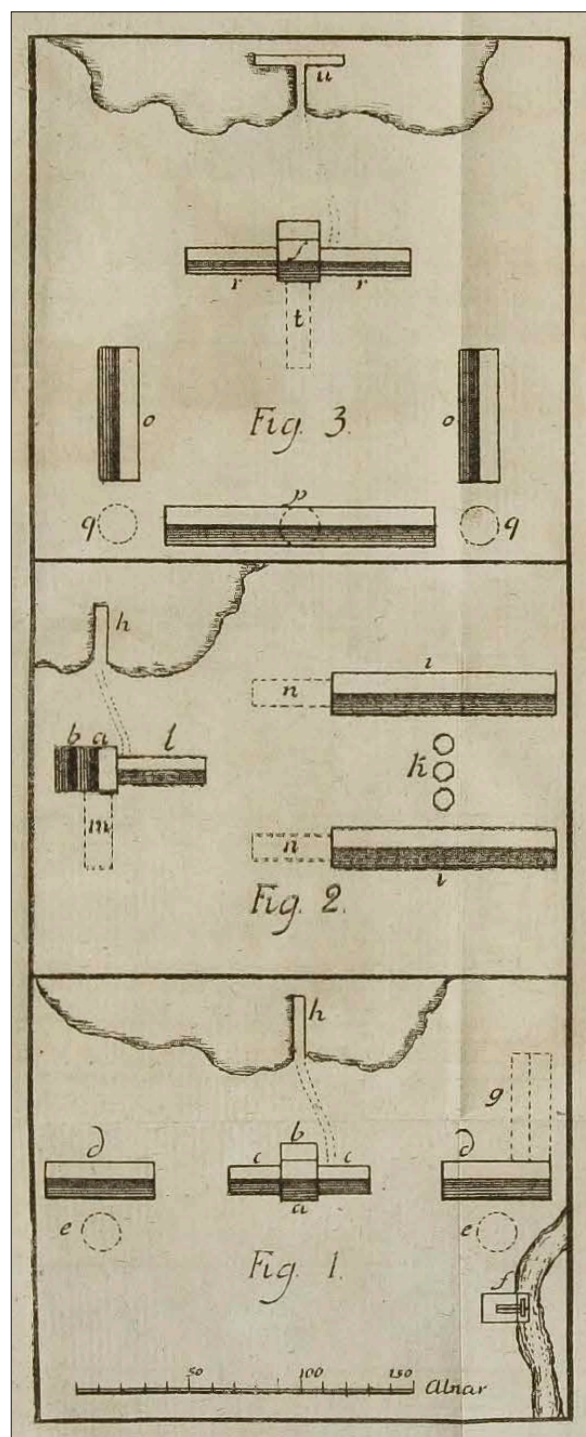
I lönelistorna förekommer också hustrur, drängar och gossar. Ibland nämns de vuxna männen med namn men oftast inte, inga kvinnor eller gossar nämns vid namn. Man kan se att tegelslagarens hustru fick lika mycket betalt som drängarna medan deras hustrur i sin tur fick något mindre. Sämst betalt fick gossarna. Dessa var sannolikt i 10- till 14-årsåldern, efter 15 ansågs man vuxen. Räkenskaperna specificerar inte vilka arbetsuppgifter de olika personalkategorierna utförde. Hustrurna och gossarna fick antagligen göra mycket tungt arbete. Enligt Wijnblad borde de stapla 1 000 tegel per dag. De tegelstenar som tillvaratogs vid undersökningen i Viksäng vägde ca 6,5 kg styck vilket skulle innebära att de förväntades stapla 6,5 ton tegel under en arbetsdag.

Brukets byggnader

I räkenskaper och besiktningsprotokoll finns uppgifter om de byggnader som finns vid tegelbruket; tegelladan, kranhuset och ugnen. I kranhuset fanns den så kallade lerkranen eller lerbråkan, den apparatur som användes för att röra leran till rätt konsistens. Från kartmaterialet har vi också uppgifter om en tegelbod, som bör ha fungerat som förvaringsplats för färdigt tegel, men denna omnämns inte i räkenskaperna.

Kanske har bruket stått oanvänt i perioder. Vid besiktningarna 1730 respektive 1739 är byggnaderna i dåligt skick. 1730 konstateras att en stolpe i kranhuset är rutten och att två järnarmar i bråkan har saknats flera år. Tegelladans syllstockar på norrsidan är "alldeles förlorade" och tegelugnen "allredan söndrig" med flera sprickor. Även 1739 uppmärksammas flera brister till exempel att dragbommen i

kranen behöver bytas ut, att tegelladans tak är utan halm, att ugnen är sprucken på åtskilliga ställen samt att brädtaket över ugnen är till större delen förlorat. Det är tänkbart att byggnaderna blev stående då man saknade bränsle för själva tegelbränningen.

Figur 17. Förslag på hur ett tegelbruk kan disponeras på bästa sätt. Ur C. Wijnblads avhandling om tegeltillverkning från 1762.

1740 nämns tegelslagarens uthus, bland annat loge, stall och fåhus, i en post som rör betalning till timmerkarlarna för virke. Samma år får tegelslagare Knut Jönsson betalt för att under fyra dagar ha arbetat med ”de gamla husens nedtagande”. Om det är hans egna uthus eller om det är tegelbrukets hus går inte att avgöra.

Genom besiktningsprotokoll och anteckningar om inköp av material får vi veta att kranhuset och tegel-ladan hade halmtak medan ugnen hade brådtak.

Teglets användningsområden

På några ställen i räkenskaperna finns uppgifter om vad man har gjort med det färdiga teglet. 1686 upp-ges att man fört 8 000 tegel ”till staden”. 1690 och 1691 har tegel körts från tegelbruket till ”stadsbo-den”. Begreppet stadsboden är något oklart men det bör röra sig om en byggnad där staden förvarar varor av olika slag.

1747 har 2 805 murtegel levererats till ”dombrobst-stugan”. Detta kan bara tolkas som ett felstavat dom-probststugan. Vid denna tid användes den tyska stav-ningen av ordet prost, probst (SAOB). Sannolikt rör det sig om en byggnad på Domprostgården som lig-ger utmed Prästgatan, strax intill Västerås domkyrka. På tomten låg stadens medeltida mynthus och dom-prostar har bott på gården åtminstone sedan tidigt 1600-tal. Idag är Domprostgården byggnadsminne och enligt bebyggelseregistret är den byggd 1730. Vid en kartering 1774 fanns förutom bostadshuset bland annat en ladugård, ett brygghus och en ba-garstuga. Vid detta tillfälle visade sig bostadshuset vara i så dåligt skick att man beslutade sig för att riva det. Ett nytt hus stod färdigt 1780 (Västmanlands länsstyrelse).

Arrendatorer

Under 1600-talet förefaller staden driva tegelbruket i egen regi och kostnaden redovisas som en del av sta-dens räkenskaper. Under 1700-talet har bruket i stäl-let drivits av en arrendator. Exakt när detta infördes är oklart eftersom det är luckor i det skriftliga materialet.

I besiktningsprotokollet från 1730 uppges att Mag-nus Schenström har varit arrendator under ett par år. Besiktningen utfördes i samband med att Schen-ström slutade och Jacob Björk tog över. Det andra

besiktningsprotokollet upprättades 1739 då Johan Funk Johansson och Carl Wulff tog över efter An-ders Björk. Funk för sedan räkenskaperna fram till 1749. Andra personer som nämns som arrendatorer är Johan Gothe (1753) och Bengt Biörn (1753–56). Samtliga arrendatorer är rådmän i staden.

Människorna i tegelslagarens torp

Torpet vid tegelbruket i Viksäng var bebott av en rad olika personer under den tid som bruket var aktivt. Torpet redovisas omväxlande under Väs-terås stad och S:t Ilians socken. Den äldsta upp-giften finns i husförhörlängden från 1699–1716 och då uppges Johan Johansson och hans hustru Kristin bo i torpet. Det framgår inte om han är tegelslagare. Från år 1707 finns också tegelslagare Mårten Mattson och hans hustru Margareta Pär-sdotter med barnen Anna och Pelle listade under Viksängstorp. Sonen Pelle dör 1717. Mellan 1716 och 1719 bor även soldaten Mats Jonsson och hans hustru Margareta Eriksdotter i torpet.

1721 flyttar Anna hemifrån men redan året efter flyt-tar hon tillbaka igen. Då tillsammans med sin make Knut Jönsson som tar över som tegelslagare när svär-fadern dör 1730. Här kan vi se att yrket gått i arv från svärfadern till svärsonen och det är sannolikt att Knut gått i lära hos Mårten under de nio år som de båda bor i torpet. Knut Jönsson dör 1744 vid 57 års ålder men änkan Anna bor kvar med de tre barnen Chatarina, Maria och Jöns. Det finns inga uppgifter om när Anna och barnen lämnar Viksäng.

Efter Knuts död flyttar tegelslagaren Peter Friskop in med sin hustru Maria, sonen Johan och en piga. Uppgifter om när de flyttar ut saknas men 1755 listas tegelslagaren Lars Ingeberg och hans hustru Maria Jansdotter i torpet med sönerna Lars och Pe-ter. Den 3 februari 1758, vid 10 års ålder, faller so-nen Lars i en källa och drunknar. Bara några veckor senare, den 24 mars, föder Maria en flicka, Anna, som avlider redan den 5 april. I dödboken uppges dödsorsaken vara ”okänd barnsjuka”. Maria själv dör 1780, 66 år gammal, av andtäppa och lungsot, alltså TBC. Året efter 1781 flyttar Lars Ingeberg till hospitalet, 63 år gammal.

Enligt skriftliga källor lades verksamheten vid tegel-bruket ned efter 1757. Lars Ingeberg bodde dock kvar ytterligare 24 år och behöll titeln tegelslagare

Namn	Föd.	Arlants	Lager	Läger Utan till	Tör. gylt	Flyttat	P ^{no}
Befr.		Ähr. Hran.	Boor.	Car. Spän. Sim. tagl. Jakt. Sed.	Stär.	Ähr. Till	
Viksäng							
Jagne / Bergman							
Lars Ingeberg	16 1716 ³² / ₁₂	1755	Mofla	x x x x x			
Joh Maria Sandström	1714 ⁹ / ₇			x x x x x			
Dann							
Lars	16 1718 ¹² / ₁₂	1755	Insta	x x x x x	född i en Lilla af Småland	1750 ² / ₂	
Peter	1725 ²⁷ / ₅			x x x x x			
Anna	1758 ²⁴ / ₅						

Figur 18. Tegelslagare Lars Ingeberg med familj listas i husförhörlängden för Västerås Domkyrkoförsamling år 1755–1777.

fram till dess. Hans son Peter, med efternamnet Hagberg, som tar över torpet efter sin far 1781, har titeln "ängsvaktare". Peters första hustru Christina dör vid 28 års ålder i frossa, (möjligen malaria) och han gifter då om sig med Stina Matsdotter. Uppgifter om när de lämnar torpet saknas men 1799 finns en ny ängsvaktare vid namn Per Persson och hans familj på plats. Redan 1801 flyttar han och ersätts av Anders Ersson. 1792 flyttar båtsman Johan Sjöberg med familj in på Viksäng under en kort period.

Förutom de människor som nämns ovan har det också funnits tjänstefolk i form av pigor och drängar i torpet. Det verkar mestadels ha varit en åt gången. Eftersom torpet var relativt litet behövdes inte så mycket arbetskraft förutom den familj som bodde där.

Efter 1801 listas inte Viksång under Sankt Ilians församling utan under Västerås stad. Det blir därmed svårare att följa torpet och dess invånare. Hushållsbeskrivningarna för Västerås stad är uppställda efter yrke och torpen redovisas lite olika vid olika år. Ängsvaktaren Anders Ersson blir kvar till 1805 men redan 1802 flyttar dagkarlen Anders Granlund in. En dagkarl var en person som utförde grovarbete mot dagspenning (SAOB). Här blir det också svårt att veta om det är det nu undersökta torpet som omtalas eller om det är det hus som på 1768 års karta beskrivs som "Ängsvaktarens hus".

Under resten av 1800-talet redovisas de som bor i Viksäng som statkarlar, statdrängar och stattorpare. Att de alla benämns som statare innebär att Viksäng nu ligger under en större gård som utnyttjar statsystemet. Statarna fick betalt in natura och fick även bostad mot att de arbetade på gården. Det är oklart om det vid denna tid fortfarande rör sig om det torp som undersökts i föreliggande arbete.

Bitvis är det svårt att se hur många som bodde i torpet samtidigt. Den arkeologiska undersökningen visar att det funnits två samtidiga hus på platsen men i de skriftliga källorna redovisas bara en enhet. Mellan 1716 och 1719 är två familjer skrivna i Viksäng och i vissa fall verkar änka och barn bo krav ett tag efter makens bortgång samtidigt som en ny familj flyttar in.

Kyrkböckerna ger ingen djupare bild av livet vid tegelbruket. Förutom namnen på torpets invånare får vi uppgifter om när människor har flyttat in och ut, hur många barn de hade, när de föddes och dog och i vissa fall vad de dog av. Vi kan dock se att Viksängsborna tampades med samma problem som den övriga befolkningen under 1700-talet. De drabbades av sjukdomar som vi idag kan bota eller förebygga genom vaccin och mediciner som till exempel TBC och malaria och några av barnen dog i unga år.

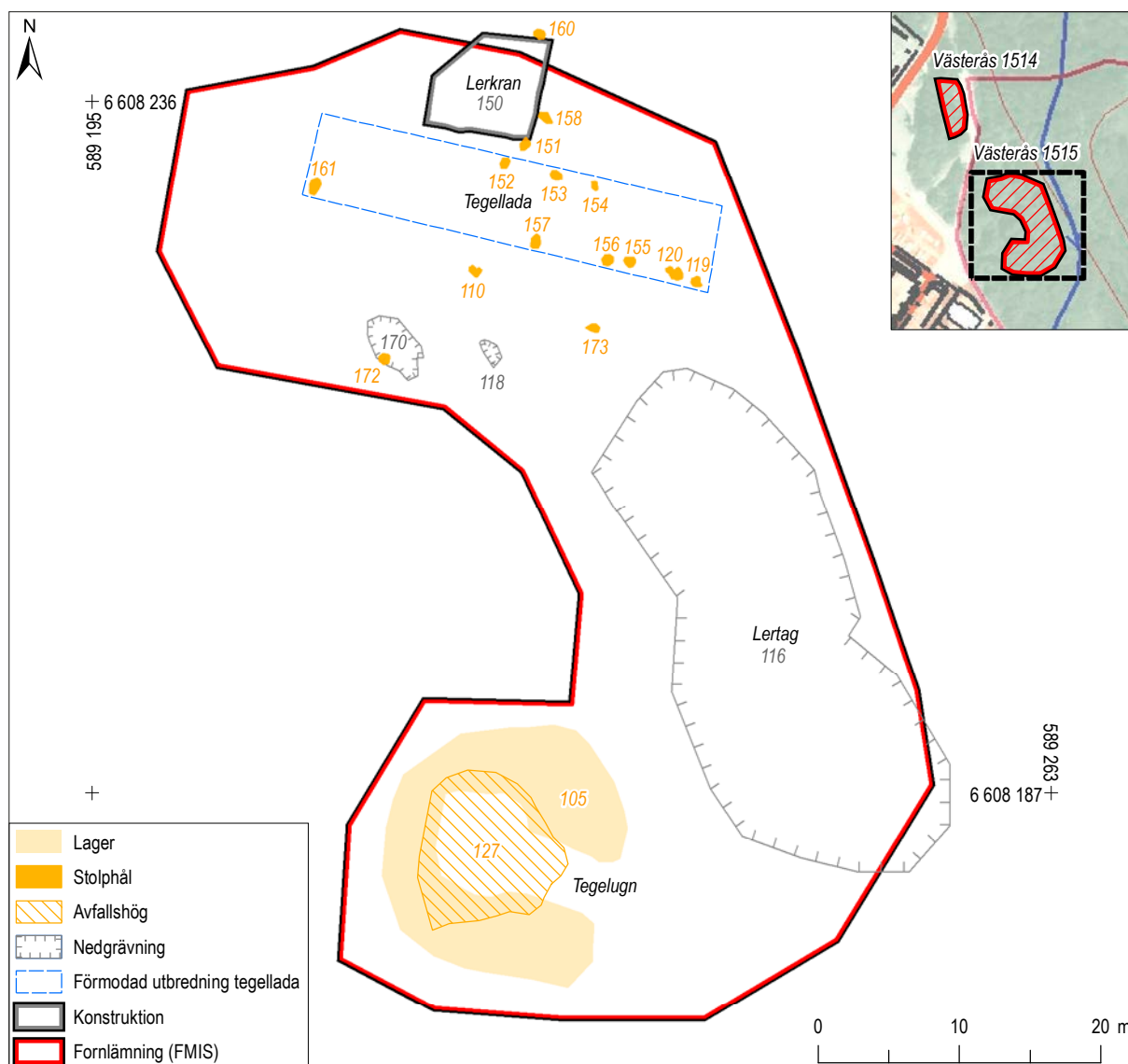
RESULTAT TEGELBRUKET

Inledning

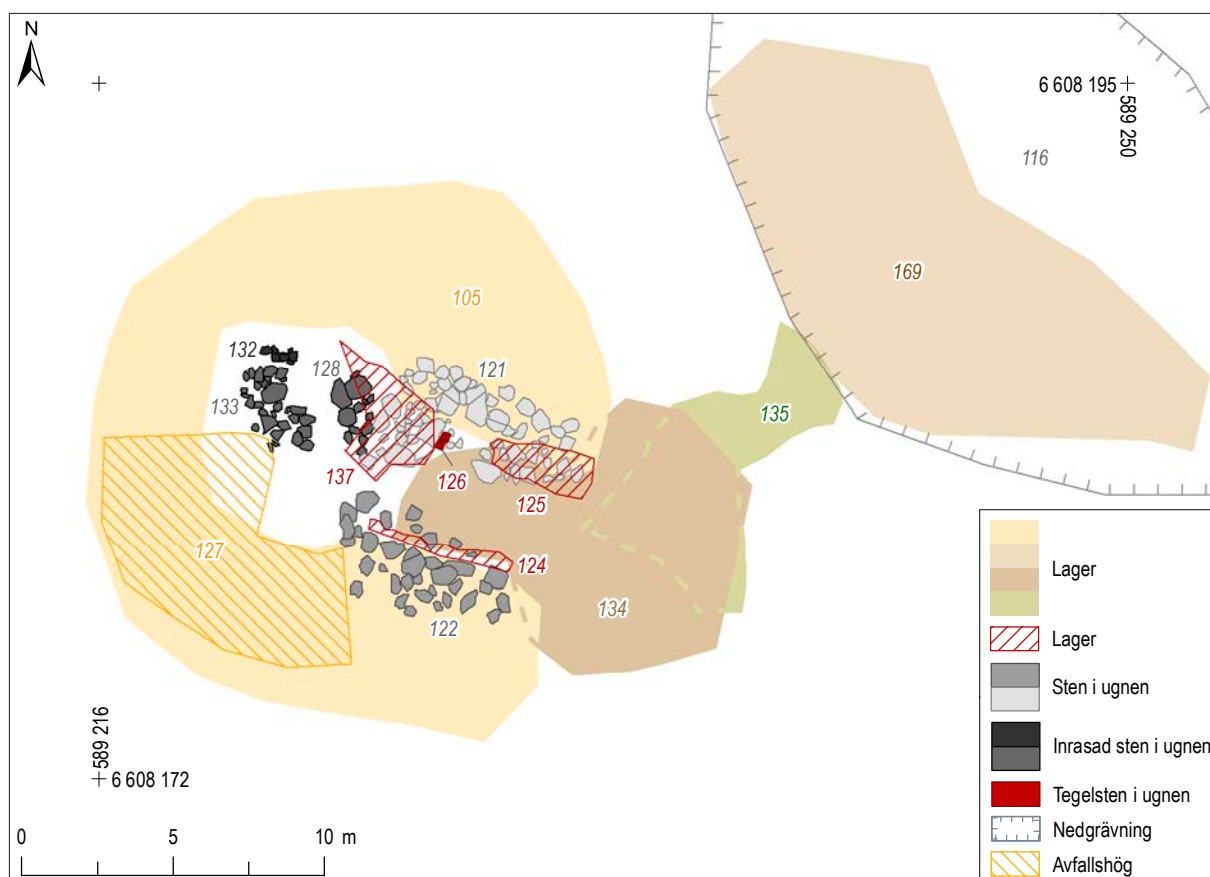
Inför undersökningen hade område till största delen befriats från träd och sly. Kommunen önskade dock bevara några rödlistade askar. Området krig tegelugnen var brant och svårtillgängligt med maskinen. På kartan från 1735 redovisas förutom ugnen en lergrop och en kran, en tegellada samt en tegelbod. Vid avbaningen kunde rester av samtliga byggnader utom tegelboden iakttas. I områdets sydöstra del påträffades en lergrop som inte finns redovisat i kartmaterialet.

Tegelugnen

Norra delen av den förhöjning som pekats ut som rester av tegelugnen torvades av. Mittpartiet visade sig vara fyllt med sopor som antas ha tillkommit under tiden då Fiskartorpet låg på den lilla höjden väster om ugnen. Avfallshögen (127) bestod av allt från gamla skor, porslin, kastruller, järnföremål, taggtråd, batterier till cykeldelar och stora mängder glas (figur 19). Soplagrets djup uppgick till 1,5 meter i mitten av fördjupningen och fick lämnas kvar i sydvästra delen eftersom det var omöjligt att

Figur 19. Översiktsplan med lerkran, tegellada, lertag och tegelugn, skala 1:500. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:5 000.

Figur 20. Plan över tegelugnen efter den första framrensningen, skala 1:250.

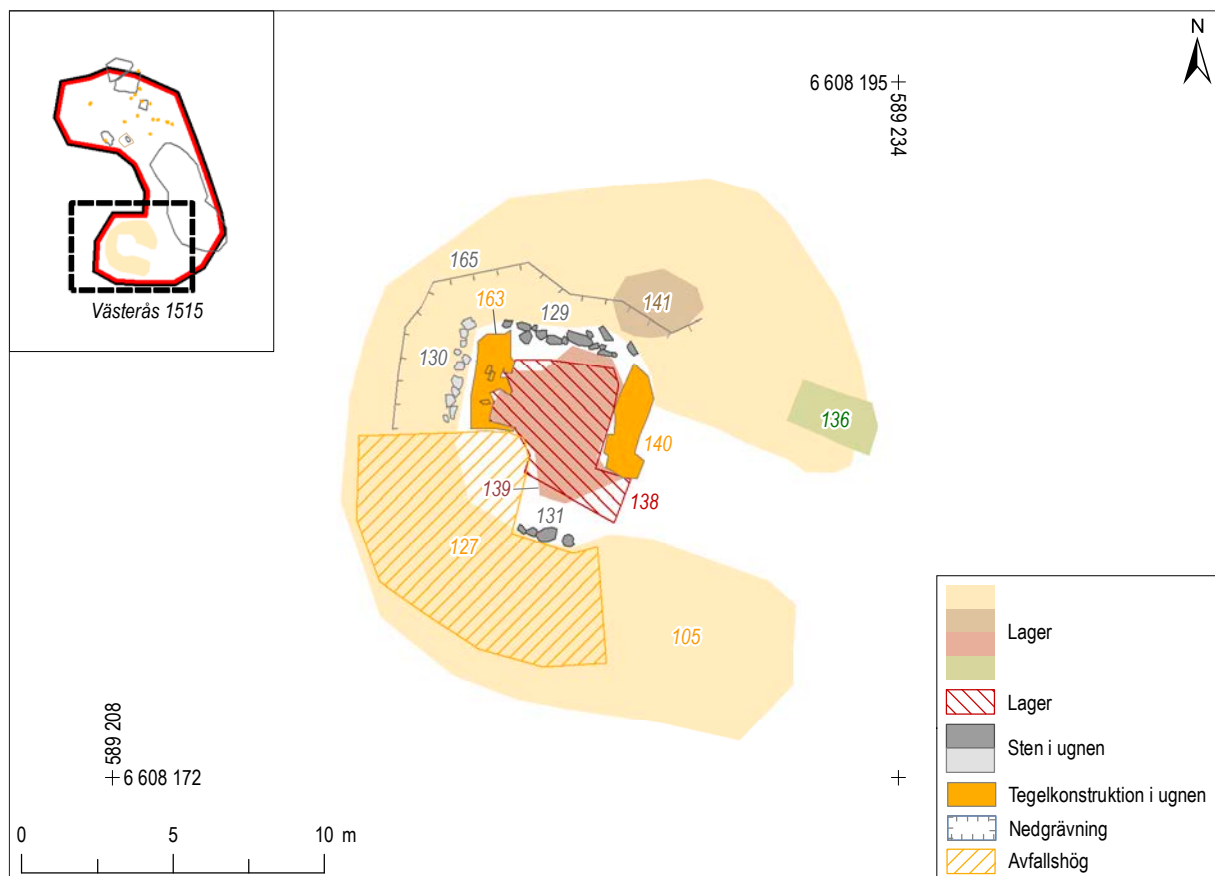

Figur 21. Kallmurarna (121, 122) var konstruerade för att hålla tegelkrosset i vällen på plats. Foto från Ö.

komma fram med maskinen och avlägsna det på ett lämpligt sätt. Ugnens uppbyggnad i denna del är därför okänd.

Efter att större delen av avfallshögen avlägsnats visade det sig att förhöjningen till största delen bestod av krossat tegel som lagts i en u-formad vall (105) med en öppning i öster (figur 20). Vid öppningen fanns

två 0,75–0,2 meter höga kallmurar (121, 122) med stora stenar som höll tegelkrosset på plats (figur 21). Murarna var delvis utrasade i öppningen. Den norra muren vek av i rät vinkel mot söder. Längs med och liggande upp mot kallmurarna fanns strängar av sprucket och smuligt tegel och kalkbruk med inslag av förkolnade vedträn (124, 125, 126, 137). I den västra (126) låg ett par tegelstenar in situ.

Figur 22. Plan över tegelugnens konstruktionsdetaljer, skala 1:250. Översikt skala 1:2 500.

Figur 23. Sektionen genom norra delen av tegelugnens vall (105). Foto från Ö.

Figur 24. Tegelugnens botten med rester av de fasta tegelbänkarna och grundstenar runt kanten. Foto från SO.

Öppningens golv, mellan kallmurarna, täcktes av ett 0,25–0,5 meter tjockt lager av tegelkross med kol och sot (134) som dragits ut utanför öppningen mot öster. I lagret påträffades en pollett från 1762 och ett skaft från en kritpipa. Utanför ugnen i öster fanns ett lager med stora mängder tegelkross, förslagat tegel, sot och kol (135). I lagret påträffades en del järnföremål och enstaka yngre rödgods samt en grov bennål. Lagret hade rakats ut mot öster och hade delvis rasat ned i det gamla lertaget (116). Lertaget var delvis fyllt med ett 0,5–1,2 meter tjockt lager med i princip rent tegelkross (169).

Tegelugnen hade konstruerats genom att en grop (165) grävts ned i moränen (figur 22). Stenar (129, 130, 131) hade grävts ned utmed gropens kanter för att utgöra stöd för väggar. Materialet kring stenarna var delvis värmepåverkad. Inne i ugnen låg nedrasad sten (132, 133) som sannolikt härrörde från väggarna. På golvet fanns rester av två tegelbänkar (140, 163) som sträckte sig i nord–sydlig riktning. Två trampade golvhorisonter (138, 139) kunde konstateras inne kring bänkarna. Under de

trampade lagren fanns värmepåverkad sand ned till ett djup av 0,15 meter.

En sektion grävdes genom den norra kallmuren och vallen (105) (figur 23). Under tegelkrosset påträffades ett lager av lerig, sotig silt (136) som tolkats som rester av ugnens första brukningsperiod innan tegelvallen börjat byggas upp. Strax utanför ugnens norra vägg, under vallen med tegelkross påträffades ett gråaktigt brukningslager med inslag av smidesslagg (141) i form av bland annat bottenkällor samt enstaka järnföremål som beslag och tenar.

Fynd från tegelugnen

I och omkring tegelugnen påträffades förhållandevis få fynd. Eftersom sophögen från Fiskarstugan (se nedan) fyllde hela ugnens inre var det svårt att skilja ut vilka föremål som hörde till ugnens brukningstid, en del spikar, krampor och järnbeslag påträffades dock. I lagret som täckte golvet i ugnens öppning (134) hittades, förutom en hel del spik, endast två föremål, skaftet av en kritpipa (fnr 134:8600:1) och en mycket sliten pollett (fnr 134:8600:2). Polletten var en 3 öre kopparmynt från Kopparbergs bergslag från 1762 som tillverkades vid Avesta myntverk i 84 600 exemplar (figur 25). Till skillnad från polletter från andra bruksorter var de från Kopparberg gångbara även utanför Bergslagens domäner (hemsida Sonesgården 2017-04-21).

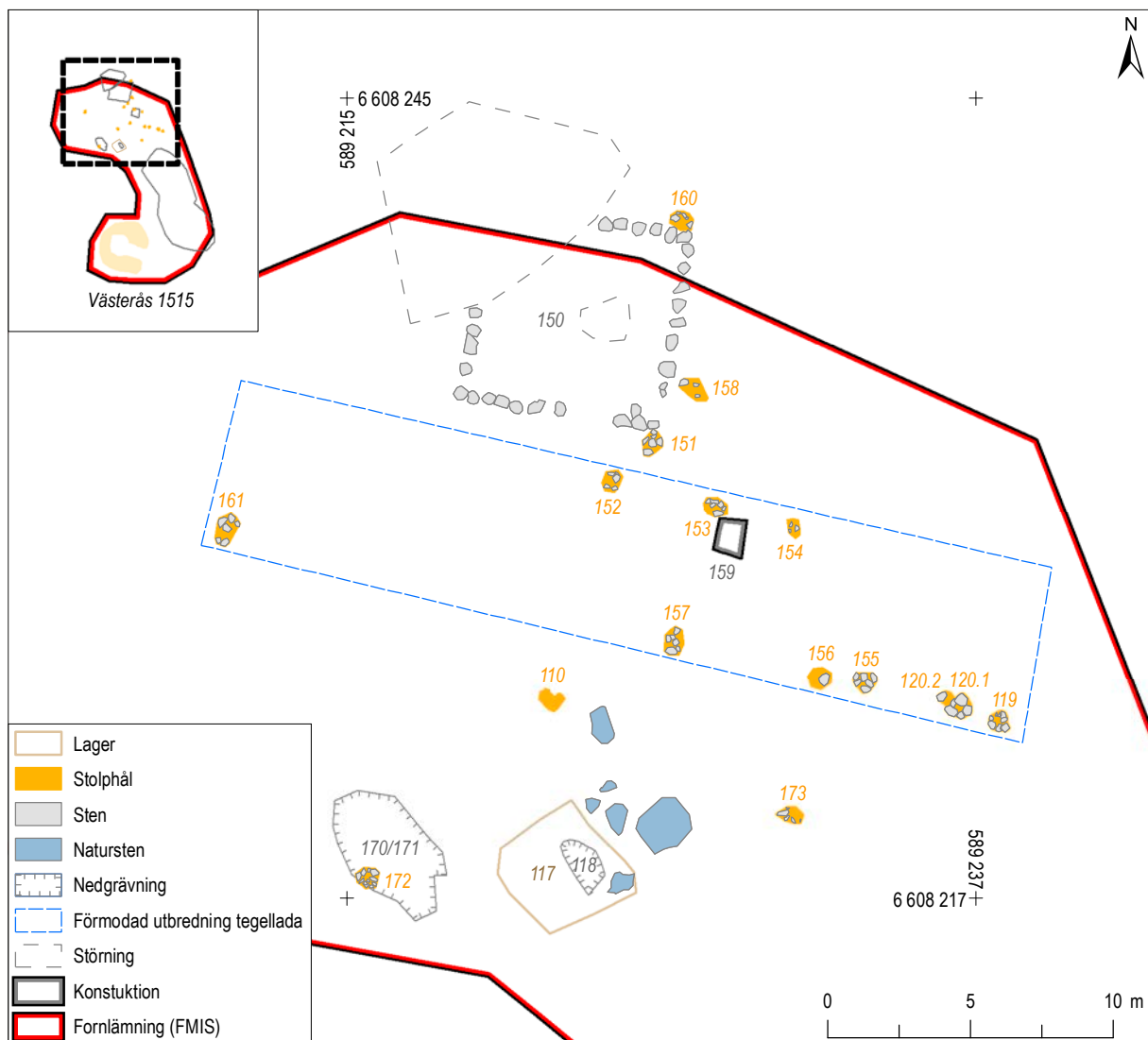
I det utrakade lagret framför ugnen i öster (135) fanns spikar och olika järnföremål som kunde knytas till byggnationen av och arbetet i ugnen. Två beslag som möjligen kan ha tillhört en kärra av något slag påträffades (fnr 135:3358:1). Flera av järnföremålen gick inte att identifiera. Förutom några enstaka skärvor av rödgods hittades också en grov bennål (figur 26) (fnr 135:3357:1).

Figur 25. Pollett från Kopparbergs bergslag 1762 (fnr 134:8600:2). Skala 1:1.

Figur 26. Grov bennål som hittades i det utrakade tegelkrosset vid ugnen (fnr 135:3357:1). Skala 1:1.

Figur 27. Plan över tegelladan och lerkranen, skala 1:250. Översikt skala 1:2 500.

Tegelladan och lerkranen

I områdets norra del framkom sammanlagt nio stolphål i två parallella rader (119, 120, 152–157, 161). Dessa har tillhört tegelladan (figur 27). Ytterligare stolphål måste ha funnits men ytan var skadad av bäcken i öster och en äldre odlingsyta i väster. Det västligaste stolphålet låg bara 0,15 meter under dagens markyta. Strax innanför ladans norra stolprad påträffades resterna av ett träkar med kalkbruk (159).

Norr om tegelladan hittades en 6,6 x 7,3 meter stor stensyll (150). Denna täcktes av en 1,5 meter hög jordhög som sannolikt tillkommit då bäcken grävdes på 1960-talet. Utanför syllen fanns tre stolphål, ett vid sydöstra hörnet (151), ett vid nordöstra hörnet

(160) samt utanför östra väggen (158). Enligt kartmaterialet är detta rester av kranhuset där leran rördes till lagom konsistens (figur 28). Nordvästra hörnet var bortschaktat. Innanför syllen fanns också en störning i form av en grop där patronhylsor påträffades.

Ungefär 15 meter söder om kranhuset påträffades en 5,2 x 3,0 meter stor, ca 0,2–0,65 meter djup grop fylld med sten och avfall (170, 171). I sydvästra kanten påträffades ett stolphål (172). Ett avfallslager med tegel, järnföremål och enstaka djurben (117) påträffades strax öster om gropen.

Ytterligare stolphål (110, 173) fanns i området men kunde inte knytas till någon struktur. I området kring tegelladan och lerkranen påträffades ytor och fläckar med fin sand.

Figur 28. Lodfoto över lerkranens grund.

Fynd från tegelladan och lerkranen

Kring själva tegelladan påträffades inga fynd. I anslutning till kranhusets grund hittades dock flera järnföremål så som grova spikar, krokar och beslag. Inne i kranhuset hittades en hästsko (fnr 150:2446:3). Denna kan förklaras med att lerkranen/bråkan drivits av en kreatursvandring. Skriftliga belägg finns för att hästar använts i denna.

I gropen med sten och avfall söder om tegelladan påträffades yngre rödgods, fajans, porslin, glas samt skaftet av en kritpipa. Inget av dessa fynd kunde datera lagret närmare än 1600–1700-tal. I gropens ena ände låg en uppochnedvänd järngryta (fnr 171:8908:1) (figur 29).

Figur 29. Järngryta funnen uppochnedvänd i soplageret 171 (fnr 171:8908:1). Grytans diameter var 32 cm.

Analyser

Inga lager som lämpade sig för makrobotanisk analys påträffades vid tegelbrukets lämningar. De kulturlager som påträffades bestod främst av kringrörda eller omflyttade lager med stora mängder tegelkross. Det benmaterial som påträffades i sopgropen 171 analyserades och visade sig utgöra matavfall i form av nötkreatur, fisk, gris och får/get (bilaga 4, 5).

Diskussion

Eftersom de två tegelbänkarna som påträffades inne i ugnen låg i nord-sydlig riktning bör ugnen ha eldats från norr eller söder. Bränslet fylldes på i gångar mellan bänkarna som utgjorde ”fötter” för det staplade obrända teglet inne i ugnen (figur 30). Ingen öppning kunde konstateras i norr och soplagnet i sydväst förhindrade ytterligare grävning på södra sidan men det är sannolikt från söder som ugnen eldats.

En liknande ugn undersöktes i Hörla i Värnamo 1993. Denna verkar dock ha använts under en kortare period och är sannolikt av enklare typ utan överbyggnad. Konstruktionen med de fasta bänkarna är dock den samma (Gustafsson 1993).

Öppningen med kallmurarna i öster förefaller ha tillkommit efter eller under ugnens brukningstid. Sannolikt har ugnen lastats från denna öppning (se figur 11a och 11c sida 18–19). Efter varje bränning har nytt tegelkross rakats ut från ugnens mitt och så småningom har öppningen behövt förstärkas för att hålla tegelkrosset på plats. Fördjupningen efter den sista urstädningen av ugnen har sedan använts som sopgrop för den intilliggande Fiskarstugan.

Myntet från 1762 som påträffades i öppningen tyder på att man vid denna tid arbetat i ugnen, kanske med att städa ur den efter den sista bränningen. Tegelbruket uppges ha fått läggas ned 1757 (Hülphers 1778).

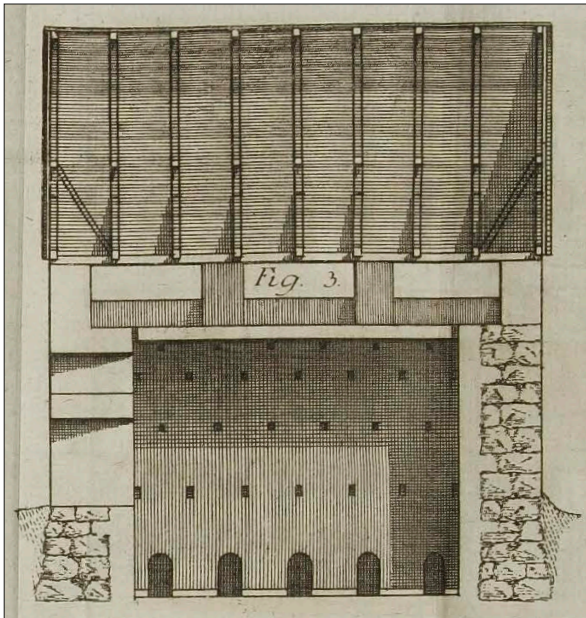
Golvytan inne i ugnen var i princip fri från fynd. Enligt räkenskaperna städades ugnen ur inför varje ny bränning vilket innebär att nästan inga orörda lager fanns kvar. Mycket få hela tegelstenar fanns kvar inne i ugnen (figur 31). Detta var inte oväntat eftersom det tegel som blivit lyckat så klart plockades ut och transporterades bort från bruket. Endast det misslyckade teglet som gått sönder i bränningen eller blivit förglasat lämnades kvar på platsen.

Figur 30. Översikt över ugnen under undersökningen. Foto från Ö.

Figur 31. Få hela tegelstenar fanns kvar i ugnen. Stenarna hade de ungefärliga måtten 29 x 14 x 7 cm och vägde ca 6,5 kg styck.

Figur 32. Ritning över tegelugn. Ur C. Wijnblads avhandling om tegeltillverkning från 1762.

I raseringslagren ovanpå golvet påträffades olika järnbeslag, krampor och stora spikar. Dessa härrör sannolikt från ugnens väggar och överbyggnad samt arbetet i ugnen. Hur överbyggnaden sett ut vet vi inte men i besiktningsprotokollen kan vi utläsa att väggarna varit murade och att taket var belagt med brädor. I Wijnblads avhandling finns ritningar på hur en ugn

skulle se ut (figur 32) men om den undersökta ugnen var byggd enligt samma principer är omöjligt att veta. Man kan anta att mycket av byggnadsmaterialet togs tillvara när ugnen togs ur bruk.

Ytan med smidesslagg direkt norr om ugnen har tolkats som en aktivitetsyta hörande till ugnens byggnations- eller reparationsfas. Skriftliga uppgifter finns om att smeden mästare Salomon Tege utfört arbete vid ugnen bland annat 1755.

På kartorna från 1735 och 1768 uppges lertaget ligga strax norr om tegelladan. Lertaget direkt öster om ugnen nämns inte. Att det använts som avstjäpningsplats för tegelkross visar att det varit ur bruk då ugnen fortfarande användes och att leran till det brända teglet måste ha kommit från ett annat lertag, kanske det i norr.

Avståndet mellan det östligaste och det västligaste stolphålet i tegelladan var 27 meter vilket mycket väl kan utgöra ladans längd. Enligt de äldre kartorna har den varit ca 50 meter lång men det är något osäkert hur verklighetstroga dessa är.

Karet med kalkbruk som påträffades vid tegelladans norra stolprad kan ha använts vid reparationer på tegelbruket. Alla byggnader beskrivs i de skriftliga källorna som träbyggnader. Undantaget är ugnen som i besiktningsprotokollen får anmärkningen att muren har spruckit och måste lagas. Vid undersökningen påträffades kalkbruk i raseringsmassorna inne i ugnen.

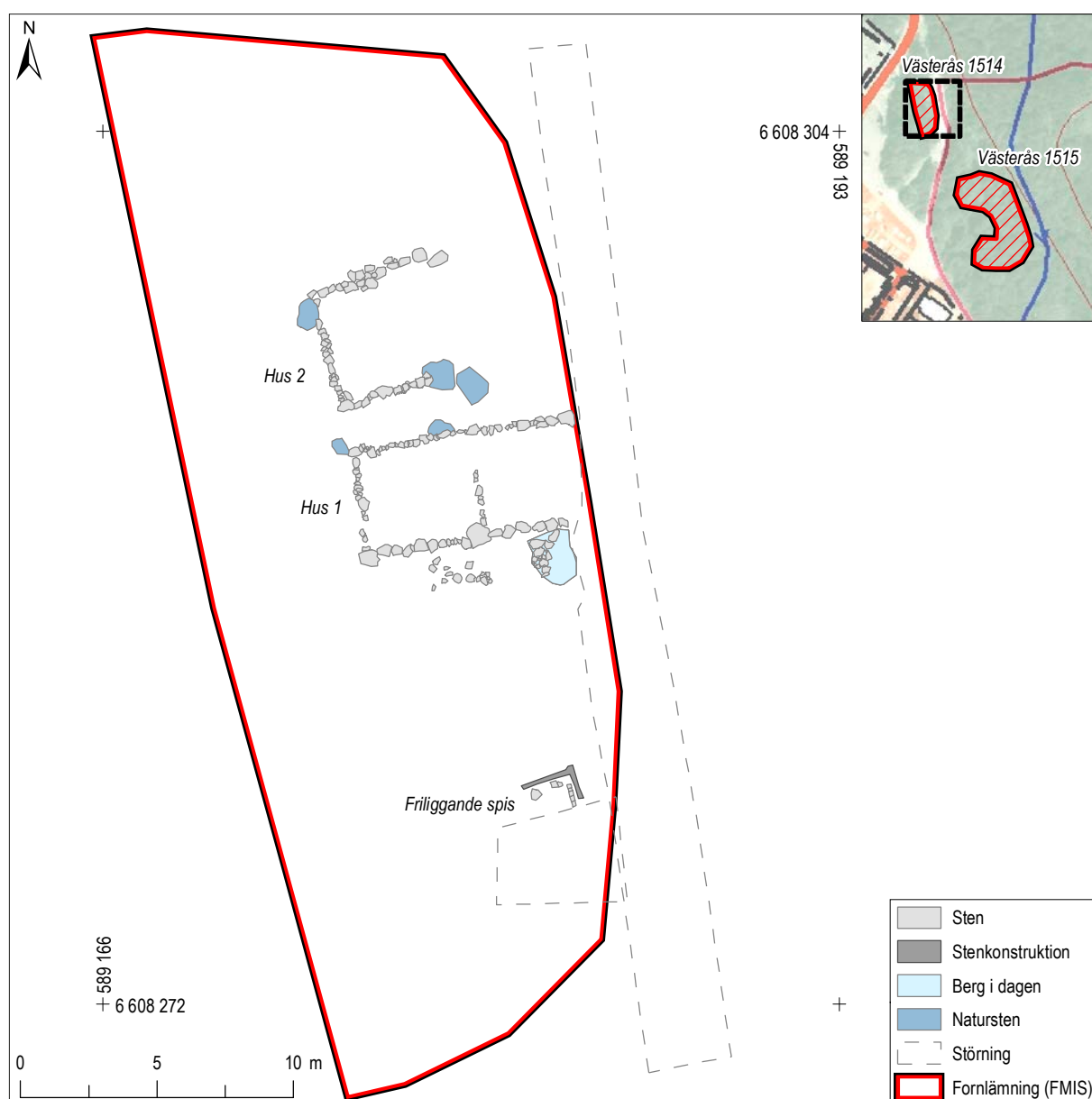
Kranhuset innehöll enligt kartmaterialet och det skriftliga källorna lerkranen eller lerbråkan, den anordning som blandade sand, vatten och lera till lagom konsistens. Denna drevs av en kreatursvandring. Inga spår av denna påträffades utan det var endast den enkla syllen som kunde iakttas. Stolphålen i hörnen kan ha varit till för att stabilisera byggnaden. Hur byggnaden och lerkranen/bråkan sett ut i övrigt kunde inte avgöras vid undersökningen. Den sand som påträffades ställvis i området är sannolikt rester av den sand som använts i tillverkningen eftersom sand inte verkar förekomma naturligt på platsen.

RESULTAT TEGELSLAGARENS TORP

Inledning

Den aktuella ytan begränsades av en modern väg i öster, en brant slänt i väster samt en cykelväg och en rad ekar i norr. På kartan från 1735 har fyra byggnader ritats ut vid torpet, två små och två lite större. Karttexten nämner bland annat "tvenne stufvor och ett litet kök", fähus och ett pörte (se avsnittet *Äldre kartmaterial*).

Vid avbaningen påträffades två byggnader, hus 1 och hus 2 samt resterna av en spis som låg nästan direkt på berget strax söder om hus 1 (figur 33). Hus 1 och 2 täcktes av ett 0,05–0,3 meter tjockt siltigt raseringslager med stora mängder tegelkross och inslag av kalkbruk (201). I detta lager påträffades yngre rödgods, porslin, glas, fönsterglas, järnspikar, järnbeslag, hästskor, kritpipor och så vidare. Lagret var bitvis omrört, särskilt i nordöstra delen där markytan delvis banats av.

Figur 33. Översiktsplan över torplämningen, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:5 000.

Hus 1

Byggnaden bestod av en fyrsidig stensyll (235) placerad i öst–västlig riktning (figur 34). Syllen, som låg i en svag sluttning mot söder, var konstruerad av 0,45–0,5 meter stora stenar i väster och söder medan den norra delen bestod av 0,1–0,15 meter stora stenar, den östra delen var skadad av den intilliggande vägen. I slänten mot väster fanns ett lager (208) med avfall som yngre rödgods och byggnadsdetaljer som spik och fönsterglas. Huset var 4,0 meter brett och minst 7,8 meter långt. En mellanvägg (240) delade huset i två rum, det västra och det östra.

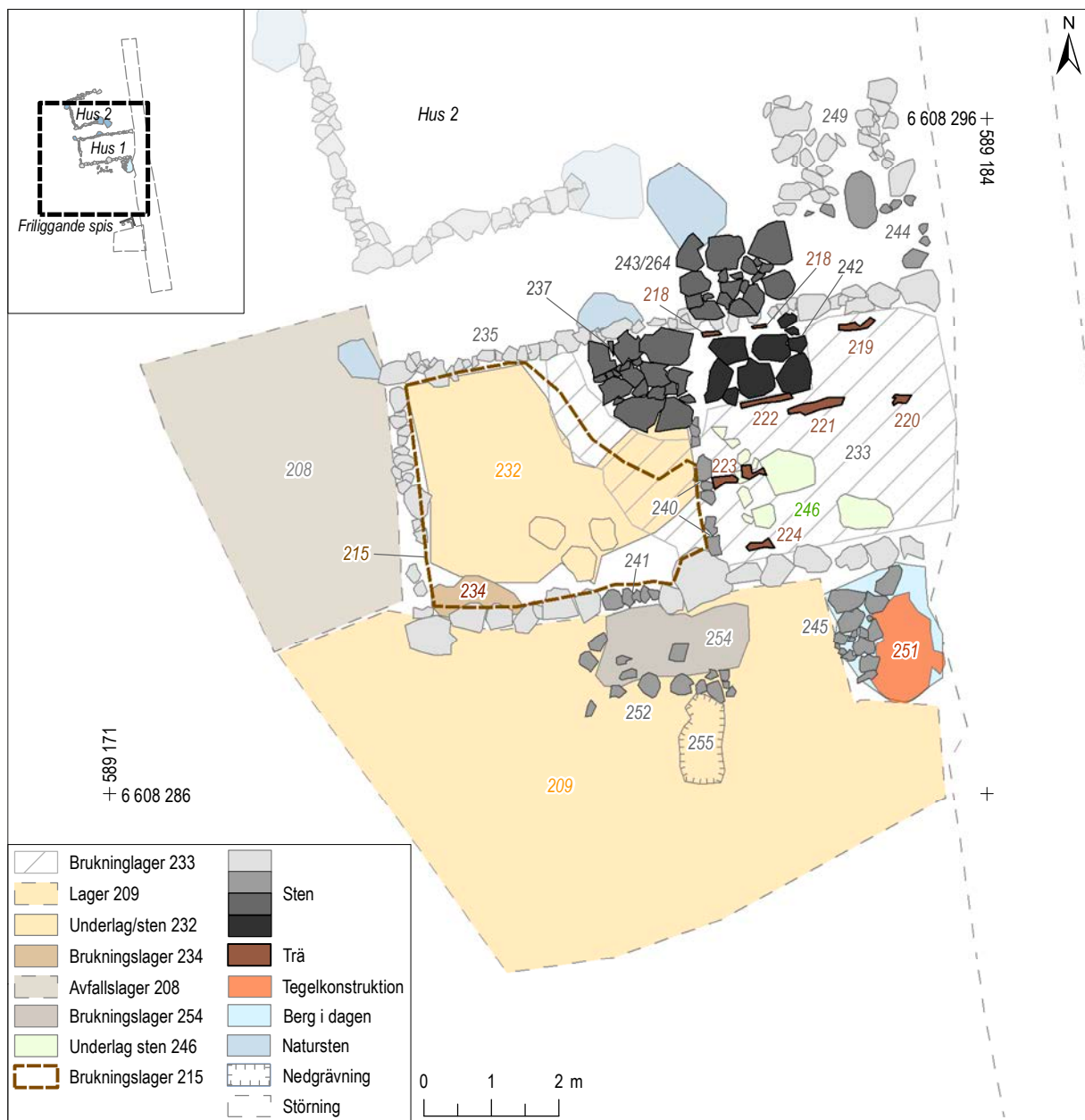
I det västra rummet som var 4,0 x 4,0 meter stort, fanns en tresidig spis (237) i nordöstra hörnet (figur 35). Spisen var uppbyggd av rundade naturstenar lagda i ett lager grovkornig sand (268). På och mellan stenarna fanns ett lager kalkbruk med inslag av silt och sand (259) och i detta var en yta av tegelstenar lagda (238). Teglet var eldpåverkat och smuligt och skört. Spiskonstruktionens sammanlagda höjd var knappt 0,5 meter. Ytan under spisen i hus 2 hade röjts från sten och ställvis kunde en trampad, ursprunglig markhorisont iakttas (273).

Figur 35. Spisen i hörnet av det västra rummet i hus 1 med tegelytan framrensad. Foto från V.

Figur 34. Lodfoto över hus 1.

Figur 36. Plan över hus 1, skala 1:100. Översikt skala 1:1 000.

Direkt under raseringslagret framkom ett brukningslager med enstaka små stenar (215) (figur 36). I lagret påträffades yngre rödgods, järnspikar, järnbeslag, lerklining, fönsterglas samt enstaka kritpipsskaft. Eftersom detta lager var förhållandevis luckert bör rummet ha haft ett plankgolv. Inga rester av detta påträffades dock. Flest fynd fanns utmed syllan i väster och sydväst, bland annat hittades två mynt från 1719. Detta kan bero på att golvet lutade åt detta håll och små föremål som mynt, knappar och kritpipsskaft rullat ned i springorna mot väggen. I rummets sydvästra hörn fanns ett mörkare

lager med inslag av sot och kol (234). Även här kan det röra sig om material som fallit ned mellan golvspringorna.

Under brukningslagret framkom en oregelbunden packning av 0,05–0,1 meter stora stenar (232). Packningen, som kan ha utgjort underlag för ett plankgolv, var tätare in mot hörnet i nordväst och glesnade mot söder och sydost, stenar saknades helt närmast spisen. Här fanns ett lager med inslag av tegelkross (233), detta sträckte sig in under mellanväggen och vidare in i östra rummet.

Figur 37. Delar av den södra syllen i hus 1 hade sjunkit ned i den underliggande avfallsgropen. Foto från S.

Vid husets södra vägg fanns en gles syll till en 1,1 x 2,2 meter stor farstu (252). Vid farstun var husets syll något nedsänkt och ytterligare en rad med 0,15–0,3 meter stora stenar (241) hade placerats ovanpå den (figur 37). Denna del av syllen låg direkt över en avfallsgrop med bland annat djurben och stora mängder fiskrens (239, 274). Sannolikt har fyllningen i gropen sjunkit ihop så att syllen sjunkit ned och behövt förstärkas. I gropen påträffades yngre rödgods och flera kritpipor som kunde dateras till tiden mellan 1680 och 1750 (bilaga 8). Liksom huset bör farstun ha haft ett plankgolv eftersom lagret innanför syllen (254) var relativt luckert. I lagret påträffades huvudet av en kritpipa som kunde dateras till 1700–1770. I golvlagret innanför farstun fanns flera grova spikar och sprintar som sannolikt härrörde från dörren mellan farstun och stugan.

I det östra rummet påträffades tunna, sköra träbitar som utgjorde rester av ett plankgolv (219–224). Här fanns också flera lagda stenar (246) varav en större flat,

0,86 x 0,65 meter stor. Dessa har sannolikt utgjort underlag för plankgolvet. Kring stenarna fanns lagret med tegelkross som träckte sig in från västra rummet (233). I rummets nordvästra hörn fanns en fyrsidig 0,5 meter hög spis, uppbyggd av rundade och skarpkantade stenar (242). Mellan stenarna fanns sättmaterial av sand, grus, tegelkross och kalkbruk (263). Utmed spisfundamentets norra kant fanns rester av trä (218) som möjligen utgjorde rester av en syllstock.

Direkt i anslutning till hus 1, norr om det östra rummet fanns vad som skulle kunna vara en utbyggnad. Området var svårtolkat eftersom det var skadat av vägbygget i öster. Mot den norra syllen i hus 1 låg ett spisfundament byggt av runda och skarpkantade 0,8 x 0,15 till 0,6 x 0,65 meter stora stenar i två skift (242, 264). Fundamentet var ca 0,8 meter högt och anslöt till en markfast sten i nordvästra hörnet, överst låg en flat sten. Mellan stenarna fanns sättmaterial av siltig sand med något tegelkross (262). Under stenarna, direkt på marken

Figur 38. Under spisfundamentet 242 låg två käkar, en från ko och en från får/get.

låg två käkar (265), en från får/get och en från nötkreatur (figur 38). Invid fundamentet, upp mot den markfasta stenen låg en stenpackning av 0,05–0,24 meter stora rundade stenar (250).

Området närmast vägen i öster var mycket omrört och skadat. Mellan vägen och spisfundamentet (242, 263) fanns en stenfria yta med enstaka stenar i vägkanten och i norr (244). Dessa kan möjligen ha

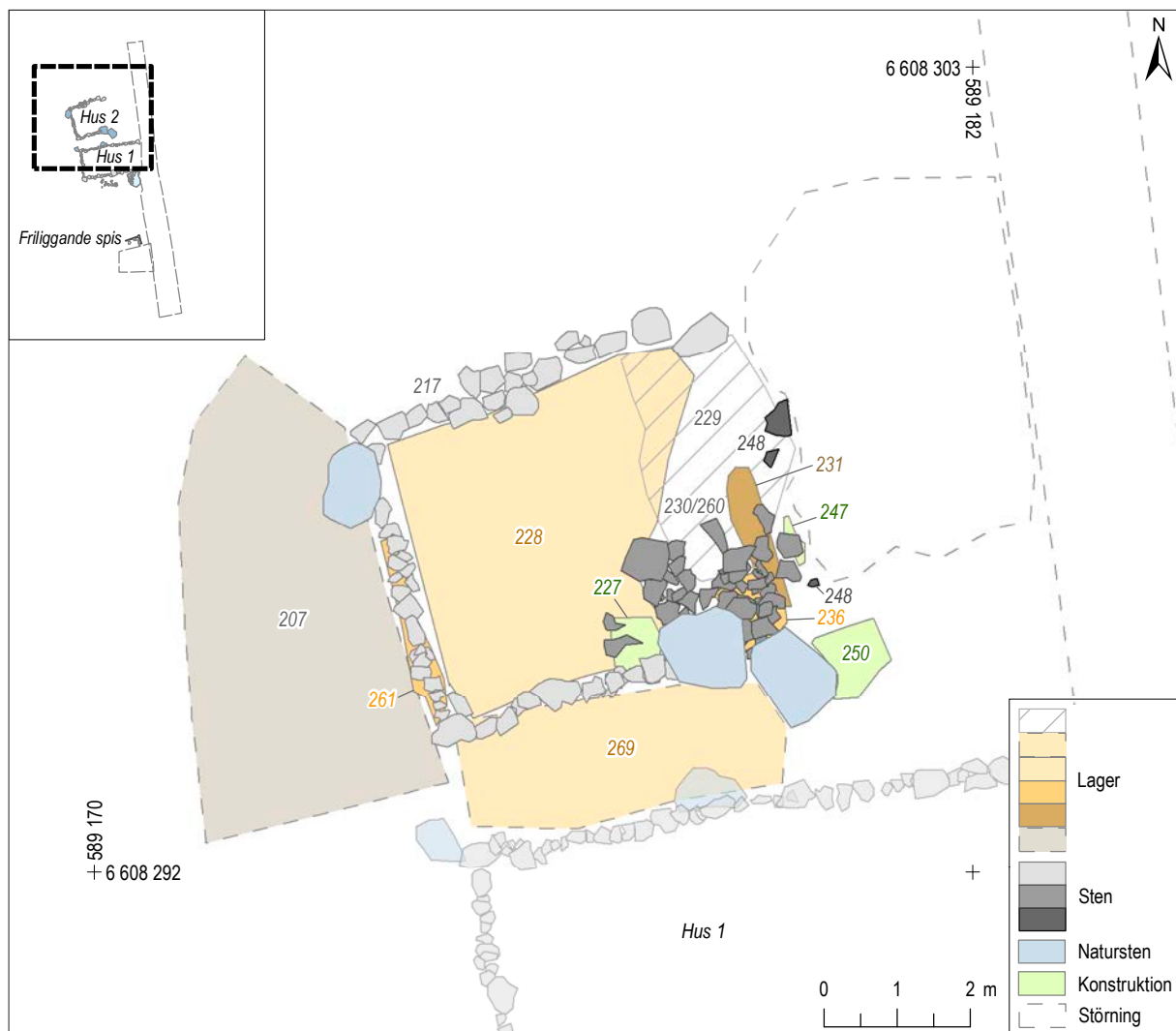
utgjort delar av en syll. Norr om den stenfria ytan fanns en oregelbunden ansamling av rundade och skarpkantade stenar (249). Vid stenarna påträffades recenta glasflaskor och patronhylsor. Hela detta område var mycket svårtolkat men kan utgöra rester av en byggnad.

Vid husets sydöstra hörn fanns en låg konstruktion med lagda naturstenar och tegelstenar (245, 251) (figur 39). I kanten mot väster fanns flera stora spikar. Östra delen var skadad av vägen. Under konstruktionen fanns ett tunt lager silt med sot och träkol (270) som låg direkt på berg.

Utanför huset i söder fanns ett 0,05–0,10 m tjockt siltigt lager med enstaka fynd av yngre rödgods (209). Under detta fanns ett trampat lager (253) med avfall från husets bruksperiod som tolkades som en gårdsplan. I gårdsplanen, strax utanför farstun fanns en grävd grop (255) vars fyllning bestod av lager 253.

Figur 39. Vid sydöstra delen av hus 1 fanns en utbyggnad av tegel och natursten med oklar funktion (245, 251). Foto från S.

Figur 40. Plan över hus 2, skala 1:100. Översikt skala 1:1 000.

Hus 2

Hus 2 låg bara knappt två meter norr om hus 1. I det smala mellanrummet mellan husen fanns ett mycket kompakt utjämningslager med tegelkross och enstaka småsten (269) (figur 40). I lagret fanns avfall i form av yngre rödgods, fönsterglas, porslin, hästskor och delar av kritpipor. De två husen verkar inte ha varit sammanbyggda men eftersom hus 2 var kraftigt skadat i östra delen kunde detta inte avgöras med säkerhet.

Syllen till hus 2 (217) bestod av rundade och skarpkantade 0,15 x 0,15–0,2 x 0,6 meter stora stenar. De största stenarna låg i norra syllen medan den västra och södra bestod av något mindre stenar. I den södra var stenarna delvis lagda i ett lager med gråbrun och rödbränd lera (261). I nordvästra hörnet och i södra delen fanns markfasta block som ingick i konstruktionen. I anslutning till ett av dessa framkom en stenpackning av 0,05–0,1 meter stora rundade stenar (250). I slänten mot väster fanns ett lager (207) med avfall som yngre rödgods och byggnadsdetaljer som spik och fönsterglas.

Figur 41. Lodfoto hus 2.

Figur 42. Spisfundamentet i hus 2 var raserat. Foto från NNV.

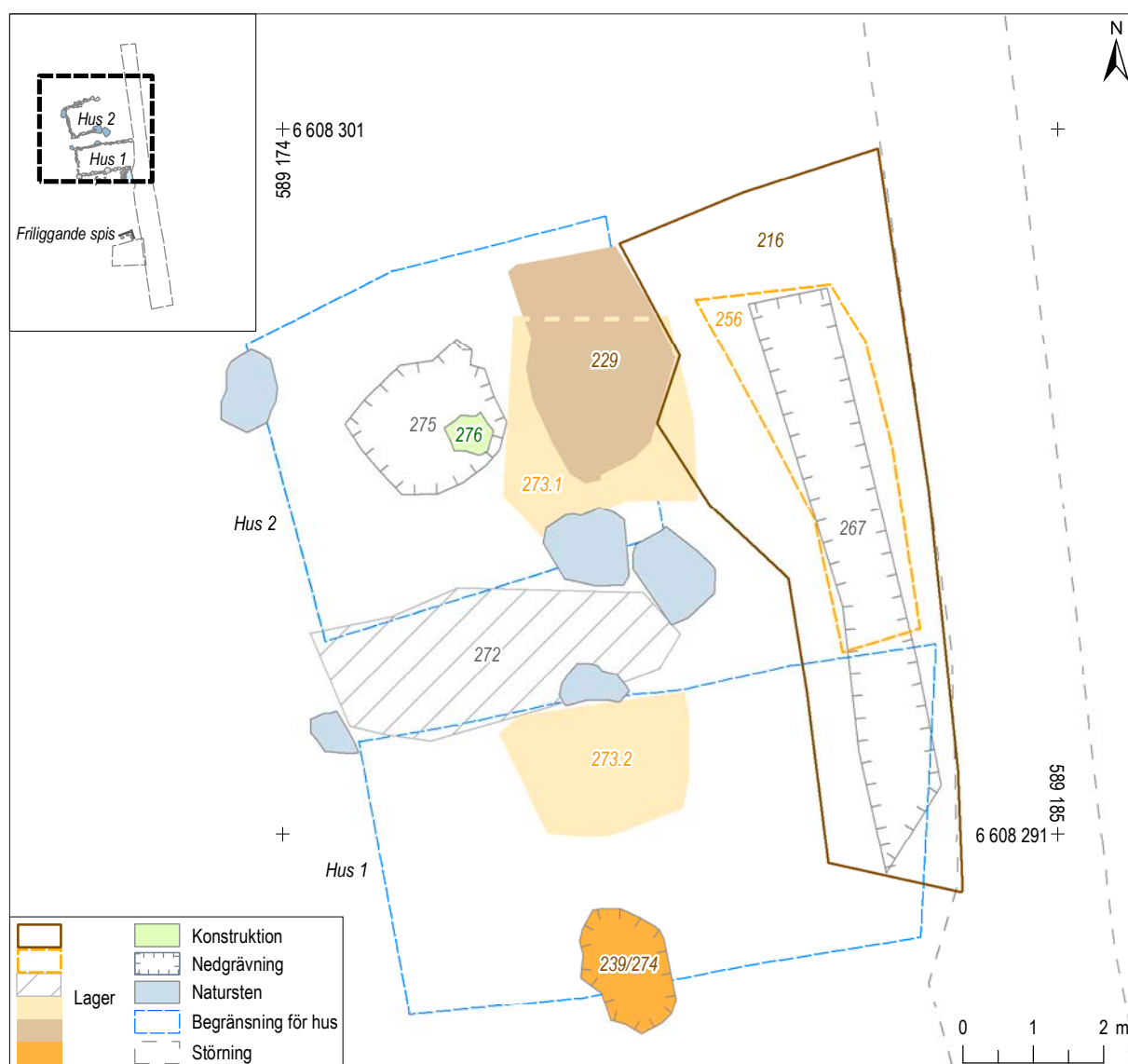
Direkt under raseringslagret (201) framkom ett omrört siltlager med tegelkross, lera, sand och grus (228). I lagret påträffades yngre rödgods och en kritpipa men även patronhylsor från senare tid.

I sydöstra delen av hus 2 fanns rester av ett fyr-sidigt spisfundament (230, 260) av skarpkantade och rundade stenar i två skift (figur 42). Mellan stenarna fanns sättmaterial av lerig silt med tegelkross (236). Invid fundamentet fanns en oregelbunden yta med tegel (227) som kan ha utgjort delar av en skorsten eller ugnsvägg tillhörande spisen. Under spisfundamentet framkom ett lager med aska och kol (231). Ytan under spisen hade röjts från sten och ställvis kunde en trampad, ursprunglig markhorisont iakttas (273).

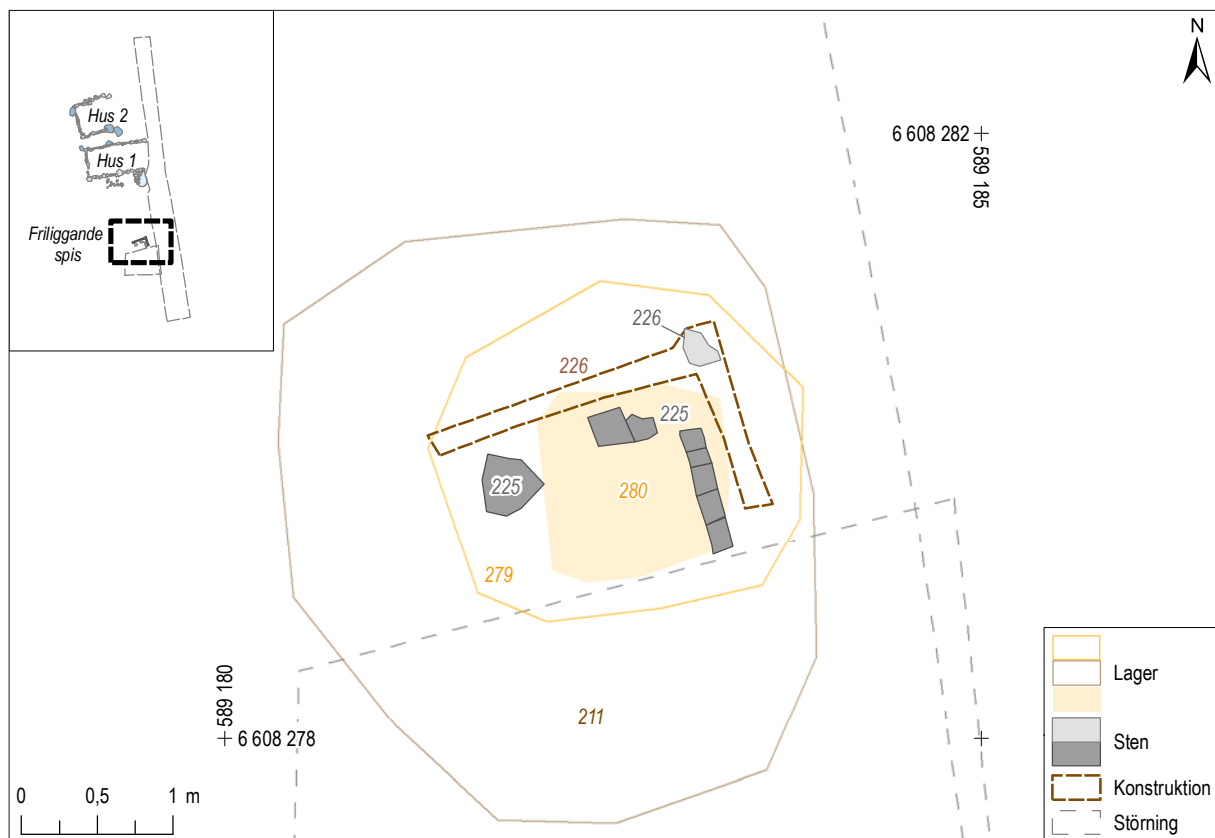
Öster om spisen fanns vad som tolkats som rester av en mellanvägg i huset bestående av enstaka stenar (247) och en stock (248).

Aktiviteter före husen

Under de båda husen fanns spår av äldre aktiviteter (figur 43). Närmast vägen, längst i öster påträffades ett 0,2–0,5 meter djupt dike (267). Diket var igenfyllt med ett avfallslager med inslag av lera och tegelkross och något sot och träkol (256). I fyllningen fanns stora mängder yngre rödgods, diverse järnföremål och enstaka kritpipor. Fyllningen i diket kan möjligen vara samma lager som det överliggande avfallslagret (216) men det var mycket lerigare och blötare. Diket och fyllningen överlagrades av östra delen av hus 1 samt stenläggningen 249.

Figur 43. Plan över anläggningar och lager som föregått husen, skala 1:100. Översikt skala 1:1 000.

Lagren 216, 229, 256 och 272 verkar ha använts för att jämna ut marken inför byggnationen. Sannolikt rör det sig om ett och samma lager som påförts vid ett tillfälle, skärvor av yngre rödgods som hade passning påträffades i 229 och 256. Olika delar av det påförda lagret har sedan fått olika karaktär beroende på hur de har behandlats efteråt, trampats; legat i det fuktiga diket och så vidare. Detta gjorde att de uppfattades som olika lager vid undersökningen.

Under västra delen av hus 2 påträffades en grävd grop (275) med rester av en bränd träkonstruktion i botten (276). I gropen påträffades brända sädeskorn (bilaga 3). Under södra syllen på hus 1 fanns en grop (239) fylld med avfall (274). Ingen av groparna kunde knytas till något av husen och härrör från aktiviteter innan torpets tid. Under båda husen fanns rester av den ursprungliga markytan (273).

En friliggande spis?

Rester av en spis påträffades 7 meter söder om hus 1 (figur 44, 45). Den bestod av natur- och tegelstenar (225) som lagts i vinkel i sättsand (280). Utanför stenarna fanns en ram av trä (226) som vilade på en sten i nordöstra hörnet. Konstruktionen var mycket skadad och dess ursprungliga storlek kunde inte avgöras. Runt spisen fanns ett brukningslager med sot, kol och tegelkross (211). I lagret fanns stora mängder yngre rödgods, bland annat fötter och rörskaft till trefotsgrytor. Spiskonstruktionen var placerad direkt på berget och ett lager av grus och tegelkross hade använts för att skapa en jämn yta (279). Inga rester av någon byggnad påträffades. I söder var markytan avbanad nästan ned till berget och patronhylsor och recent avfall fanns i det tunna jordlagret.

Figur 47. Skärvor av fat och skålar i rödgods med datering till 1600–1800-tal.

Fynd från torpet

Fynden vid torplämningen framkom till största del i raseringslagren ovanpå och kring de båda husen. Mycket få fynd kunde knytas till slutna kontexter och därmed bidra till datering av lämningarna. Lagren var delvis omrörda av senare aktiviteter och därför svåra att tolka.

Det största fyndmaterialet från torpet bestod av keramik i form av yngre rödgods. De flesta skärvorna var förhållandevis anonyma och kunde inte dateras närmare än till 1600–1700-tal med visst inslag av 1800-tal. De kärlformer som förekom var främst fat och skålar. Dessutom framkom rörskaft och fötter till trefotsgrytor (figur 46, 47).

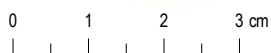

Figur 46. Skaft till trefotsgrytor med olika form. Skala 1:2.

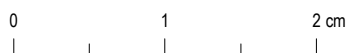
Kritpipsmaterialet har analyserats av Arne Åkerhagen (bilaga 8) och det samlade sig mellan 1660 och slutet av 1700-talet. En period på drygt 100 år. Detta stämmer väl överens med den period som har kunnat avgränsas i det skriftliga materialet. Lagren var dock omrörda och en av de äldsta piporna, en engelsk boubuspipa från 1660–1680 (fnr 201:3730:3), hittades i det översta lagret (figur 48). Ett fragment av en Fredricus Rex kungapipa med ”Tre kronor- FR” inom prickring (fnr 269:8987:1) hittades i utjämningslagret mellan de två husen (figur 49). Fragmentet är

det första hittade exemplaret med denna dekor och dateras till första hälften av 1700-talet.

I raseringslagret vid spisen i västra rummet på hus 1 påträffades delar av en liten porslinskopp med blåvit dekor och brunglaserad utsida (fnr 201:3552:2). Denna typ av kopp kan dateras till Qin Long-dynastin i Kina 1735–1799 (figur 50). En fajansskärva med blå dekor (fnr 215:4266:7) påträffades i golvlagret i hus 1. Denna har inte kunnat bestämmas närmare (figur 51).

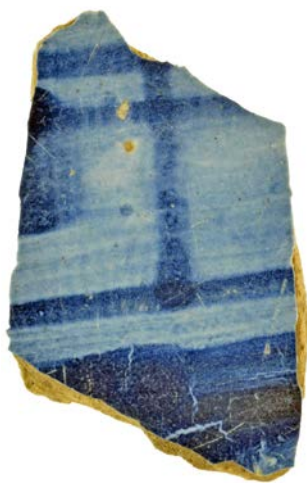
Figur 48. Engelsk boubuspipa från 1660–1680 (fnr 201:3730:3). Skala 1:1.

Figur 49. Fragment av en Fredricus Rex kungapipa från första hälften av 1700-talet. Detta är det första hittade exemplaret med denna dekor (fnr 269:8987:1). Skala 2:1.

Figur 50. Vackert dekorerad porslinskopp från den kinesiska Qin Long-dynastin (1735–1799) (fnr 201:3552:2). Skala 2:1.

Figur 51. Fajansfragment med blå dekor från golvlagret i hus 1 (fnr 215:4266:7). Skala 2:1.

Fönsterglas och glasskärvor från olika kärl påträffades i samtliga lager. I raseringslagret ovan hus 1 hittades bland annat en typisk butelj (fnr 201:3604:2) från 1700-talet (figur 52). Dessutom hittades en del av en glasögonlins (fnr 201:3555:1) (figur 53).

Inne i hus 1 påträffades två mynt i det västra rummets sydvästra hörn. Båda mynten utgjordes av 1 öre kopparmynt, ett Ulrika Eleonora från 1719 (fnr 215:4056:1) och ett Fredrik I från 1724 (fnr 215:3986:1) (figur 54). I utjämningslagret direkt öster om hus 1 och 2 hittades ytterligare ett mynt, 1/6 öre kopparmynt, Karl XII från 1707–1713 i mycket dåligt skick (fnr 216:7464:6).

Figur 52. Typisk butelj från 1700-talet med en pålagd ring (regalin) under mynningen som påträffades i raseringslagret på hus 1 (fnr 201:3604:2). Skala 1:1.

Figur 53. Del av glasögonlins från raseringslagret ovan hus 1 (fnr 201:3555:1). Skala 2:1.

Figur 54. Två stycken ett öre kopparmynt från hus 1. Ulrika Eleonora från 1719 (fnr 215:4056.1) (övre) och Fredrik I från 1724 (fnr 215:3986:1) (undre). Skala 2:1.

I utjämningslagret öster om husen påträffades två kluvna och genomborrade mellanfotsben av nöt (fnr 216:3629:4). Dessa har tolkats som nätsänken. Vid undersökningar i kvarteret Ansvaret i Jönköping påträffades vad som uppges vara nätsänken tillverkade av mellanfotsben (Stibeus 2012). Liknande sänken av renhorn har påträffats i samisk miljö i till exempel Frostviken i Jämtland (Digitalt museum, Nordiska museet).

Stora mängder byggnadsmaterial som spikar, järnbeslag och fönsterglas påträffades i lagren i och kring husen. I utjämningslagren och i och kring spisarna fanns ben från främst nötkreatur men också gris och får/get (bilaga 4, 5).

Fyndmaterialets sammansättning visar på en spridning från andra halvan av 1600-talet in i 1800-talet. Inga tydliga faser har kunnat fastställas eftersom materialet delvis varit omrört.

Analyser

Få slutna kontexter påträffades i och kring torpet. Den begränsade ytan som var tillgänglig kring byggnaderna gjorde att inga tydliga odlingslager kunde iaktas. De flesta lagren var kringrörda och omdeponerade. Ett fåtal lager provtogs och genomgick makrofossilanalys (bilaga 3). Lagret under trägolvet i hus 1 innehöll endast träkol. Man hade kunnat förvänta sig en del köksavfall i form av till exempel sädeskorn men för att dessa ska bevaras under en längre tid måste de vara förkolnade. Inte heller i det sotiga lagret i västra rummets hörn (234) påträffades några fröer eller sädeskorn. Däremot förekom fiskfjäll från aborre och karpfisk samt ett litet fragment av äggskal. I utjämningslagret under hus 2 (228) påträffades förutom kol från gran och tall ett par krossade frön från en.

I en nedgrävning under hus 2 (277) påträffades förkolnade kärnor av skalkorn och två kärnor av brödvete samt fragment från sädeskorn. I nedgrävningen framkom en bränd träkonstruktion.

Benmaterialet från torpet gick genom en osteologisk analys (bilaga 4, 5). I materialet, som utgörs av matavfall, identifierades nötkreatur, gris, får/get, hund och hare. Dessutom fanns ben från kyckling och gräsand samt en hel del fisk. Benen från nötkreatur kommer främst från köttrika partier på djuret vilket

visar att man köpt redan styckat kött snarare än att slakta på plats. De mindre djuren, grisar och får/get, verkar ha hållits och slaktats på plats eftersom det förekommer ben även från de köttfattiga regionerna på dessa djur. Grisbenen visade på att de flesta djuren slaktats redan som kulingar.

Fiskmaterialet utgörs främst av fiskrens eftersom det till största delen består av fjäll och ben från huvudet. Torsk, aborre, id och en karpfisk, möjligen löja, kunde identifieras.

Förutom ovan nämnda djurslag påträffades även ben från häst. Till skillnad från de övriga benen utgör sannolikt inte hästbenen matavfall även om benen kommer från djurens köttrika regioner. Man har ansett att hästkött sällan konsumerades under den aktuella tiden eftersom detta ansågs vara en hednisk sedvänja. Det finns dock exempel, bland annat från Skåne, på att man under 1500- och 1600-talet regelmässigt åt hästkött (Spijkerman & Svensson 2008). I golvlagret vid farstun påträffades en hundtand.

Diskussion

Båda husen har utgjort bostadshus som har använts under en relativt kort period. Deras placering stämmer väl överens med 1735 års karta. Hus 1 är av typen sidokammarstuga med ett stort rum med ingång utifrån och intilliggande kammare med ingång från det stora rummet. Typen var vanlig i Mälardalen under 1700-talet (Erixon 1982). Fyndmaterialet har en snäv tidsmässig spridning. Samtliga daterbara kritpipor befinner sig till exempel i tiden mellan 1660 och 1700-talets slut (bilaga 8). Även keramiken visar på en relativt kort brukningstid. Större delen av materialet kan knytas till 1600- och 1700-tal men det sträcker sig även in i 1800-talet. Materialet överensstämmer väl med de uppgifter som framkommit i de skriftliga källorna. Någon exakt tid för övergivandet har inte kunnat fastställas.

Det faktum att hus 1 delvis överlagrar ett lager med hushållsavfall skulle kunna innebära att det byggts i två etapper. Avfallet från västra delen av hus 1 kan ha använts som utjämningslager för husets östra del samt hus 2. Att avfallslaget bara finns under östra delarna av hus 1 och 2 kan dock bero på att marken sluttar och att man bara haft behov av att fylla ut i denna del. Fyndmaterialet och byggnadernas konstruktion talar för att de anlagts vid ungefär samma

tid. Sannolikt har de båda husen föregåtts av en annan byggnad som inte lämnat några spår. Avfallsgropen under hus 1 och nedgrävningen med en förkolnad träkonstruktion under hus 2 kan ha samband med den tidigare bebyggelsen.

De tre kritpipor som påträffades i avfallsgropen under syllen till hus 1 kunde dateras till år 1680–1750, den yngsta dateras till 1700–1750. Eftersom syllen sjunkit ned i gropen då dess innehåll förmultnat måste den ha anlagts ganska direkt efter att gropen fyllts. Detta innebär att hus 1 måste ha anlagts efter år 1700. Den västra delen av hus 1 verkar ha anlagts direkt på ursprunglig mark medan östra delen och stora delar av hus 2 anlagts på avfall från tidigare bebyggelse eller aktiviteter. I utjämningslagret öster om husen påträffades ett mynt från 1707–1713 vilket visar på att husen bör ha byggts efter 1707.

De två käkar från nötkreatur och får/get som påträffades under ett av spisfundamenten måste betraktas som ett husoffer. Det är inte ovanligt att man vid undersökningar av hus från den aktuella tiden hittar metallföremål och ben av olika slag i eller under husens konstruktioner. Föremålen utgör sannolikt spår av magiska handlingar som skulle ge gårdens invånare tur och lycka eller skydda från onda makter (Spijkerman & Svensson 2008).

Vid den ensamliggande spisen i söder kunde inga rester av någon byggnad iakttas. Till skillnad från området kring spisarna i husen innehöll lagren kring den ensamliggande spisen mycket sot och kol. Det är möjligt att huset där spisen låg har brunnit.

Huset skulle kunna utgöra det lilla köket eller det pörte som omtalas på 1735 års karta. Om det verkligen rör sig om ett friliggande kök är omöjligt att säga. Kök i separata byggnader förekom ofta vid herrgårdar under den aktuella tiden men liknande företeelser i torpmiljöer är okända. När det gäller tegelbruket kan man ändå tänka sig att det periodvis var många personer som arbetade med tillverkningen. År 1747 arbetade upp till tio personer utöver tegelslagaren och hans hustru med tegeltillverkningen. Att utfodra så pass många hårt arbetande människor kanske krävde ett särskilt kök.

Den ensamliggande spisen skulle också kunnat ingå i det omnämnda pörtet. Ordet pörte kan beteckna en rökbastu för torkning av till exempel spannmål eller kött. Vad just det nämnda pörtet haft för funktion är okänt. Om det varit ett hus där man eldat för att röka och torka kan det förklara det sotiga, kringliggande lagret.

Alternativet är att den möjliga utbyggnaden norr om hus 1 skulle kunna utgöra köket som nämns på kartan. Det stora spisfundamentet talar för att det förekommit matlagning där men själva utbyggnaden är allt för osäker för att något ska kunna sägas om funktionen.

Någon tydlig bild av torpets invånare har inte framkommit, fyndmaterialet är relativt anonymt och personliga föremål saknas nästan helt. Fynden var relativt jämnt fördelade över undersökningsytan och några särskilda aktiviteter har inte kunnat knytas till rummen och de olika byggnaderna. Fyndmaterialet är av typisk 1700-talskaraktär och avspeglar vardagslivet i torpet med slakt, matlagning och servering av mat. Kvinnliga och manliga aktiviteter har inte kunnat urskiljas.

RESULTAT FISKARSTUGAN

På höjden ovanför tegelugnen låg tidigare ett torp med namnet Fiskarstugan. När torpet tillkom är oklart, namnet förekommer inte i kartmaterialet förrän på 1960-talet men byggnaden finns på häradskartan från 1905–11. I det skriftliga materialet har inte namnet Fiskarstugan kunnat hittas förutom i Västerås stads adresskalender från 1925 där *Fiskar-torpet*, *Regementet* finns listat. På 1973 års turistkarta över Västerås finns torpet inte längre kvar.

I en artikel i Västmanlands läns tidning från 2011 (hemsida Västmanlands läns tidning 2017-04-21) berättas om familjen Grip som bebodde stugan under 1900-talets början. Fadern Axel Grip lagade skor åt militärerna på regementet som hade inrättats vid Viksäng 1907. Familjen som flyttade in 1908, bestod förutom av pappa Axel och mamma Signe, av sju barn, tre bröder och fyra systrar. I adresskalendern från 1925 står Axel som skomakeriförman och dottern Gerda som lokaltelefonist.

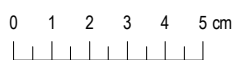
Vid undersökningen av tegelugnen påträffades Fiskarstugans sophög i fördjupningen i mitten. Sopornas sammansättning visar på att den tillkommit från och med 1800-talets slut fram till 1900-talets senare hälft. I botten framkom flera fiskeredskap i form av ett stort ljuster, flera fiskekrokar och nätsänken av både bränd lera och ben (figur 55). Här hittades också en röd kritpipa med ett skäggigt ansikte (figur 56). Pipan är tillverkad av Emanuel Stolpe i Skillingsfors, Skillingmark, Värmland, runt sekelskiftet 1800/1900 (bilaga 8). Stora mängder avfall från skomakeri i form av trasiga skosulor och andra delar av skor fanns i sophögen tillsammans med hushållssopor som djurben, keramik och porslin. Bland soporna påträffades flera bitar av en griffeltavla i skiffer. En av bitarna bar initialerna R.G. (figur 57). Griffeltavlan har antagligen tillhört en av sönerna som enligt kyrkböckerna hette Ragnar.

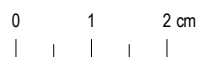
Figur 55a. Olika typer av fiskeredskap hittades i Fiskarstugans avfallshög, här sex stycken nätsänken (fram och baksida) tillverkade av mellanfotsben av nöt (fnr 127:4174:5). Skala 1:3.

Figur 55b. Ett ljuster av järn från Fiskarstugans avfallshög. Föremålet tillvaratogs inte.

Figur 55c. Nätsänken tillverkade av bränd lera (fnr 127:4174:4). Skala 1:2.

Figur 56. Pipa av röd lera tillverkad av Emanuel Stolpe i Värmland kring sekelskiftet 1800/1900 (fnr 127:4174:2). Skala 1:1.

Figur 57. Fragment av griffeltavla med initialerna R. G. Har tillhört Ragnar Grip som bodde i Fiskarstugan i början av 1900-talet (fnr 127:4174:3). Skala 1:1.

Utmärkande var den stora mängden glasflaskor av allehanda slag (figur 58). Små flaskor för parfym, hårvatten och munvatten som Vademecum och liknande förekom tillsammans med diverse större flaskor som innehållit alkohol. Bland annat påträffades en hel flaska med ryska skrivtecken på. Dessutom fanns flaskor med vatten från olika hälsobrunnar; arsenikvatten från Ronneby brunn och mineralvatten från kurorten Roncegno i norra Italien.

Materialet i sophögen avspeglar tydligt livet i Fiskarstugan med fiskeredskap från den äldsta tiden och avfall från skomakeri från familjen Grips tid. De översta lagren i sophögen har sannolikt tillkommit då stugan revs i slutet av 1960-talet eller början av 1970-talet. Den stora mängden hela föremål, bland annat flaskor med innehållet kvar, tyder på att man röjt ut kvarvarande inventarier innan man rivit själva huset.

Figur 58. Urval av glasflaskor från Fiskarstugans avfallshög som innehållit allt från Vademecum och parfym till rysk vodka och örtlikör.

REFERENSER

Litteratur

BERGER, Å. 2015. *Tegelbruket och tegelslagarens torp i Viksäng. Arkeologisk förundersökning av lämningar utan särskilt nummer i FMIS, Västerås 1:128, Öster Mälarstrand, Domkyrkoförsamlingen, Västerås kommun. Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2914.*

ERIXON, SIGURD 1982 (1947). *Svensk byggnadskultur: studier och skildringar belysande den svenska byggnadskulturens historia. Facs.-uppl. Lund: Ekstrand*

GUSTAFSSON, A. 1993. *Arkeologisk förundersökning. Tegelbruk 1700-tal STG Hörle 3:1, Värnamo socken, Värnamo kommun. Arkeologisk rapport 1993:33. Jönköpings läns museum.*

HOLMBERG, J W. 1812. *Fullständig beskrifning om mur-tegels tillverkning samt bränning under bar himmel, utan murade ugnar, med stor besparing af wed, tid och arbete; jemte nödiga ritningar på ler-bråkor, tegel-staplar och ugnar. Med bihang om husbyggnad [Elektronisk resurs] : af trä och sten, murbruks tillverkning och kalkbränning. Af J.W. Holmberg. Med 3:ne i koppar stuckna taflor. Stockholm, tryckt hos directuren Johan A. Carlbohm. Stockholm. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:rara-283> 2017-05-09*

HÜLPHERS ABRAHAMSSON A. 1778. *Samling til korta beskrifningar öfwer swenska städer. Af Abrah: [2:] Abrah. Abr:sson Hülphers. Westerås tryckt hos Joh: L: [2:] Joh. L. Horrn. =(Pl.titelbl.) 1–2. 1778–83.=[Del 1], I. flocken om städerna i Westmanland. Västerås*

SPIJKERMAN, I & SVENSSON, K. 2008. *Liv och leverna på Lilla Sylta. I: Red. Olausson, M. 2008. Vägen till Jarlabanke. Jord, makt och evigt liv i östra Mälardalen under järnålder och medeltid. Riga.*

STIBEUS, M. 2012. *Arkeologisk undersökning. Från vassbevuxen strandkant till handelsgårdar, Tre gårdar från 1600- och 1700-talen vid Munksjön, Småland, Jönköpings stad och kommun, kv Ansaret 5 och 6, RAÄ 50. UV Rapport 2012:175.*

WIJNBLADH, C. 1761. *Afhandling om mur- och tak-tegelbruks inrättande, jämte beskrifning huru tegel på fördelaktigt sätt brännes med stor besparing af wed, samt nödiga ritningar på lerbråkor, lador och ugnar, förestälta uti 6 kopparstycken, af Carl Winblad. Stockholm, tryckt hos Pet. Hesselberg, 1761. (Elektronisk resurs). Stockholm. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:alvin:portal:record-80724> 2017-05-09*

Otryckta källor

Hemsida, Sonesgården:
http://sonesgarden.se/Gamla_mynt/Bergslagspolletter/Bergslagspolletter.html 2017-04-21

Hemsida, Västmanlands läns tidning 2011. En skomakare i herrskapens paradiset:
<http://vlt.se/nostalgi/ariosiana/1.1481071-en-skomakare-i-herrskapens-paradis> 2017-04-21

Hemsida, Länsstyrelserna:
http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/byggnadsvard/Pages/Lanets_byggnadsminnen.aspx 2017-04-19

Hemsida, Svenska Akademiens ordbok:
SAOB <http://www.saob.se/artikel/?seek=prost&pz=1>
SAOB <http://www.saob.se/artikel/?seek=pörte&pz=1> 2017-05-08

Hemsida, Digitalt museum:
<https://digitaltmuseum.se/search/?aq=text%3A%22nC3%A4ts%C3%A4nke%22> 2017-05-09

Figur 10, 11c, 12, 13 och 16 samt omslagsbilden är tagna i Colonial Williamsburg i Virginia i USA. Colonial Williamsburg är ett friluftsmuseum med restaurerade byggnader från 1600- och 1700-talet samt helt rekonstruerade byggnader och miljöer i tidens stil. De arbetar med levandegörande skådespel som pedagogisk metod. Vid museets tegelbruk tillverkas tegel som sedan används i rekonstruktionerna. Besökarna får hjälpa till att trampa lera och stapla tegel.

Arkiv

Husförhörlängder

NAD:SE/ULA/
11727/AI:1 Sankt Ilians socken
1699–1716

NAD:SE/ULA/
11727/AIa:2-4, Västerås Domkyrkoför-
samling, 1716–1774

NAD:SE/ULA/
11727/AI:2-3 Sankt Ilians socken
1775–1803

Död- och begravningsböcker

NAD:SE/ULA/
11727/AI:1 Sankt Ilians socken
1713–1740

NAD:SE/ULA/
11727/EI:1 Västerås Domkyrkoför-
samling, 1741–1768

NAD:SE/ULA/
11727/F:1 Västerås Domkyrkoför-
samling, 1769–1774

NAD:SE/ULA/
11727/ F:2 Västerås Domkyrkoför-
samling, 1775–1789

Västerås rådhusrätt och magistrat

NAD:SE/ULA/
11731/FIIIA:6 och 11 Besiktningsprotokoll

NAD: SE/ULA/
11731/EI 1-4 Stadens privilegier

NAD: SE/ULA/
11731/HII b 1 och 2 Stadens räkenskaper 1710
och framåt

Stadens äldstes arkiv

NAD: SE/U006/
VSA_592-1 Stadens räkenskaper
1640–1700

Äldre kartor

LMS T72-1:12 Västmanlands län,
Västerås stad
Geometrisk avmätning
1688

LMS T72-1:13 Västmanlands län,
Västerås stad
Geometrisk avmätning
1688

LMM 19-väs-64 Västmanlands län,
Västerås stad
Delning
1735

LMS T72-1:28 Västmanlands län,
Västerås stad
Laga delning
1768

RAK J112-74-2 Västmanlands län
Västerås
Häradsekonomiska kartan
1905–11

RAK J133 11G1I63 Västmanlands län
Västerås
Ekonomiska kartan
1961

LMM = Lantmäterimyndigheternas arkiv

LMS = Lantmäteristyrelsens arkiv

RAK = Rikets allmänna kartverks arkiv

Hemsida, Västerås stad (Turistkarta 1973):
[http://kartor.vasteras.se/external/kartor/?app=_historis-
kakartor](http://kartor.vasteras.se/external/kartor/?app=_historis-
kakartor)
2017-04-21

ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr	431-1678-2016
Arkeologikonsults projektnummer	3015
Beställare	Västerås kommun
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning
Utförande fältarbete	Maj 2016
Län	Västmanland
Landskap	Västmanland
Kommun	Västerås
Socken	Västerås Domkyrkoförsamling
Fastighet	Västerås 1:128
Berörda fornlämningar	Västerås 1514 och 1515
Undersökningsyta torpet	310 m ²
Undersökningsyta tegelbruket	1 200 m ²
Koordinatsystem	SWEREF99 TM
Höjdsystem	RH2000
Projektledare och rapportansvarig	Åsa Berger
Fältarkeologer	Åsa Berger, Agneta Flood, Josefine Låås
Makrofossilanalys	Stefan Gustavsson, Arkeologikonsult
Osteologisk analys	Tove Björk, Arkeologikonsult
Analys, kritpipor	Arne Åkerhagen
Planer och layout	Ida Söderström
Kvalitetssäkring	Anna Lagerstedt
Fynd	Förvaras hos Arkeologikonsult i väntan på fyndfördelning
Arkivhandlingar	Digitalt material förvaras hos Arkeologikonsult i väntan på att detta ska kunna överlämnas till ATA

BILAGOR

Bilaga 1	Anläggningstabell tegelbruket
Bilaga 2	Anläggningstabell torpet
Bilaga 3	Makrofossilanalys
Bilaga 4	Osteologisk analys
Bilaga 5	Tabell benmaterial
Bilaga 6	Fyndtabell tegelbruket
Bilaga 7	Fyndtabell torpet
Bilaga 8	Rapport kritpipor

BILAGA 1

ANLÄGGNINGSTABELL TEGELBRUKET

Nr	Typ	Definition	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd/djup (m)	Observationer	Tolkningar
105	Destruktionslager	Rasering	17,50	27,50	0,6–1,2	Uformad vall av tegelkross med inslag av silt och sten. Kompakt.	Vall av utrakat tegelkross kring tegelugnen
110	Stolphål	Stenskott	0,82	0,47	Ej undersökt	Oregelbundet, 0,1 x 0,15–0,15 x 0,27 m stora stenar	Oklar funktion
116	Konstruktionsgrop	Nedgrävning	39,00	15,00	0,50–2,00	Stenar i botten. Brant kant. Recenta sopor i botten.järnskrot, glas, tegelpannor. I norra kanten igenfylld med mylla/lera ev från grävning av bäcken. I v delen ligger utrakningslager med tegel från ugnen ned längs gropens sida.	Lertag fyllt med avfall från ugnen samt senare verksamhet.
117	Lager, odef.	Utjämning	3,70	3,55	0,20–0,50	Omrört material med silt, tegel, järnföremål och enstaka djurben samt kolstänk. En del småsten ca 0,1 x 0,1–0,15 x 0,15 m.	Fyllning i sogrop
118	Konstruktionsgrop	Avfallsgrop	2,25	0,95	0,35–0,50	Oregelbunden/ovalt formad nedgrävning	Oklar funktion
119	Stolphål	Stenskott	0,55	Diam	Ej undersökt	Runt, 0,07 x 0,12–0,25 x 0,25 m stora stenar	Tegelladan
120.1	Stolphål	Stenskott	0,75	Diam	Ej undersökt	Runt, 0,17 x 0,25–0,35 x 0,44 m stora stenar	Tegelladan
120.2	Stolphål	Stenskott	0,46	0,46	Ej undersökt	Runt, en 0,26 x 0,39 m stor sten. Direkt invid 120.1.	Tegelladan
121	Stenkonstruktion	Kallmur	7,00	4,00	0,75–1,1	Kallmurad stenmur med större stenar (0,3–1 m stora) i 3–4 skikt, och block, varav minst ett markfast.	Öppning i ugnens Ö del. Möjligen senare än ugnen.
122	Stenkonstruktion	Kallmur	6,60	3,40	0,75–1,2	Kallmurad stenmur med större stenar (0,35–0,9 m stora) i 2–3 skikt, och block, varav minst ett markfast.	Öppning i ugnens Ö del. Möjligen senare än ugnen.
124	Destruktionslager	Rasering	4,80	0,2–0,45	0,05–0,3	Sträng av tegelkross och kalkbruk upp mot kallmurad vägg i söder. Inslag av stora kolbitar/ veträn.	Rest av ugnsvägg och tegelbränning
125	Destruktionslager	Rasering	3,45	1,45	0,05–0,4	Lager av krossat tegel och kalkbruk	Rest av ugnsvägg
126	Tegelkonstruktion	Vägg				Två stenar in situ med kvarvarande bruk mellan. I övrigt kross och smuligt bruk.	Rest av ugnsvägg
127	Brukningslager	Avfall	10,00	10,00	0,1–1,50	Avfall i form av diverse järnskrot, skor, cykeldelar, porslin, glas, batterier, målarfärg, hela glasflaskor osv.	Soplager från Fiskarstugan sent 1800-tal till ca 1960
128	Stenkonstruktion	Vägg	3,00	1,50	0,4	Område är 3 x 1,5 m stort med stenar 0,3–1,05 m stora. De mindre utgörs av natursten där några är slagna men de flesta obearbeta kantig natursten. En av de två större stenar runt 1 m stora verkar vara sprängd.	Rasad del av nordvästra vägg i västra rum i tegelugn.
129	Stenkonstruktion	Ugnsvägg	5,50	0,60	0,3–0,6	Stenar har flat sida uppåt och är mellan 0,22–0,9 m stora och 0,3–0,6m djupa, verkar vara opåverkad natursten.	Rasad del av västra rumsindelning i tegelugn
130	Stenkonstruktion	Ugnsvägg	4,00	0,60	0,8	Stående del av västra vägg i ugnsbbyggnad, 4 x 0,6 m synlig. Stenar är 0,25–0,55 m stora, natursten med främst flat sida uppåtvänd.	Rest av västra väggen i tegelugn

Anläggningstabell tegelbruket, forts.

Nr	Typ	Definition	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd/djup (m)	Observationer	Tolkningar
131	Stenkonstruktion	Ugnsvägg	2,00	0,45	0,5	4 naturstenar i södra vägg i ugn. Stenar i väggen har rasat ned och väggen är förstörd sv sv 127, sopgrop från 1900-tal.	Rest av södra väggen i tegelugn
132	Stenkonstruktion	-	1,20	0,50	0,4	Stensamling längs den norra väggen i tegelugn, rundad natursten 0,3–0,5 m stora.	Rasad del av norra väggen i tegelugn
133	Stenkonstruktion	-	2,50	2,00	0,7	Stenar 0,25–0,9 m stor, några är kantiga men utgörs främst av obearbetad något kantig natursten.	Rasad del av vägg i tegelugn
134	Destruktionslager	Rasering	11,00	9,20	0,25–0,50	Tegelkross med inslag av sten. Kompakt.	Utrengade rester av tegeltillverkning som delvis använts som konstruktionsmaterial i och omkring ugnen.
135	Brukningslager	Rasering	9,00	6,00	0,1–0,3	Silt med inslag av kol och tegelkross. Riklig förekomst av förslagat tegel. Nedtrampat i 136, samt nerspill i lertaget.	Utraktionslager från tegelugn
136	Brukningslager	Tramphorisont	9,70	9,50	0,2–0,4	Fet lerig silt, inslag av sot och kol. Infiltrerat ovanifrån av både ovanliggande tegelkross 134 och utraktionslager 135.	Aktivitetsyta under ugnens brukningstid
137	Destruktionslager	Rasering	4,80	2,80	0,5–1,0	Raseringslager med främst tegelkross, tegelsten och kalkbruk, färg gul/orange/brun. I massorna förekommer ett flertal nedrasade kantiga vassa stora stenar.	Raseringslager, ugnsvägg
138	Brukningslager	Tramphorisont	3,50	3,20	0,05	Sand med inslag av tegelkross. Trampad horisont i brunt humöst utfyllnads eller raseringslager med fragment av tegelsten och kross nedtryckt.	Trampad yta inne i tegelugn
139	Brukningslager	Tramphorisont	4,90	4,30	0,05	Silt med inslag av organiskt material. Trampat, kompakt, fett med enstaka småsten.	Trampad aktivitetsyta inne i tegelugn
140	Tegelkonstruktion	Ugnsbotten	3,80	1,40	-	Murad tegelkonstruktion inne i tegelugn. Sträcker sig från norra vägg och 3,8 m söder ut i rummet, är 0,8 m bred i den norra del men utbyggd till 1,4 m i den södra delen. Murad direkt på naturlig morän sand.	Rest av tegelbänk inne i ugnen
141	Brukningslager	-	2,80	2,10	0,35	Siltigt gråbrunt lager med inslag av smidesslagg.	Aktivitetsyta vid tegelugnens sida. Ev. vid den ursprungliga byggnationen eller reparationer.
151	Stolphål	Stenskott	0,90	0,62	Ej undersökt	Ovalt, 0,11 x 0,2–0,2 x 0,35 m stora stenar	Lerkranen
152	Stolphål	Stenskott	0,78	0,60	Ej undersökt	Ovalt, 0,05 x 0,16–0,25 x 0,3 m stora stenar	Tegelladan
153	Stolphål	Stenskott	0,83	0,67	Ej undersökt	Ovalt, 0,1 x 0,15–0,15 x 0,34 m stora stenar	Tegelladan
154	Stolphål	Stenskott	0,65	0,43	Ej undersökt	Ovalt, 0,06 x 0,1–0,14 x 0,2 m stora stenar	Tegelladan
155	Stolphål	Stenskott	0,76	0,86	Ej undersökt	Rundat, 0,2 x 0,25–0,2 x 0,35 m stora stenar	Tegelladan
156	Stolphål	Stenskott	0,73	0,73	Ej undersökt	Runt, en 0,3 x 0,35 m stor sten	Tegelladan
157	Stolphål	Stenskott	1,00	0,67	Ej undersökt	Ovalt, 0,15 x 0,18–0,27 x 0,4 m	Tegelladan
158	Stolphål	Stenskott	1,10	0,60	Ej undersökt	Ovalt, 0,11 x 0,18–0,2 x 0,25 m stora stenar	Lerkranen

Anläggningstabell tegelbruket, forts.

Nr	Typ	Definition	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd/djup (m)	Observationer	Tolkningar
159	Konstruktion	Träkar	1,00	0,82	0,07	Fyrsidig yta med kalkbruk, trärester i botten	Botten av kar för kalkbruk vid tegelladans norra vägg
160	Stolphål	Stenskott	0,80	0,62	Ej undersökt	Ovalt, 0,07 x 0,12–0,2 x 0,28 m stora stenar	Lerkranen
161	Stolphål	Stenskott	1,16	0,89	Ej undersökt	Ovalt, 0,15 x 0,2–0,23 x 0,3 m stora stenar	Tegelladan?
163	Destruktionslager	Rasering	3,10	1,30	0,1–0,4	Lagda tegelstenar utan murbruk, framkom utmed ugnens västra vägg	Rest av tegelbänk inne i ugnen
164	Lager, odef.	-	5,70	4,20	0,13	Rödbränd sand med inslag av sten. Värme-påverkad markyta ned till 0,13 m därefter opåverkad sandig morän.	Av eldning i ugn påverkad sand
165	Nedgrävning	Ugnsgröp	14,90	-	0,90	Skarp nedgrävningskant och raka sidor. Ej helt framtagen.	Nedgrävning genom morän när tegelugnen skulle byggas och murar/väggar konstrueras.
169	Destruktionslager	Hantverks-spill	19,70	7,60	0,1–1,2	Nästan 100% tegelkross, något silt och sot	Utrensat material från tegel-ugn, ackumulerat under längre tid i tidigare lertag.
170	Konstruktions-grop	-	5,20	3,00	0,02–0,65	Otydlig, oregelbunden nedgrävningskant	Oklar funktion
171	Lager, odef.	-	5,20	3,00	0,2–0,65	Lera och sten med inslag av tegelkross. Mest stenar i ytan, avtog nedåt. Fynd av rödgods, porslin, glas, kritpipor, djurben samt en uppochnedvänd järngryta.	Oklar funktion
172	Stolphål	Stenskott	0,76	0,69	Ej undersökt	Rundat, 0,1 x 0,1–0,20 x 0,25 m stora stenar	Oklar funktion
173	Stolphål	Stenskott	0,90	0,55	Ej undersökt	Ovalt, 0,05 x 0,12 till 0,16 x 0,4 m stora stenar	Oklar funktion

BILAGA 2

ANLÄGGNINGSTABELL TORPET

Nr	Typ	Definition	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd/ djup (m)	Observationer	Tolkning
201	Destruktionslager	Rasering	3,60	3,40	0,05–0,3	Silt och matjord med stora mängder tegelkross. Fynd av yngre rödgods, porslin, glas, järnföremål och kritpipor.	Raseringslager ovan hus 1 och 2
207	Brukningslager	Avfall	-	-	0,01	Morän med enstaka tegelkross och träkol. Fynd av tegel, keramik, glas, spik etc.	Avfall från hus 2 utslängt i slänten mot väster
208	Brukningslager	Avfall	4,50	3,30	0,05–0,1	Morän med enstaka tegelkross och träkol. Fynd av tegel, keramik, glas, spik etc.	Avfall från hus 1 utslängt i slänten mot väster
209	Brukningslager	Avfall	7,00	4,85	0,05–0,1	Silt med enstaka sten	Brukningslager, gårdsplan söder om hus 1
210	Brukningslager	Avfall	10,00	5,60	0,01–0,1	Silt med enstaka skörbränd sten och sot och kol. Delvis stört av senare verksamhet (tomhysor och modernt glas). Ställvis direkt på berget.	Avfallslager från verksamhet i och kring ensamliggande spis
211	Brukningslager	Avfall	3,90	3,50	0,05–0,15	Silt med inslag av sot, kol och tegelkross	Avfall från aktiviteter i/kring ensamliggande spis
215	Brukningslager	-	4,00	3,55	0,01–0,2	Silt med enstaka sten. Tjockare mot SV. Fynd av keramik, glas, spik, lerklining (främst utmed kanterna) djurben.	Lager under plankgolv i hus 1
216	Brukningslager	Utgjämning	8,30	2,30	0,1–0,3	Lerig silt med inslag av tegelkross. Mycket omrört lager med keramik, kritpipor, glas, djurben mm.	Utgjämning gårdsplan/inför bygge av hus 1 och möjligen 2, samma lager som 229, 256 och 272.
217	Stenkonstruktion	Stensyll	5,10	4,70	0,15–0,4	Rundade och skarpkantade stenar, 0,15 x 0,15–0,20 x 0,6 m stora. Skadad i östra delen.	Syll till hus 2
218.1	Träkonstruktion	-	0,35	0,08	0,03	Rest av stock invid spismur. Endast fibrer kvar.	Väggrest i hus 1
218.2	Träkonstruktion	-	0,20	0,05	0,03	Rest av stock invid spismur	Väggrest i hus 1
219	Träkonstruktion	Planka	0,51	0,15	0,01	Mycket skör plank på 216, invid syllrad. Flikig och mjuk.	Golvrest i hus 1
220	Träkonstruktion	Planka	0,25	0,13	0,01	Mycket skör plank på 216, flikig och mjuk. Möjligen samma som 221.	Golvrest i hus 1
221	Träkonstruktion	Planka	0,81	0,15	0,01	Mycket skör plank på 216, flikig och mjuk. Möjligen samma som 220.	Golvrest i hus 1
222	Träkonstruktion	Planka	0,75	0,08	0,01	Mycket skör plank på 216, flikig och mjuk. Invid syllrad.	Golvrest i hus 1
223.1	Träkonstruktion	Planka	0,35	0,14	0,01	Mycket skör plank på 216, flikig och mjuk. Mellan N–S syllrad och stor flat sten. I två delar men tydligt samma plank.	Golvrest i hus 1
223.2	Träkonstruktion	Planka	0,34	0,09	0,10	Mycket skör plank på 216, flikig och mjuk. Mellan N–S syllrad och stor flat sten. I två delar men tydligt samma plank.	Golvrest i hus 1
224	Träkonstruktion	Planka	0,29	0,08	0,01	Mycket skör plank på 216, invid syllrad. Flikig och mjuk.	Golvrest i hus 1
225	Stenkonstruktion	Spis	1,50	0,13–0,25	0,10–0,20	Natursten och tegelsten lagda i vinkel.	Rest av ensamliggande spis

Anläggningstabell torpet, forts.

Nr	Typ	Definition	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd/djup (m)	Observationer	Tolkning
226	Träkonstruktion	Spis	1,72	0,13	0,05	Norra och västra delen av träram till spis. Norra delen var 1,72 m lång och 0,13 m bred. Västra var 1,05 lång och 0,12 m bred och låg i princip direkt på berg i dagen. Enstaka spikar påträffade vid rensning.	Ram kring spiskonstruktion, ensamliggande spis
227	Tegelkonstruktion	-	0,70	0,60	0,10	Oregelbunden yta med tegel, vittrat i ytan, ligger upp mot södra syll i hus 2.	Rest av spiskonstruktion, ev skorsten i hus 2
228	Konstruktionslager	Utgjämning	4,30	3,70	0,2–0,8	Silt med inslag av tegelkross, lera, sand och grus. Mycket omrört lager, bl.a. fynd av patronhylsa på ca 0,1 m djup, men även kritpipor och keramik.	Oklar funktion, mycket omrört, i hus 2
229	Brukningslager	-	3,20	1,80	0,02–0,1	Kompakt fett lager med siltig sand, något träkol och tegelkross. Längs med kanter i norr och söder är lagret endast 0,01–0,02 m tjockt, centralt är lager 0,1 m tjockt.	Utgjämning gårdsplan/inför bygge av hus 1 och möjligen 2. Samma lager som 216, 256 och 272.
230	Stenkonstruktion	Spisbotten	2,00	1,50	0,45	Stenar i kvadratisk formation 2 x 1,55 m med rundad natursten samt någon kantig sten 0,12–0,65 m stora. Djup 0,45 m, förefallet grävd genom kontext 229.	Rest av fundament till spis i hus 2
231	Brukningslager	Avfall	2,12	0,45	0,03–0,05	Fläckigt sandigt lager med grå aska och kolbitar samt smått tegelkross och grusigt småsten. Lager är 0,03 m tjockt men något tjockare i den södra delen.	Utkastlager från spis med aska och kol, möjligen från städning. Föregår hus 2.
232	Stenkonstruktion	-	3,90	3,10	0,05–0,1	Oregelbunden packning av rundade stenar, 0,05–0,1 m stora. Tätare in i hörnet mot NV, glesnar ut mot S och SO.	Underlag för plankgolv i västra rummet i hus 1
233	Brukningslager	-	3,40	2,80	0,1–0,25	Silt med sand och inslag av tegelkross. Låg dikt an stenpackning/morän 232. Fortsatte även under syll 240. Låg upp emot spisorö 237 och täckte även delvis fyllning 274.	Lager under plankgolv i båda rummen i hus 1
234	Brukningslager	-	1,30	0,45	0,05–0,2	Silt med inslag av sot, träkol och något tegelkross	Lager under plankgolv i SV hörnet av hus 1
235	Stenkonstruktion	Stensyll	7,80	4,00	0,15–0,55	Fyrstidig, V delen, små stenar i norra och västra syllen, 0,10 x 0,15 m stora, större stenar i hörnen. Södra syllen av 0,5 m st stenar. Ö delen, av 0,45–0,55 m stora stenar. Skadad av väg i Ö.	Syll till hus 1, möjligen byggd i två faser
236	Konstruktionslager	Byggnationslager	1,20	0,85	0,05–0,1	Lerig silt med inslag av tegelkross	Fyllning mellan stenar i spis i hus 2
237	Stenkonstruktion	Spis	1,80	1,45	0,45	Rundade naturstenar, 0,8 x 0,15–0,45 x 0,75 m stora, lagda i rummets hörn.	Spisfundament i V rummet, hus 1
238	Tegelkonstruktion	Spis	1,40	1,16	0,08	Oregelbunden, ojämn yta. Tegel, 0,31 x 0,14 x 0,08 m stora, lagda i tunnt lager bruk som täcker underliggande stenar. Vissa tegel har tunn yta bruk ovanpå. I södra hörnet små, huggna och krossade tegel för att passa utanför större sten.	Yta för eldning i spis i V rummet, hus 1
239	Konstruktionsgrop	Avfallsgrop	1,86	1,30	0,2–0,7	Oval, fyllning med stora mängder fiskben. Belägen under tröskel i hus 1.	Avfallsgrop som föregår hus 1
240	Stenkonstruktion	Syllsten	2,10	0,25	0,15–0,25	Tunn, gles syll av rundade och kantiga naturstenar, 0,12 x 0,15–0,25 x 0,37 m stora, och en halv tegelsten.	Mellanvägg i hus 1
241	Stenkonstruktion	Stensyll	0,84	0,25	0,15–0,2	Mindre stenar, 0,15–0,3 m stora placerade på en nedsänkt del av syllen.	Förstärkning av syll vid farstu i hus 1

Anläggningstabell torpet, forts.

Nr	Typ	Definition	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd/djup (m)	Observationer	Tolkning
242	Stenkonstruktion	-	1,48	0,96	0,55	Rundade och skarpkantade stenar, 0,1 x 0,18–0,5 x 0,55 m stora. Lagda i svag sluttning mot Ö, högre i V.	Spis/ugnsfundament i Ö rummet, hus 1
243	Stenkonstruktion	-	1,60	1,13	0,35	Runda och skarpkantade naturstenar, 0,8 x 0,15–0,6 x 0,65 m stora, varav en flat.	Spis/ugnsfundament norr om hus 1
244	Stenkonstruktion	Syllsten	1,63	0,98	0,25	Gles, otydlig syll av rundade naturstenar, 0,16–0,34 m stora. En större sten 0,8 x 0,4 m st i norr. Ansluter till 235 i söder, till 249 i norr. Avgränsas av 243 i väster. Något oklart vilka stenar som hör till 244 och vilka som hör till 249.	Syll till utbyggnad i öster?
245	Stenkonstruktion	-	1,95	1,60	0,15	Fyrsidig yta med tegel och natursten, 0,1 x 0,1–0,3 x 0,45 m stora. Skadad av väg i Ö.	Stenkonstruktion med okänd funktion i anslutning till hus 1
246	Stenkonstruktion	-	1,95	1,45	0,15–0,2	Kantiga och rundade stenar, 0,1 x 0,15–0,6 x 0,75 m stora, varav en större flat och en större rundad längst i Ö.	Underlag för plankgolv i Ö rummet, hus 1
247	Stenkonstruktion	Stensyll	0,68	0,17	0,22	4 st flata stenar, 0,20–0,35 m stora, 2 st norr om och 2 stycken söder om trästock 148.	Bildar tillsammans med 248 rest av östra vägg i hus 2 eller möjligen rumsavdelare.
248	Träkonstruktion	Planka	2,50	0,35	0,05	Planka eller stock, 2,5 x 0,35 m stor, i anslutning till 2 stenar i norr och söder.	Bildar tillsammans med 247 rest av östra vägg i hus 2 eller möjligen rumsavdelare.
249	Stenkonstruktion	-	1,90	1,60	0,18–0,25	Ojämn, oregelbunden yta med skarpkantade och rundade stenar, 0,05 x 0,1–0,3 x 0,6 m stora. Skadad av väg i Ö.	Utbyggnad mellan hus 1 och 2, underlag för golv?
250	Stenkonstruktion	Stenläggning	0,90	0,80	0,05	Stenlagd med runda naturstenar, 0,05–0,24 m stora med flat sida uppåt.	Stenläggning vid hus 2
251	Tegelkonstruktion	-	1,60	0,90	0,10	Oregelbunden yta av tegelstenar, krossade och vittrade.	Oklar funktion. Sten/tegelkonstruktion, utanför hus 1.
252	Stenkonstruktion	Stensyll	2,00	0,75	0,15–0,3	Oregelbunden, gles stenrad av rundade och skarpkantade stenar, 0,1–0,3 m stora.	Syll till farstu, hus 1
253	Brukningslager	Tramphorisont	7,80	4,30	0,01–0,15	Silt med något träkol, småsten och grus. Fynd av keramik, glas, ben, järnföremål. Direkt ovan morän.	Gårdsplan söder om hus 1
254	Brukningslager	Tramphorisont	2,20	1,10	0,07–0,12	Silt med någon småsten. Fynd av keramik, glas, ben och järnföremål.	Underlag för golv i farstu, hus 1
255	Konstruktionsgrop	Grop, odef.	1,30	0,64	0,05–0,15	Oregelbundna kanter, nedgrävd i moränen.	Oklar funktion. Belägen utanför farstu vid hus 1.
256	Konstruktionslager	Utjämning	5,10	1,80	0,1–0,5	Silt med inslag av lera och tegelkross och något sot och träkol. Påminner om 216 i sammansättning. Ruta grävdes i lagret. Fynd av keramik och kritpipor, bl.a. skärva av yngre rödgods, vilken hade passning med en skärva från lager 229.	Fyllning i dike öster om hus 1 och 2. Samma lager som 216, 229 och 272.
259	Konstruktionslager	Sättmaterial	1,40	1,07	0,01–0,15	Omväxlande silt, sand och kalkbruk. Fynd av enstaka ben.	Utjämning och sättlager för tegelyta i spis i V rummet, hus 1
260	Stenkonstruktion	Spis	3,10	1,44	0,45–0,50	Rundade och skarpkantade stenar, 0,15 x 0,15–0,20 x 0,45 m stora.	Fundament till spis i hus 2
261	Konstruktionslager	Sättmaterial	2,70	0,40	0,15	Grå/brun lera med rödbränd lera som använts som sättmaterial under västra syll i hus 2.	Sättmaterial under västra syll i hus 2
262	Konstruktionslager	Sättmaterial	1,50	1,00	0,01–0,12	Siltig sand med något tegelkross. Mellan och ovan stenar.	Sättmaterial mellan stenar i spis/ugnsfundament norr om hus 1

Anläggningsstabell torpet, forts.

Nr	Typ	Definition	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd/djup (m)	Observationer	Tolkning
263	Konstruktions-lager	Sättmaterial	1,40	0,65	0,01–0,15	Omväxlande sand, grus, tegelkross och kalkbruk. Större andel kalkbruk och hårdare mot N väggen.	Sättmaterial mellan stenar i spis i Ö rummet, hus 1
265	Konstruktions-lager	-	0,25	0,25	-	En ko och en får/getkäke	Husoffer?
264	Stenkonstruktion	-	1,70	1,10	0,65	Runda och skarpkantade stenar, 0,2 x 0,2–0,65 x 0,73 m stora.	Spis/ugnsfundament norr om hus 1
267	Konstruktions-grop	Dike	5,50	1,20	0,2–0,5	Sträcker sig fram till berggrund i söder	Dike som lagts igen när hus 1/östra rummet i hus 1 anlades.
268	Konstruktions-lager	Sättmaterial	1,30	1,10	0,02–0,05	Grovkornig sand under spisiröse	Sättmaterial under spis i V rummet, hus 1
269	Konstruktions-lager	Utgjämning	4,50	1,75	0,05–0,15	Silt och tegelkross med enstaka småsten. Tunt i V och tjockare mot Ö. Mer kompakt i Ö. Möjlig trampat.	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
270	Brukningslager	Eldpåverkat lager	1,48	1,17	0,01–0,12	Silt med något sot och träkol. Ovanliggande anl saknar sot. Fynd av järnspik.	Underlag för stenkonstruktion utanför hus 1
271	Brukningslager	Avfall	2,80	0,89	0,05–0,15	Silt med något sot och träkol. Lager i nedsänkning i lager 272.	Avfall i fördjupning mellan hus 1 och 2
272	Konstruktions-lager	Sättmaterial	4,90	1,90	0,01–0,15	Påfört siltlager med enstaka tegelkross och keramikfynd. Ovan morän och under 269.	Påfört lager inför byggnation av hus 1 och 2, samma som 216, 229 och 256.
273.1	Brukningslager	Tramp-horisont	2,70	2,00	0,01–0,05	Sand med fläckar av fet mörkbrun silt. Infiltrerat av sandig undergrund med morän. Rensad, stenfri yta framför spis.	Röjd yta för anläggande av hus 2, möjligen rest av ursprunglig markhorisont.
273.2	Brukningslager	Tramp-horisont	3,20	2,70	0,01–0,05	Sand med fläckar av fet mörkbrun silt. Infiltrerat av sandig undergrund med morän.	Röjd yta för anläggande av hus 1, möjligen rest av ursprunglig markhorisont.
274	Brukningslager	Avfall	1,90	1,25	0,2–0,7	Silt med något sot, träkol och lera. Riklig förekomst av fiskfjäll och fiskben, framförallt mot gropens norra del, där det nästan låg som en 0,01–0,03 m tjock matta som följde gropens kant. Fynd av bl.a yngre rödgods och kritpipor.	Fyllning i avfallsgrop under tröskel i hus 1
275	Konstruktions-grop	-	2,00	1,90	0,2–0,75	Oregelbunden med ojämn botten, fortsatte in i N schaktväggen.	Oklar funktion, föregår hus 2
276	Träkonstruktion	Härd	1,30	0,60	0,01–0,06	Trä som är bränt på plats. Ligger i två skikt, möjligen med tunt lager mellan som indikerar minst två bränningar, alt. infiltration av ovanliggande lager. Tjocka bitar trä, ca 0,13 breda och ca 0,01–0,03 m tjocka.	Oklar funktion, föregår hus 2
277	Lager, odef.	-	1,23	0,56	0,2–0,75	Lerig siltmed något tegelkross. Enstaka fragment av kritpipsskaf (utan dekor) och yngre rödgods förekom.	Oklar funktion, föregår hus 2
278	Lager, odef.	-	0,50	0,35	0,02–0,10	Lerig silt	Oklar funktion, föregår hus 2.
279	Konstruktions-lager	Utgjämning	2,40	2,20	0,01–0,14	Sotigt grus med tegelkross och något träkol. Materialet fyller ojämnheter i berget under. Ingen ursprunglig markyta. Fynd av keramik, ben, glas och spikar.	Utgjämningsslager för ensamliggande spis
280	Konstruktions-lager	Sättmaterial	1,25	1,20	0,02–0,1	Sand med något sot och träkol. Sandyta innanför trä- och stenram i spis.	Sättlager för tegel i ensamliggande spis

MAKROFOSSILANALYS

AV STEFAN GUSTAVSSON

Genomförande

Proverna lades i blöt för att sedan vattensållas genom en sållsats med maskstorlek från 0,9 mm ner till 0,2 mm. Det förkolnade materialet lufttorkades medan oförkolnat material förvarade fuktigt och svalt. Artbestämningen gjordes med hjälp av mikroskop med en förstoring av 4–100 gånger samt referenssamling och referenslitteratur (bl.a. Berggren 1969, 1981, Jacomet 2006; Digital Seed Atlas of the Netherlands, Schweingruber 1978, 1990, www.woodanatomy.ch).

Resultat

Prov 210:8546 - Avfallslager i och kring spis

Sandblandad odefinierad kulturjord. Relativt hög organisk halt av starkt nedbrutet material och ett mycket blygsamt inslag av små obestämbare kolfragment.

Prov 228:4271 - Lager i hus 2

Provet innehöll träkol från gran och tall. Förutom träkol hittades ett par förkolnade frön från en.

Prov 229:6271 - Utjämning gårdsplan

Provet innehöll endast träkol från gran, ek och björk.

Prov 234:7991 - Lager i hus 1

Provet innehöll träkol från gran, tall, björk, ek, al och vide. Förutom träkol hittades fiskfjäll från en abborrfisk och från obestämd karpfisk. Fler arter kan förekomma men har inte artbestämts. Ett litet fragment av äggskal hittades också men det går inte att avgöra vilken art det rör sig om. Innehållet kan beskrivas som hushållsavfall.

Prov 277:8274 - Lager under hus 2

Provet innehöll stora mängde träkol och delvis förkolnat trä allt från gran. Förutom träkol hittades förkolnade sädeskorn. Fyra kärnor av skalkorn och två kärnor från brödvete samt sex obestämbara fragment från sädeskorn. Fyndet får ses som hushållsavfall.

Litteratur

BERGGREN, G. 1969. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council, Stockholm.

BERGGREN, G. 1981. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish Museum of natural History, Stockholm.

Hemsida, Digital Seed Atlas of the Netherlands: <http://seeds.eldoc.ub.rug.nl/?pLanguage=en> 2017-05-09

JACOMET, S. 2006. Identification of cereal remains from archaeological sites. Archaeobotany Lab, IPAS, Basel University. Opublicerat kompendium.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1978. *Microscopic Wood Anatomy. Structural variability of stems and twigs in recent and subfossil woods from Central Europe*. Zug, Switzerland.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1990. *Anatomy of European woods*. Paul Haupt förlag, Bern, Stuttgart, Wien.

Hemsida, Wood Anatomy of Central European species: www.woodanatomy.ch 2017-05-09

OSTEOLOGISK ANALYS

AV TOVE BJÖRK

Inledning

Under en vecka i februari månad 2017 har ett djurbensmaterial från Tegelbruket, Västerås analyserats vid Arkeologikonsults kontor i Upplands Väsby. Materialet utgörs av främst obrända ben, men även enstaka hårt brända fanns. Materialet kommer från 30 stycken kontexter, vilka utgörs av olika lager vid ett torp samt lager från ett spisröse.

Material

Benmaterialet utgörs av främst obrända ben från djur, fisk och fågel. De djurarter som identifierats är nötkreatur, häst, gris, får/get, hund och hare. Därtill har relativt stora mängder fiskben omhändertagits. Även några ben från fågel fanns med i materialet där kyckling, gräsand och ospecificerad andfågel identifierats (figur 1).

Art	Antal fragment	Vikt (g)
Nötkreatur	185	2 867,98
Häst	18	479,91
Gris	62	396,69
Får/get	61	440,95
Get	1	3,8
Hund	1	2,1
Hare	1	1,3
Däggdjur ospec.	210	477,57
Fågel	11	15,85
Fisk	-	61,5
Summa	565 (fisk ej medräknade)	4 736,85

Figur 1. Artfördelning.

Metod

Vid kvantifiering av djurbensmaterial finns ett antal metoder att tillgå i syfte att redovisa artfördelning, anatomisk fördelning, ålder och könsbedömning. Vid analysen av djurbensmaterialet från Tegelbruket i Västerås har NISP (Number of Identified Specimens, antal fragment) och vikt använts som metoder för att visa anatomisk fördelning. Den anatomiska fördelningen är indelad i regioner från nummer 1–7 (figur 2), där region 1 och 7 utgörs av köttfattiga regioner och 2–6 av köttrika. Även åldersbedömning och i viss mån könsbedömning har utförts. Åldersbedömningen är baserad på tandframbrott och tandslitage och graden av färdigväxta ledändar. Vid bedömning av tandframbrott har Habermehl (1975) använts. Vid studiet av graden av sammanväxta leder har Silver (1969) använts och för tandslitage Grant (1982).

Beträffande fiskbenen från kontext 274 utgör dessa ett undantag då dessa ben denna endast har vägts. Orsak till det beror på att materialet är väldigt fragmenterat och att räkna dem hade varit alltför tidsödande.

1	Kranium	Alla kraniedelar, underkäke, lösa tänder, 1:a och 2:a halskota
2	Bål	Kotor (förutom 1:a och 2:a halskota) bröstben, revben
3	Främre extremiteter, övre och undre	Överarmsben
4	Främre extremiteter, undre	Skulderblad, strålben, armbågsben
5	Bakre extremiteter, övre	Höftben, korsben, lårben
6	Bakre extremiteter, undre	Skenben, smalben, knäskål
7	Fötter, händer, svans	Alla ben i händer och fötter, svanskotor

Figur 2. Kroppsregion 1–7 efter Sigvallius 1988.

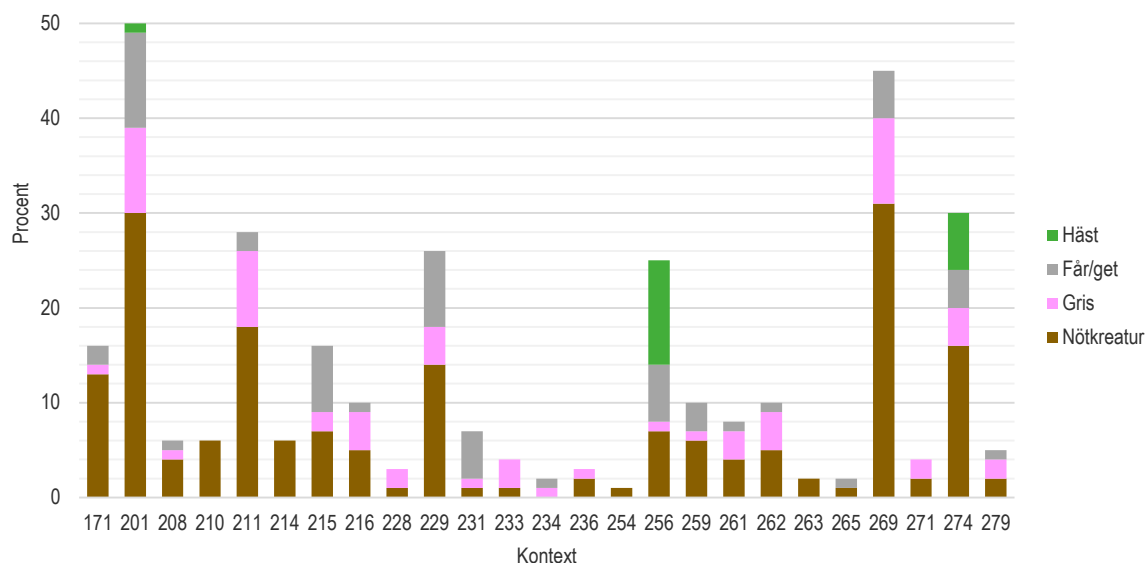
Resultat

Sammantaget har 4 736,85 gram ben från 30 kontexter analyserats. Nötkreatur är det däggdjur som dominerar materialet från samtliga kontexter, vilket inte är ovanligt då djurets ben är stora och i samband med fragmentering ger flera benfragment. Majoriteten av ben från nötkreatur utgörs av ben från köttrika regioner, cirka 58% från samtliga kontexter, vilket visar på konsumtion vid aktuell lokal snarare än att djuren slaktades och kött fraktats till andra platser. Kött kan istället ha tagits in från annat håll när eget bestånd inte täckte behovet. När den procentuella andelen köttrika delar överstiger 40%, dominerar de köttrika regionerna (beräkning efter Sigvallius 1988).

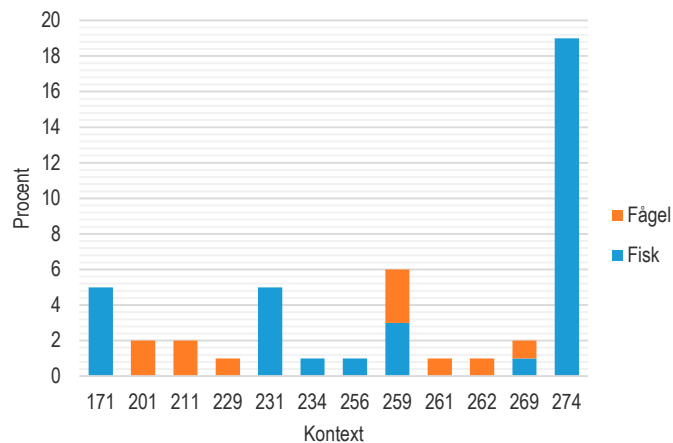
Det fanns också ben från gris och får/get vilka uppger till likartad mängd. Även fördelning av mängderna ben från köttrika respektive köttfattiga regioner är väldigt likartade för gris och får/get. Detta indikerar att djuren hölls vid lokalen, slaktades och konsumerades av de som bodde där, det vill säga att någon specifik djurhantering annat än för självhushåll förefaller inte ha pågått.

I materialet fanns också enstaka ben från häst (7 fragment), vilka utgör cirka 4%. Dessa påträffades i tre kontexter (201, 256, 274), där 201 utgörs av ett raseringslager, 256 ett utjämningslager och 274 en avfallsgrop. Två ben från häst kom från köttrika regioner och två fragment hade huggspår. Troligtvis har häst vid lokalen inte konsumerats då det enligt den kristna läran fanns uttalad aversion med konsumtion av hästkött vilket har sin grund i att hästen under hednisk tid offrades och äts av (Egardt 1962). Troligtvis utgör benen från häst av slaktavfall där gamla eller sjuka djur avlivats och grävts ner.

Ben från fisk och fågel har också påträffats. Från fågel har identifierats kyckling, gräsand och ospecificerad andfågel. På ett ben från gräsand fanns ett snittspår vilket indikerar konsumtion i någon form. Benet påträffades i kontext 229, vilket utgjordes av ett möjligt golvlager i en stuga. Ett av benen från kyckling hade en väl utvecklad sporre, vilket indikerar tupp. Benet påträffades i kontext 262, ett spisfundament mellan två stugor.

Figur 3. Artfördelning mellan kontexter för nötkreatur gris, får/get och häst. Ospecifierat däggdjur är inte medtagna i diagram. Ett fragment av hund påträffades i kontext 254 samt ett fragment av hare i kontext 201.

Figur 4. Artfördelning av fågel och fisk per kontext. Kontext 274 utgör fiskrenset med fjäll och kraniefragment.

De fiskarter som identifierats i materialet är torsk, abborre, id och möjlig löja. I kontext 274 vilken utgjordes av en avfallsgrop påträffades stora mängder fiskben, cirka 60 gram som var väldigt fragmenterade. Materialet utgjordes huvudsakligen av ben från kranium och av fiskfjäll. Inga kotor och väldigt få revben fanns med i materialet vilket tyder på att fiskmaterialet utgörs av fiskrens snarare än av matrester. Fisken har skrapats ren från fjäll och huvudet skurits av. De fiskarter som identifierats bland benen från kontext 274:8276 är abborre och någon karpfisk, möjligen löja.

Slaktåldrar

Sexton ben från nötkreatur har kunnat ålderbedömas utifrån grad av färdigväxta ben, tandframbrutt och tandslitage. Cirka hälften av dessa bedömningsbara ben visar på att kreaturen dog relativt unga, innan 3,5–4 års ålder.

Majoriteten av grisarna, 75%, dog när de var mycket små kulingar och cirka 30% när de var mellan 3–6 månader gamla. Möjligen kan den höga siffran av många unga individer bero på att suggan kastat sina foster, vilket kan bero på en rad olika faktorer som sjukdomar, parasiter, dålig näring etc. Hög slaktvikt för majoriteten av grisarna var kanske inte heller något som eftersträvades vid denna lokal.

Sju bedömningsbara ben från får/get visar på att 57% dog när de var lamm, och samtliga bedömningsbara ben från får/get visar på att de dog innan 3 års ålder, vilket är den ålder då de uppnår sitt fulla ekonomiska värde (Ibid).

Referenser

- EGARDT B. 1962. *Hästslakt och rackarskam. En etnologisk undersökning av folkliga fördomar*. Nordiska museet handlingar 57. Stockholm.
- GRANT, A. 1982. The use of tooth wear as a guide to the age of domestic ungulates. I: *Ageing and Sexing Animal Bones from Archaeological Sites*, BAR British Series 109. Oxford.
- HABERMEHL K-H. 1975. *Die Altersbestimmung bei Haus- und Labortieren*. 2. Auflage.
- MYRDAL J. 1987. Boskapens ålder och kön enligt medeltida skriftliga källor. META 1987:3
- SIGVALLIUS B. 1988. Husdjur från förhistoriska platser- en utvärdering av osteologiska undersökningar. I: *Gotländskt arkiv*.
- SILVER, I A, 1969. The ageing of domestic animals. I: *Science in Archaeology*. Eds. D. Brothwell E. Higgs. London.

TABELL BENMATERIAL

Kontext-nr	Fynd-nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders-kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings-grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
171	8308	Nötkreatur	Skenben	6	-	-	-	1	39,46	OB	-	Eroderad	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8308	Nötkreatur	Kraniefragment	1	-	-	-	4	68,91	OB	-	-	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8308	Nötkreatur	Kota	2	-	> 7-9	Fus.	2	23,38	OB	-	Hugg	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8308	Nötkreatur	Skulderblad	4	-	-	-	3	34,7	OB	-	-	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8308	Nötkreatur	Revbens-fragment	2	-	-	-	1	3,65	OB	-	-	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8308	Nötkreatur	Tand	1	-	-	-	1	22	OB	-	-	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8308	Gris	Över/underkäke	1	-	-	-	1	23,9	OB	-	-	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8308	Färr/get	Strålben	4	-	-	-	1	12	OB	-	-	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8308	Färr/get	Mellanhandsben	7	-	-	-	1	5,89	OB	-	-	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8710	Nötkreatur	Handrotsben	7	-	-	-	1	3,2	OB	-	-	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8710	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	2	3,6	OB	-	-	-	Avfallsgrop, tegelbruket
171	8710	Fisk	-	-	-	-	-	5	0,1	OB	-	-	Torsk	Avfallsgrop, tegelbruket
201	3602	Nötkreatur	Höftben	5	-	-	-	2	95	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Nötkreatur	Mellanhandsben	7	-	-	-	2	46,75	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Nötkreatur	Kota	2	-	-	-	1	14,15	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Nötkreatur	Strålben	4	-	< 3,5-4	Ofus.	1	14,45	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Nötkreatur	Rörbens-fragment	-	-	-	-	1	14,15	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Nötkreatur	Skulderblad	4	-	-	-	1	5,7	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
201	3602	Gris	Skulderblad	4	-	-	-	1	10,6	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Gris	Kota	2	-	-	Ofus.	2	9,5	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Gris	Kraniefragment	1	-	-	-	2	4,35	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Gris	Strålben	4	-	Kulning	Litet ben	1	2,5	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Får/get	Lårben	5	-	-	-	1	8	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Får/get	Tand	1	-	-	-	1	1,15	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Får/get	Höftben	5	-	-	-	1	1,9	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Får/get	Skulderblad	4	-	-	-	1	4,6	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Får/get	Skulderblad	4	-	Lamm	Litet ben	1	5,1	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Får/get	Mellanfotsben	7	-	-	-	1	17,49	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Får/get	Strålben	4	-	-	-	1	9,35	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3602	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	11	22,2	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3730	Nötkreatur	Strålben	4	-	-	-	5	53,8	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3730	Nötkreatur	Kota	2	-	-	-	2	18,3	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3730	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	2	10,5	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3730	Nötkreatur	Höftben	5	-	-	-	1	3,9	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3730	Får/get	Höftben	5	-	-	-	1	1,1	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3730	Hare	Hålben	7	-	-	-	1	1,3	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
201	3730	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	22	44,3	B/ OB	5	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3730	Fågel ospec.	-	-	-	-	-	2	2,9	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3731	Nötkreatur	Ryggekota	2	-	-	-	1	5,4	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3731	Får/get	Hälben	7	-	-	-	1	2,1	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	4059	Nötkreatur	Kola	2	-	> 7-9	Fus.	1	8,5	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	4059	Nötkreatur	Tandfragment	1	-	-	-	1	1,6	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	4059	Gris	Överarmsben	3	-	-	-	1	7,3	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	4059	Får/get	Mellanfotsben	7	-	-	-	1	4,3	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	4059	Däggdjur ospec.	Rörbens- fragment	-	-	-	-	2	7,9	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3563	Nötkreatur	Kota	2	-	> 7-9	Fus.	1	28,9	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3563	Nötkreatur	Skulderblad	4	-	-	-	1	2,5	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3563	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	1	3	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3610	Häst	Mellanfotsben	7	-	-	-	1	6,6	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3610	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	2	1,7	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3588	Nötkreatur	Överkäke med tänder	1	-	-	-	4	113,84	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3588	Nötkreatur	Halskota	2	-	< 7-9	Ofus.	1	29,75	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3588	Gris	Smalben	6	-	Ung gris	Litet ben	1	1,35	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3547	Nötkreatur	Lårben	5	-	-	-	1	21,5	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
201	3547	Nötkreatur	Kota	2	-	-	-	1	3	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3547	Gris	Underkäke	1	-	-	-	1	3,2	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3553	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	1	5,83	OB	-	Hugg	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3553	Får/get	Överarmsben	3	-	-	-	1	4,56	OB	-	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
201	3553	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	1	1,34	B	5	-	-	Raseringslager ovan hus 1 och 2
208	3560	Nötkreatur	Tand	1	-	-	-	2	33,4	OB	-	-	-	Avfall från hus 1
208	3560	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	1	4,5	OB	-	-	-	Avfall från hus 1
208	3560	Nötkreatur	Lårben	5	-	-	-	1	8	OB	-	-	-	Avfall från hus 1
208	3560	Gris	Underkäke	1	-	-	-	1	21	OB	-	-	-	Avfall från hus 1
208	3560	Får/get	Lårben	5	-	< 3–3,5	Oftus.	1	3,4	OB	-	-	-	Avfall från hus 1
210	3570	Nötkreatur	Tand	1	-	-	-	1	30	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
210	3570	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	2	11	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
210	3570	Nötkreatur	Kota	2	-	< 7–9	Oftus.	1	11,9	OB	-	Hugg	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
210	3570	Nötkreatur	Kraniefragment	1	-	-	-	1	4,4	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Nötkreatur	Rörbens- fragment	-	-	-	-	1	11,9	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Nötkreatur	Språngben	7	-	-	-	1	26,4	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
211	3571	Nötkreatur	Hälben	7	-	-	-	2	35,1	OB	-	Hugg, eroderad	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Nötkreatur	Skulderblad	4	-	-	-	1	17,3	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Nötkreatur	Kotfragment	2	-	-	-	6	45,45	OB	-	Hugg	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	3	26,5	OB	-	Hugg	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Nötkreatur	Överarmsben	3	-	-	-	1	14,31	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Nötkreatur	Mellanhand/ fotsben	7	-	-	-	1	9,04	OB	-	Hugg	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Nötkreatur	Kraniefragment	1	-	-	-	2	9,2	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Gris	Skenben	6	-	-	-	1	6,1	OB	-	Hugg	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Gris	Skenben	6	-	< 2	Ofus.	1	20,65	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Gris	Strålben	4	-	< 3,5	Ofus.	1	3,7	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Gris	Skulderblad	4	-	Kulting	Litet ben	1	0,85	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Gris	Språngben	7	-	-	-	1	7,24	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Gris	Underkåke	1	-	-	-	1	4,33	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
211	3571	Gris	Handrotsben	7	-	-	-	2	3,96	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Får/get	Lårben	5	-	-	-	1	7,05	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Får/get	Höftben	5	-	-	-	1	4,7	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	32	48,15	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Fågel	Lårben	5	-	-	-	1	1,45	OB	-	-	Kyckling	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
211	3571	Fågel ospec.	Överarmsben	3	-	-	-	1	0,2	OB	-	-	-	Avfallslager från verksamhet vid ensamliggande spis
215	4060	Nötkreatur	Lårben	5	-	-	-	1	4,7	OB	-	Hugg	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4060	Nötkreatur	Halskota	2	-	-	-	1	7,5	OB	-	Hugg	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4060	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	1	0,9	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4060	Får/get	Höftben	5	-	-	-	2	7,1	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4060	Gris	Tand	1	-	-	-	1	0,9	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4060	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	3	5,8	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4266	Nötkreatur	Rörbens- fragment	-	-	-	-	1	12,55	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4266	Nötkreatur	Höftben	5	-	-	-	1	8	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4266	Nötkreatur	Armbågsben	-	-	-	-	1	1,85	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
215	4266	Får/get	Strålbén	4	-	-	-	1	5,15	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4266	Får/get	Överarmsben	3	-	-	-	2	4,9	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	4266	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	4	5,1	B/ OB	5	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	5011	Nötkreatur	Hålbén	7	-	< 3-3,5	Ofus.	1	6,4	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	5011	Får/get	Kraniefragment	1	-	-	-	1	7	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	5011	Får/get	Överarmsben	3	-	-	-	1	3,5	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	5011	Gris	Smalbén	6	-	-	-	1	0,7	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
215	5011	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	1	6,8	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
216	3630	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	3	14,8	B/ OB	5	-	-	Uljämningslager öster om hus 1 och 2
216	7177	Gris	Över/underkåke	1	-	-	-	4	6,8	OB	-	-	-	Uljämningslager öster om hus 1 och 2
216	7464	Nötkreatur	Falang	7	-	-	-	1	6	OB	-	-	-	Uljämningslager öster om hus 1 och 2
216	7464	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	1	8,5	OB	-	-	-	Uljämningslager öster om hus 1 och 2
216	7897	Nötkreatur	Revbens- fragment	3	-	-	-	2	36,9	OB	-	-	-	Uljämningslager öster om hus 1 och 2
216	7897	Nötkreatur	Rörbens- fragment	-	-	-	-	1	13	OB	-	-	-	Uljämningslager öster om hus 1 och 2
216	7897	Får/get	Strålbén	4	-	-	-	1	34,1	OB	-	-	-	Uljämningslager öster om hus 1 och 2
228	4274	Nötkreatur	Mellanhandsben	7	-	-	-	1	21,3	OB	-	Hugg	-	Omrört lager i hus 2
228	4296	Gris	Höftben	5	-	-	-	1	8,4	OB	-	-	-	Omrört lager i hus 2
228	4296	Gris	Falang	7	-	-	-	1	3,5	OB	-	-	-	Omrört lager i hus 2
228	4296	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	1	3,2	OB	-	-	-	Omrört lager i hus 2

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
229	6270	Nötkreatur	Falang	7	-	-	-	1	10,6	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Nötkreatur	Rygglota	2	-	> 7-9	Fus.	2	26,7	OB	-	Hugg	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Nötkreatur	Tand	1	-	-	-	1	3,7	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Nötkreatur	Höftben	5	-	-	-	1	10,7	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Nötkreatur	Korsben	5	-	-	-	1	5,3	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Nötkreatur	Skenben	6	-	-	-	1	9	OB	-	Hugg	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Nötkreatur	Handrofsben	7	-	-	-	1	3,6	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	3	25,5	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Får/get	Tand	1	-	-	-	1	1,6	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Får/get	Höftben	5	-	-	-	1	4,1	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Får/get	Skenben	6	-	-	-	1	1,9	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Får/get	Underkäke med tänder	1	-	Ca 6 mån.	Tand- fram- brott	1	27,4	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Får/get	Lårben	5	-	< 2,5- 3	Ofus.	1	7,2	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	23	27,4	B/ OB	4	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6270	Fågel	Korpen	-	-	-	-	1	0,8	OB	-	Snitt	Gräsand	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6269	Nötkreatur	Skulderblad	4	-	-	-	2	18,35	OB	-	Hugg	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6269	Gris	Kraniefragment	1	-	-	-	3	7,26	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
229	6269	Gris	Kota	2	-	< 3-6 mån.	Ofus.	1	3,55	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6269	Får/get	Tand	1	-	-	-	1	0,8	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	6269	Får/get	Skenben	6	-	-	-	1	5	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	7560	Nötkreatur	Överarmsben	3	-	-	-	1	14,1	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	7560	Får/get	Skulderblad	-	-	-	-	1	3,2	OB	-	Hugg	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
229	7560	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	3	8,4	OB	-	-	-	Avsatt lager från aktivitet i hus 1
231	6273	Nötkreatur	Falang	7	-	-	-	1	8,5	OB	-	-	-	Utkastlager. Föregår hus 2
231	6273	Får/get	Kraniefragment	1	-	-	-	3	36,2	OB	-	-	-	Utkastlager. Föregår hus 2
231	6273	Får/get	Lärben	5	-	-	-	1	10,9	OB	-	-	-	Utkastlager. Föregår hus 2
231	6273	Får/get	Tand	1	-	-	-	1	0,3	OB	-	-	-	Utkastlager. Föregår hus 2
231	6273	Gris	Kota	-	-	-	-	1	3,6	OB	-	Hugg	-	Utkastlager. Föregår hus 2
231	6273	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	6	6,1	OB	-	-	-	Utkastlager. Föregår hus 2
231	6273	Fisk	-	-	-	-	-	5	0,2	OB	-	-	Abborre	Utkastlager. Föregår hus 2
233	8019	Nötkreatur	Fotolsben	7	-	-	-	1	6,3	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
233	8019	Gris	Armbågsben	4	-	-	-	1	17,6	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
233	8019	Gris	Höftben	5	-	-	-	1	9,4	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
233	8019	Gris	Överkåke	1	-	-	-	1	1,4	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1
233	8019	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	1	3,2	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i hus 1

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
234	8019	Fisk	-	-	-	-	-	1	0,3	OB	-	-	Torsk	Lager under plank- golv i SV hörnet av hus 1
234	7990	Gris	Häben	7	-	-	-	1	5,3	OB	-	-	-	Lager under plank- golv i SV hörnet av hus 1
234	7990	Får/get	Falang	7	-	-	-	1	0,5	B	5	-	-	Lager under plank- golv i SV hörnet av hus 1
234	7990	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	11	5,8	B	5	-	-	Lager under plank- golv i SV hörnet av hus 1
236	6278	Nötkreatur	Underkäke	1	-	-	-	1	25	OB	-	-	-	Fyllning mellan stenar i spis hus 2
236	6278	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	1	10	OB	-	-	-	Fyllning mellan stenar i spis hus 2
236	6278	Gris	Kraniefragment	1	-	-	-	1	17,3	OB	-	-	-	Fyllning mellan stenar i spis hus 2
254	7057	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	1	8,1	OB	-	-	-	Underlag för golv i färsu, hus 1
254	7057	Hund	Tand	1	-	-	-	1	2,1	OB	-	-	-	Underlag för golv i färsu, hus 1
254	7057	Däggdjur ospec.	Revbens- fragment	2	-	-	-	1	3,83	OB	-	-	-	Underlag för golv i färsu, hus 1
256	7059	Nötkreatur	Mellanhandsben	7	-	-	-	1	8,6	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7059	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	1	4,5	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7059	Gris	Tand	1	-	-	-	1	2,1	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7059	Får/get	Strålben	4	-	-	-	2	14,1	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7059	Får/get	Tand	1	-	-	-	1	6	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7059	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	7	26,2	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
256	7170	Nötkreatur	Lårben	5	-	> 3,5	Fus.	1	23,6	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7170	Nötkreatur	Överarmsben	3	-	-	-	1	18,7	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7170	Häst	Höftben	5	-	-	-	11	185	OB	-	Hugg	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7170	Får/get	Höftben	5	-	-	-	2	15,8	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7170	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	6	14,5	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7930	Nötkreatur	Lårben	5	-	-	-	2	31,4	OB	-	-	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7930	Nötkreatur	Skulderblad	4	-	-	-	1	7,5	OB	-	Hugg- och snitt	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7930	Får/get	Skulderblad	4	-	-	-	1	3,3	OB	-	Hugg	-	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
256	7930	Fisk	-	-	-	-	-	1	0,1	OB	-	-	Id	Utfyllnad i dike öster om hus 1 och 2
259	7929	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	4	39,8	OB	-	-	-	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1
259	7929	Nötkreatur	Kota	2	-	> 7-9	Fus.	2	39,9	OB	-	Hugg	-	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1
259	7929	Gris	Armbågsben	4	-	-	-	1	5	OB	-	-	-	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1
259	7929	Får/get	Skulderblad	4	-	-	-	3	9,8	OB	-	Hugg	-	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1
259	7929	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	17	29,4	OB	-	-	-	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1
259	7929	Fågel	Bröstben	-	-	-	-	1	0,7	OB	-	-	Andfågel ospec.	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
259	7929	Fågel	Korpen	-	-	-	-	1	0,8	OB	-	-	Andfågel ospec.	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1
259	7929	Fågel ospec.	Överarmsben	-	-	-	-	1	1	OB	-	-	-	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1
259	7929	Fisk ospec.	-	-	-	-	-	3	0,3	OB	-	-	-	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1
259	7929	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	4	5	B	5	Snitt	-	Uljämning och sättlager för tegelyta i spis, hus 1
261	3628	Nötkreatur	Underkäke	1	-	-	-	4	87,5	OB	-	-	-	Sättmaterial under västra syllen i hus 2
261	3628	Gris	Stälben	4	-	-	-	2	19,7	OB	-	-	-	Sättmaterial under västra syllen i hus 2
261	3628	Gris	Överarmsben	3	-	-	-	1	9,9	OB	-	-	-	Sättmaterial under västra syllen i hus 2
261	3628	Får/get	Höftben	5	-	-	-	1	8,3	OB	-	-	-	Sättmaterial under västra syllen i hus 2
261	3628	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	1	1	OB	-	-	-	Sättmaterial under västra syllen i hus 2
261	3628	Fågel ospec.	-	-	-	-	-	1	1,2	OB	-	-	Gräsand	Sättmaterial under västra syllen i hus 2
262	7933	Nötkreatur	Tand	1	-	-	-	2	10,1	OB	-	-	-	Sättmaterial i spis- fundament mellan stugorna
262	7933	Nötkreatur	Höftben	5	-	-	-	1	8,3	OB	-	Hugg	-	Sättmaterial i spis- fundament mellan stugorna
262	7933	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	2	12,2	OB	-	-	-	Sättmaterial i spis- fundament mellan stugorna
262	7933	Gris	Överarmsben	3	-	-	-	1	9,5	OB	-	-	-	Sättmaterial i spis- fundament mellan stugorna

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
262	7933	Gris	Överarmsben	4	-	Kulling	Litet ben	1	4,3	OB	-	-	-	Sättmaterial i spis- fundament mellan slugoma
262	7933	Gris	Hälben	7	-	-	Pågåen- de fus.	1	15,1	OB	-	-	-	Sättmaterial i spis- fundament norr om hus 1
262	7933	Gris	Armbågsben	4	-	-	-	1	5,8	OB	-	-	-	Sättmaterial i spis- fundament norr om hus 1
262	7933	Get	Hornkvice	1	Tupp	-	-	1	3,8	OB	-	-	Kyckling Sporre	Sättmaterial i spis- fundament norr om hus 1
262	7933	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	6	15,7	OB	-	-	-	Sättmaterial i spis- fundament norr om hus 1
262	7933	Fågel ospec.	-	-	-	-	-	1	4	OB	-	-	-	Sättmaterial i spis- fundament norr om hus 1
263	7934	Nötkreatur	Korsben	5	-	-	-	2	18,2	OB	-	-	-	Sättmaterial spisfundament i Ö rummet, hus 1
263	7934	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	1	2,3	OB	-	-	-	Sättmaterial spisfundament i Ö rummet, hus 1
265	7894	Nötkreatur	Underkäke med tänder	1	-	2,5–4	Tand- sliage	1	227,8	OB	-	-	38 slitage- poäng	Saknas?
265	7894	Får/get	Underkäke med tänder	1	-	< 18 mån	Tand- fram- brott	1	39,81	OB	-	-	-	Saknas?
269	8030	Nötkreatur	Underkäke med tänder	1	-	ca 6 mån.	Tand- fram- brott	1	52	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Nötkreatur	Språngben	7	-	-	-	1	29,25	OB	-	Hugg	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Nötkreatur	Kola	2	-	-	-	2	45,69	OB	-	Hugg	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Nötkreatur	Mellanhandsben	7	-	-	-	1	64,6	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
269	8030	Nötkreatur	Falang	7	-	-	-	1	11,55	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Nötkreatur	Kraniefragment	1	-	-	-	2	16,66	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Nötkreatur	Lårben	5	-	-	-	2	49,75	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Nötkreatur	Överarmsben	3	-	-	-	2	34,6	OB	-	Hugg	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Nötkreatur	Förbenat Revben	2	-	-	-	1	6,15	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Nötkreatur	Höftben	5	-	-	-	1	8,5	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Gris	Överkåke m.tänder	1	-	-	-	1	18,75	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Gris	Överarmsben	3	-	-	-	1	12,55	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Gris	Kraniefragment	1	-	-	-	1	4,95	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Gris	Underkåke	1	-	-	-	4	31,25	OB	-	Gnagspår från rått	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Gris	Mellanhand/ fotsben	7	-	<2	Ofus.	1	4,25	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Gris	Revbens- fragment	2	-	-	-	1	1,5	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Får/get	Höftben	5	-	-	-	1	9,05	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Får/get	Höftben	5	-	Lamm	Litet ben	1	1,9	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Får/get	Skulderblad	4	-	-	-	1	9,6	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Däggdjur ospec.	Rörbens- fragment	-	-	-	-	16	60	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Fisk	-	-	-	-	-	1	0,5	OB	-	-	Abborre	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	8030	Fågel ospec.	-	-	-	-	-	1	2,8	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
269	7986	Nötkreatur	Handrotsben	7	-	-	-	1	6,1	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7986	Nötkreatur	Kraniefragment	1	-	-	-	1	4,4	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7986	Nötkreatur	Kota	2	-	-	-	1	3,7	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7986	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	2	8,9	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Nötkreatur	Skulderblad	4	-	-	-	2	62,35	OB	-	Hugg	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Nötkreatur	Skenben	6	-	< 2-2,5	Fus.	1	33,66	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Nötkreatur	Mellanhandsben	7	-	-	-	1	62,7	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Nötkreatur	Mellanfötsben	7	-	-	-	1	76	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Nötkreatur	Lårben	5	-	< 3,5- 4	Oftus.	1	34,25	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Nötkreatur	Överkåke med tand	1	-	-	-	1	13,4	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Nötkreatur	Överarmsben	3	-	-	-	1	20,84	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	4	24,55	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Nötkreatur	Tand	1	-	-	-	2	7,9	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Får/get	Överarmsben	3	-	-	-	2	10,15	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
269	7987	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	5	11,85	OB	-	-	-	Anlagt lager i gång mellan hus 1 och 2
271	8046	Nötkreatur	Överarmsben	3	-	-	-	2	46,4	OB	-	-	-	Fyllning i fördjupning mellan hus 1 och 2
271	8046	Gris	Smalben	6	-	-	-	1	1,7	OB	-	-	-	Fyllning i fördjupning mellan hus 1 och 2

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
271	8046	Gris	Kota	2		< 3-6 mån.	Ofus.	1	3,9	OB	-	Hugg	-	Fyllning i fördjupning mellan hus 1 och 2
271	8046	Däggdjur ospec.	Rörbens- fragment	-		-	-	1	5,6	OB	-	-	-	Fyllning i fördjupning mellan hus 1 och 2
274	8276	Fisk	Svalben, fjäll	-		-	-	-	60	OB	-	-	Abborre, karpfisk (löja)	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Nötkreatur	Skenben	6		-	-	7	88,5	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Nötkreatur	Strålben	4		Kalv	Litet ben	1	22,15	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Nötkreatur	Armbågsben	4		Kalv	Litet ben	1	14,05	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Nötkreatur	Skulderblad	4		-	-	1	22,5	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Nötkreatur	Falang	7		-	-	1	8,9	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Nötkreatur	Mellanfotsben	7		-	-	1	19,3	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Nötkreatur	Höftben	5		-	-	2	31,8	OB	-	Hugg	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Nötkreatur	Strålben	4		-	-	1	34,7	OB	-	Hugg	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Nötkreatur	Revbens- fragment	2		-	-	1	5	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Häst	Strålben	4		-	-	2	183,56	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Häst	Armbågsben	4		-	-	1	43,7	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Häst	Lårben	5		-	-	3	61,05	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Gris	Underkäke	1		-	-	2	9,6	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1
274	8443	Gris	Strålben	4		-	-	1	6,5	OB	-	-	-	Avfallsgröp under träskel i hus 1

Tabell benmaterial, forts.

Kontext- nr	Fynd- nr	Art	Benslag	Region	Kön	Ålder	Ålders- kriterie	Antal fragment	Vikt (g)	B/ OB	Förbrännings- grad	Slaktspår	Beskrivning	Anmärkning
274	8443	Gris	Kota	2	-	< 3-6 mån.	Ofus.	1	5,7	OB	-	-	-	Avfallsgrop under tröskel i hus 1
274	8443	Får/get	Underkäke med tänder	1	-	-	-	2	32,7	OB	-	-	-	Avfallsgrop under tröskel i hus 1
274	8443	Får/get	Överarnsben	3	-	< 3-3,5	Ofus.	2	6	OB	-	Hugg	-	Avfallsgrop under tröskel i hus 1
274	8443	Däggdjur ospec.	Rörbens- fragment	-	-	-	-	9	40,9	OB	-	-	-	Avfallsgrop under tröskel i hus 1
279	8538	Nötkreatur	Revbens- fragment	2	-	-	-	2	13	OB	-	-	-	Uljämningslager under ensamliggande spis
279	8538	Får/get	Mellanhand/ fotsben	7	-	-	-	1	5,8	OB	-	Hugg	-	Uljämningslager under ensamliggande spis
279	8538	Får/get	Skenben	6	-	-	-	1	4,3	OB	-	Hugg, gnag- spår från gnagare	-	Uljämningslager under ensamliggande spis
279	8538	Gris	Lårben	5	-	< 3,5	Ofus.	1	8,4	OB	-	-	-	Uljämningslager under ensamliggande spis
279	8538	Däggdjur ospec.	Rörbens- fragment	-	-	-	-	5	33,6	OB	-	-	-	Uljämningslager under ensamliggande spis

FYNDTABELL TEGELBRUKET

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
123-4178:3	Järnföremål	-	-	-	2	272,33	Järn	Krampa, beslag	589 227,72	6 608 183,51	5,77	X
123-4177:1	Järnföremål	-	-	-	14	607	Järn	Spik, ten, beslag	589 228,76	6 608 182,87	4,35	X
123-4178:1	Slagg	-	Bottenskälla	-	3	7 930	Järn	-	589 227,72	6 608 183,51	5,77	X
123-4178:2	Slagg	-	-	-	3	212,86	Järn	Delvis förglasad	589 227,72	6 608 183,51	5,77	X
124-4176:1	Järnföremål	-	-	-	1	116,32	Järn	Krok?	589 226,82	6 608 179,65	4,45	X
124-4176:2	Krampa	-	-	-	1	117,24	Järn	-	589 226,82	6 608 179,65	4,45	X
124-4176:3	Järnföremål	-	-	-	3	147,33	Järn	Ten, spik	589 226,82	6 608 179,65	4,45	X
127-4174:1	Järnföremål	-	-	-	7	284,52	Järn	Lås, nyckel, spik, ten, beslag	589 223,84	6 608 182,83	4,43	X
127-4174:2	Pipa	Huvud	-	-	1	16,80	Lera	Tillverkad av Emanuel Stolpe i Skillingfors, Skillingmark, Värmland. Runt sekelskiftet 1800/1900.	589 223,84	6 608 182,83	4,43	-
127-4174:3	Griffeltavla	Fragment	-	-	1	5,80	Skiffer	Griffeltavla med initialer R.G.	589 223,84	6 608 182,83	4,43	-
127-4174:4	Nätsänke	-	-	-	2	472,80	Lera	Bränd lera. Fyrkantiga, droppformade med två hål.	589 223,84	6 608 182,83	4,43	-
127-4174:5	Nätsänke	-	-	-	8	482,60	Ben	Klunna mellanfotsben med hål i ändarna	589 223,84	6 608 182,83	4,43	-
134-8600:2	Mynt	-	-	-	1	5,74	Koppar	Polett, Kopparbergs bergslag 1762	589 233,12	6 608 179,76	3,96	-
134-8600:1	Pipa	Skaft	-	-	1	3,80	Lera	-	589 233,12	6 608 179,76	3,96	X
135-3358:1	Beslag	-	-	-	2	638	Järn	Vagnsbeslag?	589 238,15	6 608 183,87	3,69	X
135-3358:2	Hästsko	-	-	-	1	171,31	Järn	-	589 238,15	6 608 183,87	3,69	X
135-4175:2	Kärl	Brätte, botten	Yngre rödgods	Fat	2	32,46	Keramik	Brun med gul dekor	589 231,80	6 608 178,33	3,96	-
135-4175:1	Kärl	Botten	Yngre rödgods	Fat	1	57,70	Keramik	-	589 231,80	6 608 178,33	3,96	-
135-3357:1	Nål	-	-	-	1	1,22	Ben/horn	-	589 238,70	6 608 184,39	3,60	-
135-3358:4	Obeständ	-	-	-	4	259,66	Järn	-	589 238,15	6 608 183,87	3,69	X
135-3358:3	Spik	-	-	-	1	80,60	Järn	Sprint	589 238,15	6 608 183,87	3,69	X
136-3355:1	Hästsko	-	-	-	1	63,35	Järn	-	589 231,01	6 608 184,71	4,03	X
137-4173:1	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	1	66,05	Keramik	-	589 224,57	6 608 185,55	4,64	-
141-4191:1	Järnföremål	-	-	-	2	87,04	Järn	Ten, beslag	589 225,50	6 608 187,52	6,29	X
141-4191:3	Slagg	-	Smidesslagg	-	12	625	Järn	-	589 225,50	6 608 187,52	6,29	X

Fyndtabell tegelbruket, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
141:4191:2	Slagg	-	Bottenskälla	-	3	1 706	Järn	-	589 225,50	6 608 187,52	6,29	X
150:2446:2	Beslag	-	-	-	1	49,10	Järn	-	589 224,73	6 608 234,58	5,00	X
150:2446:3	Hästska	-	-	-	2	186,73	Järn	-	589 224,73	6 608 234,58	5,00	X
150:2446:4	Kärl	Botten	-	Flaska	1	40,33	Glas	-	589 224,73	6 608 234,58	5,00	-
150:2446:1	Krok	-	-	-	1	99,49	Järn	-	589 224,73	6 608 234,58	5,00	X
150:4061:1	Spik	-	-	-	3	151,19	Järn	Kraftiga	589 225,09	6 608 235,18	5,17	X
171:8908:1	Kärl	-	Järn	Gryta	1	6 500	Järn	Trebensgryta, nästan komplett	589 216,18	6 608 218,67	4,21	X
171:8309:2	Kärl	Brätte	Fajans	Tallrik	1	13,18	Keramik	Reliefdekor	589 216,51	6 608 219,09	3,91	-
171:8310:1	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	20	Keramik	Grön med gul dekor	589 217,07	6 608 218,82	4,34	-
171:8310:2	Kärl	Botten	Porslin	Skål	1	6,81	Keramik	-	589 217,07	6 608 218,82	4,34	-
171:8309:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	2	26,18	Keramik	Odef	589 216,51	6 608 219,09	3,91	X
171:8310:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	16	260,72	Keramik	Odef	589 217,07	6 608 218,82	4,34	X
171:8310:6	Kärl	Skäva, odef.	-	-	1	3,71	Glas	-	589 217,07	6 608 218,82	4,34	X
171:8310:5	Kärl	Mynning	-	Dricksglas, odef.	1	1,99	Glas	-	589 217,07	6 608 218,82	4,34	-
171:8310:4	Järnföremål	-	-	-	10	295,45	Järn	Klackjärn, spik, tråd, ten	589 217,07	6 608 218,82	4,34	X
171:8309:1	Pipa	Skaff	Kritpipa	-	1	4,40	Lera	-	589 216,51	6 608 219,09	3,91	X

FYNDTABELL TORPET

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
201:3545:1	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	-	1	47,85	Keramik	Grönt vågmönster	589 178,58	6 608 295,57	5,20	-
201:3545:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	8	75,99	Keramik	-	589 178,58	6 608 295,57	5,20	X
201:3546:1	Yxa	-	-	-	1	687,80	Jäm	-	589 178,77	6 608 295,87	5,17	X
201:3546:2	Jämföremål	-	-	-	2	47,83	Jäm	Märla, spik	589 178,77	6 608 295,87	5,17	X
201:3548:1	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	8,08	Lera	-	589 174,88	6 608 295,60	5,20	-
201:3548:2	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	3	11,69	Lera	-	589 174,88	6 608 295,60	5,20	X
201:3549:1	Hästska	-	-	-	1	94,53	Jäm	-	589 175,38	6 608 295,26	5,22	X
201:3549:2	Hästska	-	-	-	1	81,55	Jäm	-	589 175,38	6 608 295,26	5,22	X
201:3549:3	Jämföremål	-	-	-	3	88,86	Jäm	Beslag, spik	589 175,38	6 608 295,26	5,22	X
201:3550:1	Fönsterglas	-	-	-	1	1,51	Glas	Kant	589 174,83	6 608 294,57	5,25	X
201:3550:2	Kärl	-	-	Flaska	1	11,79	Glas	-	589 174,83	6 608 294,57	5,25	X
201:3551:1	Kärl	Botten	Yngre rödgods	Fat	1	129,60	Keramik	Hemring och växtdekor	589 175,42	6 608 295,03	5,21	-
201:3551:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	1	265,80	Keramik	Diverse odef, skärvor	589 175,42	6 608 295,03	5,21	X
201:3552:1	Kärl	Botten, buk	Yngre rödgods	Fat	1	93,16	Keramik	Brunt med gula ränder	589 179,06	6 608 292,00	5,05	-
201:3552:2	Kärl	Mynning, botten, buk	Porslin	Skål	1	24,41	Keramik	Qin Long, 1735-1799	589 179,06	6 608 292,00	5,05	-
201:3554:1	Jämföremål	-	-	-	3	26,25	Jäm	Spik, ten	589 179,06	6 608 292,00	5,05	X
201:3555:1	Obestämd	Fragment	-	-	1	2,04	Glas	Glasögonlins?	589 179,06	6 608 292,00	5,05	-
201:3556:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	1,40	Lera	-	589 179,06	6 608 292,00	5,05	X
201:3563:1	Kärl	-	Yngre rödgods	Fat?	1	11,12	Keramik	Tunn växtdekor	589 178,99	6 608 290,48	4,89	-
201:3563:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	7	118,60	Keramik	Odef	589 178,99	6 608 290,48	4,89	X
201:3564:1	Hästska	-	-	-	1	143,87	Jäm	-	589 179,97	6 608 290,61	4,93	X
201:3564:2	Spik	-	-	-	2	21,53	Jäm	-	589 179,97	6 608 290,61	4,93	X
201:3564:3	Kärl	Skärva, odef.	-	-	7	117,46	Glas	-	589 179,97	6 608 290,61	4,93	X
201:3564:4	Kärl	Skärva, odef.	-	-	1	1,95	Glas	Pressglas	589 179,97	6 608 290,61	4,93	X
201:3565:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	4,97	Lera	-	589 179,31	6 608 290,35	4,94	X
201:3585:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	2	10,30	Lera	-	589 177,20	6 608 298,29	4,97	X
201:3586:1	Jämföremål	-	-	-	4	76,73	Jäm	Spik, beslag	589 177,15	6 608 298,74	4,98	X
201:3587:1	Kärl	Botten	Yngre rödgods	Fat	1	16,19	Keramik	Gul växt dekor	589 177,38	6 608 298,94	4,98	-
201:3587:2	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	11,14	Keramik	Gul med grön dekor	589 177,38	6 608 298,94	4,98	-
201:3587:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	5	74,53	Keramik	Odef	589 177,38	6 608 298,94	4,98	X
201:3596:1	Lerklining	-	-	-	1	27,04	Lera	-	589 180,11	6 608 295,85	4,91	X

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
201:3597:1	Kärl	-	Fajans	Flaska	3	88,69	Glas	Recent	589 180,09	6 608 295,84	4,93	X
201:3598:1	Pipa	Huvud, skaft	Kritpipa	-	1	4,45	Lera	Klackmärke "ZN", svensk, 1739-59	589 179,91	6 608 296,02	4,94	-
201:3598:2	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	1,97	Lera	Klackmärke "W/M", engelsk, 1720-50	589 179,91	6 608 296,02	4,94	-
201:3598:3	Pipa	Skaft, huvud	Kritpipa	-	4	10,71	Lera	-	589 179,91	6 608 296,02	4,94	-
201:3599:1	Jämföremål	-	-	-	3	87,35	Järn	Ten, spik	589 179,70	6 608 296,29	4,94	X
201:3600:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	3	46,32	Keramik	Odef	589 179,76	6 608 296,31	4,96	X
201:3603:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	12	172,67	Keramik	Diverse odef. skävor	589 178,58	6 608 294,02	5,07	X
201:3603:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	30	267,52	Keramik	Diverse odef. skävor	589 178,58	6 608 294,02	5,07	X
201:3603:3	Pipa	Fragment	Kritpipa	-	5	13,11	Lera	-	589 178,58	6 608 294,02	5,07	X
201:3604:1	Kärl	Botten, skäva, odef.	-	-	4	128,04	Glas	Delvis eldpåverkade	589 178,59	6 608 294,08	5,07	-
201:3605:1	Kniv	-	-	-	1	43,88	Järn	Fällkniv	589 178,75	6 608 294,33	5,11	X
201:3605:2	Jämföremål	-	-	-	7	201,62	Järn	Spik, beslag	589 178,75	6 608 294,33	5,11	X
201:3606:1	Pipa	Skaft, huvud	Kritpipa	-	5	16,40	Lera	-	589 179,01	6 608 294,31	5,05	X
201:3606:2	Beslag	-	-	-	1	13,53	Järn	-	589 179,01	6 608 294,31	5,05	X
201:3607:1	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	4,44	Lera	Klackmärke krona, engelsk, mitten 1700	589 175,56	6 608 292,77	5,04	-
201:3607:2	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	7,87	Lera	Engelsk, första hälften 1700-tal	589 175,56	6 608 292,77	5,04	-
201:3607:3	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	2	9,17	Lera	-	589 175,56	6 608 292,77	5,04	X
201:3608:1	Beslag	-	-	-	1	45,05	Järn	-	589 175,53	6 608 292,77	5,00	X
201:3611:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	9	46,68	Keramik	Odef	589 175,42	6 608 292,74	5,05	X
201:3613:1	Sölja	-	-	-	1	18,62	Järn	-	589 176,92	6 608 292,42	4,95	X
201:3626:1	Bössflinta	-	-	-	1	5,96	Flinta	-	589 179,58	6 608 289,65	4,83	X
201:3626:2	Knapp	-	-	-	1	2,70	Kopparlegering	Knapp, epålett Upplands regemente	589 179,58	6 608 289,65	4,83	X
201:3627:1	Pipa	Skaft, huvud	Kritpipa	-	7	23,70	Lera	-	589 180,40	6 608 294,22	5,02	X
201:3627:2	Kärl	Hank	Yngre rödgods	Skål?	1	23,11	Keramik	Matt grön glasyr	589 180,40	6 608 294,22	5,02	-
201:3627:3	Kärl	-	Yngre rödgods	Fat	1	12,66	Keramik	Brun med gul dekor	589 180,40	6 608 294,22	5,02	-
201:3627:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	5	39,18	Keramik	Diverse odef. skävor	589 180,40	6 608 294,22	5,02	X

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
201:3627:5	Kärl	Skärva, odef. botten	-	-	4	145,46	Glas	-	589 180,40	6 608 294,22	5,02	X
201:3627:6	Kärl	Skärva, odef.	Stengods	-	2	-	Keramik	-	589 180,40	6 608 294,22	5,02	-
201:3627:7	Kärl	Mynning med regalin, hals	Flaska	-	1	-	Glas	-	589 180,40	6 608 294,22	5,02	-
201:3627:8	Fönsterglas	-	-	-	3	7,80	Glas	Kantbitar	589 180,40	6 608 294,22	5,02	X
201:3730:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	1	6,99	Keramik	Odef.	589 179,42	6 608 290,82	4,86	X
201:3730:2	Fönsterglas	-	-	-	12	27,50	Glas	-	589 179,42	6 608 290,82	4,86	X
201:3730:3	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	13,31	Lera	Bulbouspipa, engelsk, 1660–1680	589 179,42	6 608 290,82	4,86	-
201:3730:4	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	5,62	Lera	Klackmärke "hjärta", engelsk, ca 1750	589 179,42	6 608 290,82	4,86	-
201:3730:5	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	4	10,73	Lera	-	589 179,42	6 608 290,82	4,86	X
201:3731:1	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	9,52	Keramik	Odef.	589 178,72	6 608 289,43	4,67	-
201:3731:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	9	100,17	Keramik	Diverse odef. skåvor	589 178,72	6 608 289,43	4,67	X
201:3731:3	Hästsko	-	-	-	1	134,10	Järn	-	589 178,72	6 608 289,43	4,67	X
201:3731:4	Jämföremål	-	-	-	23	208,95	Järn	Spik, ten, beslag	589 178,72	6 608 289,43	4,67	X
201:3731:5	Kärl	Skärva, odef.	-	-	1	1,37	Glas	-	589 178,72	6 608 289,43	4,67	X
201:3731:6	Fönsterglas	-	-	-	1	2,23	Glas	-	589 178,72	6 608 289,43	4,67	X
201:3731:7	Bleck	-	-	-	1	1,18	Koppar-legering	-	589 178,72	6 608 289,43	4,67	X
201:3731:8	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	4	11,49	Lera	-	589 178,72	6 608 289,43	4,67	X
201:4057:1	Fönsterglas	-	-	-	3	7,44	Glas	-	589 180,59	6 608 290,47	4,80	X
201:4057:2	Kvarts	-	-	-	2	50,70	Bergart, odef.	Eldslagningskvarts	589 180,59	6 608 290,47	4,80	-
201:4058:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	1	1,87	Keramik	Rutmönster	589 180,62	6 608 291,17	4,78	-
201:4058:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	33	129,58	Keramik	Diverse odef. skåvor	589 180,62	6 608 291,17	4,78	X
201:4297:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	2	6	Lera	-	589 179,20	6 608 290,72	4,96	X
201:4297:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	2	11,71	Keramik	Odef.	589 179,20	6 608 290,72	4,96	X
201:4297:3	Kärl	Buk	-	Flaska	1	46,41	Glas	Ristat vågmönster	589 179,20	6 608 290,72	4,96	-
207:3612:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	9	133,61	Keramik	-	589 173,77	6 608 294,03	5,08	X
207:7558:1	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	5,22	Lera	Klackmärke "K", holländsk, Gouda, 1688–1689	589 174,27	6 608 294,43	5,16	-
207:7559:1	Bleck	-	-	-	1	16,84	Koppar-legering	Mönstrat bleck	589 173,42	6 608 296,53	5,18	X

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
208.3557:1	Hästsko	-	-	-	1	108,74	Järn	Kvarsittande söm	589 174,84	6 608 289,54	4,73	X
208.3557:2	Jämföremål	-	-	-	4	94,25	Järn	Spik, ten	589 174,84	6 608 289,54	4,73	-
208.3558:1	Fönsterglas	-	-	-	6	34,64	Glas	-	589 174,84	6 608 289,68	4,74	X
208.3558:2	Kärl	-	-	Flaska	2	21,84	Glas	-	589 174,84	6 608 289,68	4,74	X
208.3559:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	6,35	Lera	-	589 175,02	6 608 289,86	4,76	X
208.3561:1	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Skål?	1	13,52	Keramik	Gult med brunt vågmönster	589 174,88	6 608 289,93	4,73	-
208.3561:2	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	11,75	Keramik	Gul- och brunrandigt med grön dekor	589 174,88	6 608 289,93	4,73	-
208.3561:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	13	143,03	Keramik	Diverse odef. skärvar	589 174,88	6 608 289,93	4,73	X
209.3614:1	Kärl	Skärva, odef.	-	-	1	2,02	Glas	-	589 179,46	6 608 288,45	4,80	X
209.3615:1	Kärl	-	Yngre rödgods	Fat	1	7,31	Keramik	Brun- och vitrandig med grön dekor	589 179,20	6 608 288,12	4,78	-
209.3615:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	4	41,98	Keramik	Odef	589 179,20	6 608 288,12	4,78	X
210.3566:1	Jämföremål	-	-	-	7	258,70	Järn	Spik, ten, beslag	589 180,87	6 608 282,47	4,72	X
210.3567:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	5	51,01	Keramik	Odef	589 180,95	6 608 281,88	4,81	X
210.3567:2	Kärl	Botten, skärva, odef.	-	Flaska	6	128,70	Glas	Kraftig glaspest	589 180,95	6 608 281,88	4,81	X
210.3568:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	2,92	Lera	Holländsk 1700-1750	589 181,68	6 608 281,96	4,83	-
210.3568:2	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	5	11,17	Lera	-	589 181,68	6 608 281,96	4,83	X
210.3575:1	Hästsko	-	-	-	1	124,37	Järn	-	589 184,12	6 608 280,92	4,91	X
211.3572:1	Kärl	Botten	Yngre rödgods	Skål	1	38,95	Keramik	Spiralmönster	589 181,50	6 608 278,63	4,86	-
211.3572:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	11	157,13	Keramik	Hemring, sgraffito	589 181,50	6 608 278,63	4,86	-
211.3572:3	Kärl	Rörskaft	Yngre rödgods	Gryta	1	188,99	Keramik	-	589 181,50	6 608 278,63	4,86	-
211.3572:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	28	275,74	Keramik	Diverse odef. skärvar	589 181,50	6 608 278,63	4,86	X
211.3572:5	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	2	93,96	Keramik	-	589 181,50	6 608 278,63	4,86	-
211.3572:6	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	24,23	Keramik	Sgraffito	589 181,50	6 608 278,63	4,86	-
211.3572:7	Kärl	-	Yngre rödgods	-	30	298,50	Keramik	Diverse odef. skärvar	589 181,50	6 608 278,63	4,86	X
211.3573:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	7	24,50	Lera	-	589 181,39	6 608 278,64	4,88	X
211.3574:1	Kärl	Buk	-	Gryta	1	2 500	Järn	Trefotsgröta	589 181,52	6 608 279,81	4,84	X
211.3574:2	Spik	-	-	-	3	70,96	Järn	-	589 181,52	6 608 279,81	4,84	X
215.3632:1	Beslag	-	-	-	1	57,90	Järn	-	589 176,73	6 608 289,69	4,88	X
215.3632:2	Beslag	-	-	-	1	57,90	Järn	-	589 176,73	6 608 289,69	4,88	X

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
215.3632:3	Obestämd	-	-	-	1	133,50	Järn	-	589 176,73	6 608 289,69	4,88	X
215.3986:1	Mynt	-	-	-	1	4,68	Koppar	1 öre kopparmynt, Ulrika Eleonora 1719	589 176,13	6 608 289,30	4,82	-
215.4056:1	Mynt	-	-	-	1	4,98	Koppar	1 öre kopparmynt Ulrika Eleonora 1719	589 176,31	6 608 288,82	4,73	-
215.4060:1	Pipa	Skaff	Kritpipa	-	5	23,30	Lera	-	589 176,34	6 608 288,92	4,76	X
215.4060:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	17	141,31	Keramik	-	589 176,34	6 608 288,92	4,76	X
215.4060:3	Hästsko	-	-	-	1	131,81	Järn	-	589 176,34	6 608 288,92	4,76	X
215.4060:4	Jämföremål	-	-	-	11	137,59	Järn	Spik, beslag, ten	589 176,34	6 608 288,92	4,76	X
215.4060:5	Kärl	Skärva, odef.	-	-	2	25,17	Glas	-	589 176,34	6 608 288,92	4,76	X
215.4060:6	Kvarts	-	-	-	4	421,73	Bergart, odef.	Eldslagningskvarts	589 176,34	6 608 288,92	4,76	-
215.4266:1	Pipa	Skaff	Kritpipa	-	7	46,30	Lera	-	589 177,23	6 608 290,46	4,85	X
215.4266:10	Fönsterglas	Fragment	-	-	5	20,40	Glas	En rundad bit	589 177,23	6 608 290,46	4,85	X
215.4266:11	Fönsterglas	-	-	-	2	5,12	Glas	-	589 177,23	6 608 290,46	4,85	X
215.4266:12	Lerklining	-	-	-	3	78,76	Lera	-	589 177,23	6 608 290,46	4,85	X
215.4266:2	Kärl	Buk	Yngre rödgods	-	2	18,98	Keramik	-	589 177,23	6 608 290,46	4,85	-
215.4266:3	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	80,18	Keramik	Hemring, upphängningshåll	589 177,23	6 608 290,46	4,85	-
215.4266:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	4	85,40	Keramik	Diverse odef. skävor	589 177,23	6 608 290,46	4,85	X
215.4266:5	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	1	83,45	Keramik	Kraftigt eldpåverkad	589 177,23	6 608 290,46	4,85	-
215.4266:6	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	19,12	Keramik	Hemring, gul o röd	589 177,23	6 608 290,46	4,85	-
215.4266:7	Kärl	-	Porslin	-	1	1,61	Keramik	-	589 177,23	6 608 290,46	4,85	-
215.4266:8	Kärl	-	Yngre rödgods	-	19	132,99	Keramik	Diverse odef. skävor	589 177,23	6 608 290,46	4,85	X
215.4266:9	Jämföremål	-	-	-	12	123,69	Järn	Spik, beslag	589 177,23	6 608 290,46	4,85	X
215.4267:1	Spik	-	-	-	1	39,09	Järn	Kraftigt huvud, funnen vid dörr	589 177,96	6 608 289,79	4,77	X
215.4268:1	Spik	-	-	-	1	61,32	Järn	Innanför dörren	589 177,70	6 608 289,34	4,80	X
215.4269:1	Knapp	-	-	-	1	6,32	Koppar-legering	Kulknapp, tygrest	589 177,58	6 608 289,10	4,81	-
215.4270:1	Obestämd	-	-	-	1	85,72	Järn	Sprint till dörr?	589 178,20	6 608 289,34	4,67	X
215.5009:1	Spik	-	-	-	2	47,07	Järn	-	589 176,97	6 608 292,40	4,93	X
215.5010:1	Lerklining	-	-	-	9	113,38	Lera	Flat utsida	589 177,28	6 608 292,45	4,93	X
215.5011:1	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	7,67	Keramik	Hemring	589 178,02	6 608 290,64	4,89	-
215.5011:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	9	83,92	Keramik	-	589 178,02	6 608 290,64	4,89	X

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
215:5011:3	Jämföremål	-	-	-	3	17,67	Järn	Spik, beslag	589 178,02	6 608 290,64	4,89	X
215:5011:4	Fönsterglas	-	-	-	3	3,13	Glas	-	589 178,02	6 608 290,64	4,89	X
215:5012:1	Lerklining	-	-	-	4	68,96	Lera	-	589 179,82	6 608 289,74	4,83	X
216:3629:1	Kärl	Brätte	-	Fat	1	20,34	Keramik	-	589 181,67	6 608 294,04	4,74	-
216:3629:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	18	275,89	Keramik	Diverse odef. skåvor	589 181,67	6 608 294,04	4,74	X
216:3629:3	Pipa	Fragment	Kritpipa	-	2	5,83	Lera	-	589 181,67	6 608 294,04	4,74	X
216:3629:4	Nätsänke	Fragment	-	-	2	86,10	Ben	Genomborrade, kluvna mellanfotsben av nöt	589 181,67	6 608 294,04	4,74	-
216:3630:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	5	13,80	Lera	-	589 182,06	6 608 292,35	4,72	X
216:3630:2	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	38,21	Keramik	Hemring, grönt med rödbrun dekor	589 182,06	6 608 292,35	4,72	-
216:3630:3	Kärl	-	Yngre rödgods	Fat	1	6,13	Keramik	Sgraffito	589 182,06	6 608 292,35	4,72	-
216:3630:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	19	220,64	Keramik	Diverse odef. skåvor	589 182,06	6 608 292,35	4,72	X
216:3630:5	Kniv	-	-	-	1	55,26	Järn	-	589 182,06	6 608 292,35	4,72	X
216:3630:6	Jämföremål	-	-	-	8	307,47	Järn	Beslag, ten, spik	589 182,06	6 608 292,35	4,72	X
216:3630:7	Fönsterglas	Fragment	-	-	1	3,80	Glas	-	589 182,06	6 608 292,35	4,72	X
216:3630:8	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	1,93	Lera	Klackmärkte "Zeelands vaper", holländsk, Gouda, 1705–15	589 182,06	6 608 292,35	4,72	-
216:3630:9	Bryne	-	-	-	1	210,00	Sten	-	589 182,06	6 608 292,35	4,72	-
216:7169:1	Söjla	-	-	-	1	6,20	Järn	-	589 181,02	6 608 294,21	4,70	X
216:7175:1	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	1	77,62	Keramik	-	589 179,72	6 608 295,31	4,88	X
216:7175:2	Spik	-	-	-	1	6,74	Järn	-	589 179,72	6 608 295,31	4,88	X
216:7176:1	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	1	166,74	Keramik	-	589 179,54	6 608 295,33	4,89	-
216:7464:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	4	58,23	Keramik	-	589 181,10	6 608 293,86	4,67	X
216:7464:2	Spik	-	-	-	2	140,32	Järn	Grova	589 181,10	6 608 293,86	4,67	X
216:7464:3	Fönsterglas	-	-	-	1	1,54	Glas	-	589 181,10	6 608 293,86	4,67	X
216:7464:4	Flinta	-	Eldslagnings-flinta	-	1	4,54	Flinta	Avslag	589 181,10	6 608 293,86	4,67	X
216:7464:5	Lerklining	-	-	-	1	27,23	Lera	-	589 181,10	6 608 293,86	4,67	X
216:7464:6	Mynt	-	-	-	1	5,27	Koppar	1/6 öre sm Karl XII 1707–1713	589 181,10	6 608 293,86	4,67	-
216:7464:7	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	3	8,86	Lera	-	589 181,10	6 608 293,86	4,67	X

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
216:7597:1	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	27,70	Keramik	Passning med 274:8441:2	589 181,43	6 608 293,31	4,76	-
216:7895:1	Spik	-	-	-	1	19,89	Järn	-	589 179,98	6 608 295,07	4,89	X
216:7896:1	Kärl	Rörskäft	Yngre rödgods	Gryta	1	142,11	Keramik	-	589 179,87	6 608 295,14	4,88	-
216:7896:2	Kärl	Mynning	Stengods	-	1	13,13	Keramik	-	589 179,87	6 608 295,14	4,88	-
216:7896:3	Kärl	Botten	Yngre rödgods	Fat	1	29,12	Keramik	Växtornamentik	589 179,87	6 608 295,14	4,88	-
216:7896:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	6	179,35	Keramik	-	589 179,87	6 608 295,14	4,88	X
228:4296:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	2	12,04	Keramik	Odef	589 176,94	6 608 294,70	5,14	X
228:4296:2	Hästsko	-	-	-	1	166,59	Järn	-	589 176,94	6 608 294,70	5,14	X
228:4296:3	Spik	-	-	-	2	24,10	Järn	-	589 176,94	6 608 294,70	5,14	X
228:4296:4	Kärl	Skärva, odef.	-	-	2	4,20	Glas	-	589 176,94	6 608 294,70	5,14	X
228:4296:5	Pipa	Fragment huvud	Kritpipa	-	3	5,12	Lera	Fragment, svensk, mitten 1700-tal	589 176,94	6 608 294,70	5,14	X
229:6269:1	Kärl	Ben	Yngre rödgods	Gryta	1	52,26	Keramik	Eldpåverkat, krokigt	589 179,00	6 608 296,98	4,90	-
229:6269:2	Kärl	Öra	Yngre rödgods	-	1	7,47	Keramik	-	589 179,00	6 608 296,98	4,90	-
229:6269:3	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	-	1	12,33	Keramik	Hemring	589 179,00	6 608 296,98	4,90	-
229:6269:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	1	2,21	Keramik	Tunn målad dekor	589 179,00	6 608 296,98	4,90	-
229:6269:5	Kärl	-	Yngre rödgods	-	28	267,45	Keramik	Diverse odef. skärvor	589 179,00	6 608 296,98	4,90	X
229:6269:6	Kniv	-	-	-	1	39,55	Järn	-	589 179,00	6 608 296,98	4,90	X
229:6269:7	Kärl	Fot	-	Gryta	1	107,56	Järn	Trefotsgryta	589 179,00	6 608 296,98	4,90	X
229:6269:8	Jämföremål	-	-	-	8	464,35	Järn	Beslag, spik, ten	589 179,00	6 608 296,98	4,90	X
229:6269:9	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	2,04	Lera	-	589 179,00	6 608 296,98	4,90	X
229:6270:1	Ostronskal	Fragment	-	-	1	3,40	-	-	589 179,55	6 608 296,21	4,91	X
229:6276:1	Kärl	Fot, botten, buk	Yngre rödgods	Gryta	1	161,75	Keramik	-	589 178,67	6 608 296,79	4,92	-
229:6276:2	Kärl	Hank	Yngre rödgods	Skål	1	48,38	Keramik	-	589 178,67	6 608 296,79	4,92	-
229:6276:3	Kärl	Brätte, botten	Yngre rödgods	Fat	1	92,95	Keramik	Stora gröna prickar	589 178,67	6 608 296,79	4,92	-
229:6276:4	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	49,88	Keramik	Stora gröna prickar	589 178,67	6 608 296,79	4,92	-
229:6276:5	Kärl	-	Yngre rödgods	-	27	417,50	Keramik	-	589 178,67	6 608 296,79	4,92	X
229:6277:1	Brodd	-	-	-	1	44,28	Järn	Treflikig	589 179,29	6 608 295,44	4,96	X
229:6277:2	Hasp	-	-	-	1	13,44	Järn	-	589 179,29	6 608 295,44	4,96	X
229:7560:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	1,90	Lera	-	589 178,24	6 608 298,83	4,86	X
229:7560:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	15	273,32	Keramik	Diverse odef. skärvor	589 178,24	6 608 298,83	4,86	X

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
229:7560:3	Jämföremål	-	-	-	2	436,50	Järn	Spik, odef	589 178,24	6 608 298,83	4,86	X
229:7560:4	Fönsterglas	-	-	-	1	2,96	Glas	-	589 178,24	6 608 298,83	4,86	X
231:6274:1	Jämföremål	-	-	-	5	249,97	Järn	Beslag, spik	589 179,51	6 608 296,68	4,88	X
231:6274:2	Bleck	-	-	-	1	1,58	Koppar- legering	Bleck med hål	589 179,51	6 608 296,68	4,88	X
231:6274:3	Fönsterglas	-	-	-	2	6,67	Glas	-	589 179,51	6 608 296,68	4,88	X
231:6274:4	Lerklining	-	-	-	6	96,15	Lera	-	589 179,51	6 608 296,68	4,88	X
231:6275:1	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	1	35,40	Keramik	-	589 179,42	6 608 296,56	4,89	-
231:6275:2	Kärl	-	Yngre rödgods	-	9	236,34	Keramik	Diverse odef. skärvor	589 179,42	6 608 296,56	4,89	X
233:7935:1	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	12,71	Lera	Klackmärke "W/P", engelsk, 1700–1770	589 178,14	6 608 292,04	4,81	-
233:7936:1	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	4,18	Lera	Engelsk, mitten av 1700-tal	589 178,18	6 608 291,83	4,80	-
233:8020:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	19	84,83	Keramik	Odef	589 177,75	6 608 290,94	4,78	X
233:8021:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	3,90	Lera	-	589 178,51	6 608 291,23	4,78	X
233:8021:2	Spik	-	-	-	1	21,94	Järn	-	589 178,51	6 608 291,23	4,78	X
234:7988:1	Fönsterglas	-	-	-	2	1,62	Glas	-	589 176,25	6 608 289,05	4,71	X
234:7988:2	Jämföremål	-	-	-	5	26,91	Järn	Hästsosöm, spik, ten	589 176,25	6 608 289,05	4,71	X
234:7988:3	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	2,23	Lera	-	589 176,25	6 608 289,05	4,71	X
234:7988:4	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	4,79	Lera	Klackmärke med krona, engelsk, tidigt 1700-tal	589 176,25	6 608 289,05	4,71	-
234:7989:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	14	141,23	Keramik	Diverse odef. skärvor	589 176,24	6 608 288,82	4,72	X
236:6279:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	4	25,12	Keramik	Diverse odef. skärvor	589 179,06	6 608 295,32	4,96	X
245:8022:1	Kniv	-	-	-	1	46,52	Järn	-	589 182,83	6 608 288,19	4,70	X
245:8022:2	Ten	-	-	-	1	21,70	Järn	-	589 182,83	6 608 288,19	4,70	X
245:8022:3	Spik	-	-	-	8	164,54	Järn	-	589 182,83	6 608 288,19	4,70	X
253:7058:1	Spik	-	-	-	4	91,70	Järn	-	589 179,02	6 608 287,40	4,64	X
253:7059:1	Pipa	Huvud, skaft	Kritpipa	-	17	43,50	Lera	-	589 180,06	6 608 286,72	4,62	X
253:7059:2	Kärl	Botten	Yngre rödgods	Fat	1	71,08	Keramik	Grön dekor	589 180,06	6 608 286,72	4,62	-
253:7059:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	1	5,02	Keramik	Sgraffito	589 180,06	6 608 286,72	4,62	-
253:7059:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	33	217,66	Keramik	Diverse odef. skärvor	589 180,06	6 608 286,72	4,62	X
253:7059:5	Obestämd	-	-	-	7	134,35	Järn	-	589 180,06	6 608 286,72	4,62	X
253:7059:6	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	8,06	Lera	Klackmärke "W/M", engelsk, 1720–1750	589 180,06	6 608 286,72	4,62	-

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
253:7937:1	Kärl	Mynning, buk	-	-	1	2 200	Järn	Tretotsgryta	589 180,23	6 608 287,14	4,75	X
254:7057:1	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	2	6,80	Lera	Engelsk, londontyp, 1700–1770	589 179,15	6 608 288,36	4,64	-
254:7057:2	Kärl	Buk	Yngre rödgods	Kruka	1	2,90	Keramik	Gulvit dekor	589 179,15	6 608 288,36	4,64	-
254:7057:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	6	179,70	Keramik	Odef	589 179,15	6 608 288,36	4,64	X
254:7057:4	Obestämd	-	-	-	1	3,90	Koppar-legering	Parasollspets?	589 179,15	6 608 288,36	4,64	X
254:7057:5	Jämföremål	-	-	-	2	44,03	Järn	Spik, ten	589 179,15	6 608 288,36	4,64	X
256:7171:1	Spik	-	-	-	2	54,37	Järn	-	589 181,11	6 608 297,48	4,66	X
256:7172:1	Kärl	Botten, brätte	Yngre rödgods	Fat	1	59,40	Keramik	Passning med 229:6276:3	589 180,99	6 608 297,54	4,67	-
256:7172:2	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	16,48	Keramik	Sgraffito, veckad kant	589 180,99	6 608 297,54	4,67	-
256:7172:3	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	14,40	Keramik	Gula prickar och streck	589 180,99	6 608 297,54	4,67	-
256:7172:4	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	16,51	Keramik	Svarta stora fläckar	589 180,99	6 608 297,54	4,67	-
256:7172:5	Kärl	Botten, buk	Yngre rödgods	Fat	1	56,96	Keramik	Gul växtomamentik	589 180,99	6 608 297,54	4,67	-
256:7172:6	Kärl	-	Yngre rödgods	-	30	552,00	Keramik	Diverse odef, skärvor	589 180,99	6 608 297,54	4,67	X
256:7907:1	Kärl	Rörskåft	Yngre rödgods	Gryta	1	97,29	Keramik	-	589 182,83	6 608 291,46	4,70	-
256:7907:2	Kärl	Ben	Yngre rödgods	-	1	15,47	Keramik	-	589 182,83	6 608 291,46	4,70	-
256:7907:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	1	2,12	Keramik	Sgraffito	589 182,83	6 608 291,46	4,70	-
256:7907:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	25	321,94	Keramik	-	589 182,83	6 608 291,46	4,70	X
256:7907:5	Hästske	-	-	-	1	98,46	Järn	-	589 182,83	6 608 291,46	4,70	X
256:7907:6	Jämföremål	-	-	-	7	511,92	Järn	Spik, ten, odef	589 182,83	6 608 291,46	4,70	X
256:7930:1	Kärl	Skåft	Yngre rödgods	Gryta	1	95,32	Keramik	-	589 182,71	6 608 292,36	5,11	-
256:7930:2	Kärl	Mynning	Yngre rödgods	Fat	1	97,20	Keramik	-	589 182,71	6 608 292,36	5,11	-
256:7930:3	Kärl	Mynning	Yngre rödgods	Fat	1	17,90	Keramik	-	589 182,71	6 608 292,36	5,11	-
256:7930:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	21	169,30	Keramik	Diverse skärvor	589 182,71	6 608 292,36	5,11	X
256:7930:5	Spik	-	-	-	1	69,83	Järn	-	589 182,71	6 608 292,36	5,11	X
259:7931:1	Pipa	Skåft	Kritpipa	-	1	13,67	Lera	-	589 178,43	6 608 292,82	5,05	X
259:7932:1	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	1	42,51	Keramik	-	589 182,43	6 608 292,16	4,46	-
259:7932:2	Kärl	Handtag	Yngre rödgods	Krus	1	35,85	Keramik	-	589 182,43	6 608 292,16	4,46	-
259:7932:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	8	197,49	Keramik	Diverse odef, skärvor	589 182,43	6 608 292,16	4,46	X
261:7414:1	Kärl	Rörskåft	Yngre rödgods	Gryta	1	40,41	Keramik	-	589 174,58	6 608 294,53	5,18	-
262:7933:1	Kärl	Brätte	Fajans	Fat	1	12,58	Keramik	-	589 179,97	6 608 294,04	5,35	-

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
262:7933:2	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	1	92	Keramik	-	589 179,97	6 608 294,04	5,35	-
262:7933:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	2	8	Keramik	Odef	589 179,97	6 608 294,04	5,35	X
263:7934:1	Jämföremål	-	-	-	2	29,25	Järn	Spik, ten	589 180,39	6 608 292,32	4,73	X
269:7986:1	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	1	55,15	Keramik	-	589 175,70	6 608 293,68	5,17	-
269:7986:2	Kärl	Fot	Yngre rödgods	Gryta	1	47,61	Keramik	-	589 175,70	6 608 293,68	5,17	-
269:7986:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	10	179,73	Keramik	-	589 175,70	6 608 293,68	5,17	X
269:7986:4	Kärl	Botten	Porslin	Fat	1	2,11	Keramik	Ljus- och mörkblå dekor	589 175,70	6 608 293,68	5,17	-
269:7986:5	Hästsko	-	-	-	1	94,69	Järn	-	589 175,70	6 608 293,68	5,17	X
269:7986:6	Spik	-	-	-	1	938	Järn	-	589 175,70	6 608 293,68	5,17	X
269:7986:7	Fönsterglas	-	-	-	2	8,74	Glas	-	589 175,70	6 608 293,68	5,17	X
269:7986:8	Pipa	-	-	-	4	12,40	Lera	-	589 175,70	6 608 293,68	5,17	X
269:7987:1	Pipa	Huvud, skaft	Kritpipa	-	7	19,59	Lera	Fredricus Rex kungapipa, första hälften av 1700-talet	589 174,80	6 608 293,14	5,13	-
269:7987:10	Jämföremål	-	-	-	5	160,22	Järn	Spik, beslag	589 174,80	6 608 293,14	5,13	X
269:7987:11	Fönsterglas	-	-	-	7	20,49	Glas	-	589 174,80	6 608 293,14	5,13	X
269:7987:2	Kärl	Buk	Yngre rödgods	Kruka	4	29,32	Keramik	-	589 174,80	6 608 293,14	5,13	-
269:7987:3	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	-	1	17,89	Keramik	-	589 174,80	6 608 293,14	5,13	X
269:7987:4	Kärl	Buk	Yngre rödgods	-	1	5,46	Keramik	-	589 174,80	6 608 293,14	5,13	-
269:7987:5	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	26,16	Keramik	-	589 174,80	6 608 293,14	5,13	-
269:7987:6	Kärl	-	Yngre rödgods	-	45	633	Keramik	-	589 174,80	6 608 293,14	5,13	X
269:7987:7	Kärl	Buk	Yngre rödgods?	-	1	13,94	Keramik	Sigill med kryssmönster	589 174,80	6 608 293,14	5,13	-
269:7987:8	Kärl	-	Yngre rödgods	-	31	242,66	Keramik	-	589 174,80	6 608 293,14	5,13	X
269:7987:9	Hästsko	-	-	-	1	111,94	Järn	-	589 174,80	6 608 293,14	5,13	X
269:8031:1	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	2,60	Lera	Holländsk, 1700-1750	589 177,36	6 608 292,69	4,84	-
271:8046:1	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	78,46	Keramik	-	589 178,17	6 608 293,86	4,79	-
271:8046:2	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	36,21	Keramik	-	589 178,17	6 608 293,86	4,79	-
271:8046:3	Kärl	-	Yngre rödgods	-	5	45,80	Keramik	-	589 178,17	6 608 293,86	4,79	X
274:8443:1	Spik	-	-	-	2	44,79	Järn	-	589 178,79	6 608 289,40	4,56	X
274:8443:2	Kärl	Buk	-	-	1	3,50	Glas	-	589 178,79	6 608 289,40	4,56	-
274:8443:3	Flinta	-	Eldslagnings-flinta	-	1	4,84	Flinta	Bränt avslag	589 178,79	6 608 289,40	4,56	X

Fyndtabell torpet, forts.

Fyndnr	Objekt	Del	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Material	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z	Gallrad (X)
274:8443:4	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	3	10,38	Lera	-	589 178,79	6 608 289,40	4,56	X
274:8443:5	Pipa	Huvud	Kritpipa	-	1	10,41	Lera	Engelsk bulbouspipe, 1660–1680	589 178,79	6 608 289,40	4,56	-
274:8443:6	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	1	4,09	Lera	Dekor, 1700–1750	589 178,79	6 608 289,40	4,56	-
274:8443:7	Pipa	Fragment	Kritpipa	-	1	2,45	Lera	Klackmärke "tre kronor", Gouda, Holland 1700–1733	589 178,79	6 608 289,40	4,56	-
274:8444:1	Kärl	Mynning	Yngre rödgods	Gryta	1	80,40	Keramik	-	589 179,11	6 608 289,26	4,59	-
274:8444:2	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	Fat	1	42,99	Keramik	Grönbrunt med gula prickar	589 179,11	6 608 289,26	4,59	-
274:8444:3	Kärl	Brätte	Yngre rödgods	-	1	6,89	Keramik	Ristad vågdekor	589 179,11	6 608 289,26	4,59	-
274:8444:4	Kärl	-	Yngre rödgods	-	59	934	Keramik	-	589 179,11	6 608 289,26	4,59	X
279:8538:1	Kärl	-	Yngre rödgods	-	5	35,18	Keramik	Odef	589 183,25	6 608 280,17	6,83	X
279:8538:2	Jämföremål	-	-	-	7	134,50	Järn	Spik, hästkosöm, beslag, ten	589 183,25	6 608 280,17	6,83	X
279:8538:3	Kärl	Skäva, odef.	-	-	1	3,47	Glas	-	589 183,25	6 608 280,17	6,83	X
279:8538:4	Pipa	Skaft	Kritpipa	-	2	5,23	Lera	-	589 183,25	6 608 280,17	6,83	X

RAPPORT KRITPIPOR

AV ARNE ÅKERHAGEN

Fyndnr 127:4174:2

Svensk kritpipa tillverkad i rödbrännande lera med motiv "skäggig man".

Tillverkad av Emanuel Stolpe i Skillingsfors, Skillingmark, Värmland. Runt sekelskiftet 1800/1900.

Fyndnr 201:3730:4

Fragment av engelsk pipa med klackdekor stående "Hjärta" på båda sidor.

Kraftigt karvat skaft tyder på att den gått sönder och lagats. Tillverkad ca 1750.

N11,9. R2.

Fyndnr 201:3730:3

Engelsk pipa av Yorksire bulboustyp från 1660–1680.

36,8x22,4x15. N18,5. D10,3. R2,5. Klack 11,6x14,6.

Fyndnr 201:3607:1

Skaftfragment med klack från engelsk pipa. Klackdekor "Krona/Krona" från medio 1700-talet.

D9,3. R2.

Fyndnr 201:3607:2

Fragment av troligen engelsk pipa från första hälften 1700.

N13,3. D9,4. R2,3.

Fyndnr 201:3548:1

Fragment av engelsk pipa med klackmärke krönt "I/S". Pipans form tyder på 1700–1770 och kan då vara tillverkad av John Savell, verksam första hälften 1700-talet.

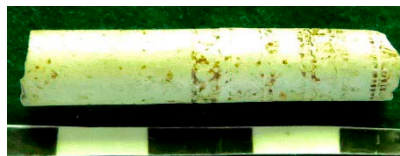
N15,5. D8,7. R2,4.

Fyndnr 207:7558:1

Fragment av holländsk pipa med klackmärke krönt "K", saknar skråmärkning, som visar att den tillverkades för 1739. Trolig tillverkare Leendert Albertsz. Wijk, verksam i Gouda 1688–1689.

N12,7.R2.

Fyndnr 210:3568:1

Skaftbit från holländsk pipa med dekoren "Ögonband-Rillband-Ögonband etc." 1700–1750.

D7,7. R2,2.

Fyndnr 201:3598:1

Fragment av svensk pipa med klackmärkning "2/N", tillverkad vid Olof Forsbergs pipfabrik 1739–1759.

N13,5. R2,2.

Fyndnr 201:3598:2

Fragment av engelsk kritpipa med klackmärkning krönt "W/M", vilket tyder på att den tillverkats av William Manby, verksam i London 1720–1750.

N14,2. R2,1.

Fyndnr 216:3630:8

Fragment av holländsk pipa med klackmärke "Zee-lands vapen". Saknar skråmärke vilket tyder på tillverkning för 1739. Trolig tillverkare Pieter Davidsz. Biijland, verksam i Gouda 1705–1715.

N10,6. R2,2.

Fyndnr 228:4296:5

Fragment av svensk pipa med kungligt vapen. Medio 1700-talet.

Fyndnr 233:7935:1

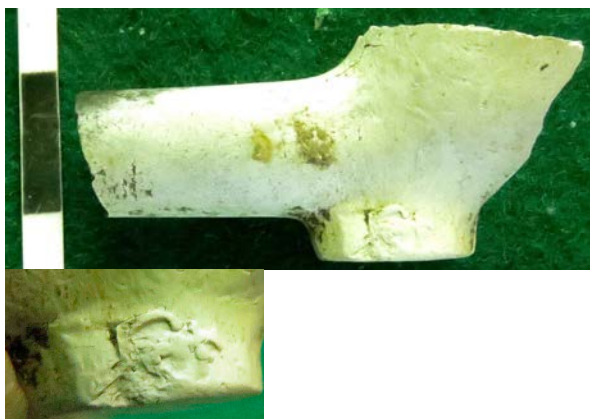
Engelsk pipa av londontyp 25, 1700–1770. Klackmärke "M/P".

47,6x21,6x15,9. N15,2. R2,5.

Fyndnr 233:7936:1

Fragment av engelsk pipa med dekor av någon typ av vapen, sam sporre dekorerad. Tidsperiod medio 1700-talet.

Fyndnr 234:7988:4

Fragment av engelsk pipa med klackmärke "Krona/Krona" från tidigt 1700-talet.

N14,9. D9,3- R2,8.

Fyndnr 253:7059:6

Engelsk pipa med klackmärke krönt "W/M", tillverkad av William Manby, verksam i London 1720–1750. Huvudets form visar på att det är en pipa för export.

38,6x18,3x13,7. N12,5. R2,2.

Fyndnr 254:7057:1

Fragment av engelsk pipa av londontyp 25. 1700–1770. Otydlig klackmärkning.

N17,1. R2,4.

Fyndnr 269:7987:1

Fragment av en Fredricus Rex kungapipa med för mig nytt märke "Tre kronor- FR" inom prickring. Första hittade exemplaret. Tidsperiod första hälften 1700-talet.

Fyndnr 269:8031:1

Skaftbit från holländsk pipa med dekoren "Ögonband-Rillband-Ögonband etc." 1700–1750.

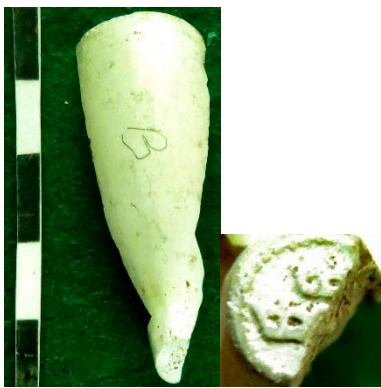
D7,4. R2,1.

Fyndnr 274:8443:5

Engelsk pipa av Yorkshire bulboustyp från 1660–1680.

34,9x24,1x14,9. N17,1. R?. Klack 12,5x14,2.

Fyndnr 274:8443:7

Fragment av holländsk pipa med klackmärke "3 kronor". Saknar skråmärke. Trolig tillverkare Jacobus Gerritsz. Eislus, verksam i Gouda 1700–1733.

Fyndnr 274:8443:6

Skaftbit från holländsk pipa med dekoren "Taggband-flera Rillband-Taggband". 1700–1750.

D7,5. R2,2.

I Viksäng i Västerås låg en gång ett tegelbruk. Marken det låg på donerades till staden av drottning Kristina år 1646. Verksamheten vid tegelbruket kom igång strax där efter och under drygt 100 år tillverkades tegel som användes för att bygga hus i Västerås stad. Strax intill tegelbruket låg ett torp där tegelslagaren och hans familj bodde. Under maj månad 2016 undersökte Arkeologikonsult tegelbruket och tegelslagarens torp. Med hjälp av undersökningarnas resultat och studier av skriftliga källor som kyrkböcker och räkenskaper har vi kunnat skapa en bild av livet vid tegelbruket.

Optimusvägen 14 Tel 08-590 840 41
194 21 Upplands Väsby www.arkeologikonsult.se